

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913. Andra kammaren. Nr 37.

Lördagen den 26 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr talmannen tillkännagav, att herr Bengtsson i Kullen denna dag intagit sin plats i kammaren.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till jordbruksutskottet propositionerna:

angående upplåtelse åt bergverksaktiebolaget Freja av kronan tillhörig mark i Norrbottens län;

angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Gudhem nr 1—9 med Holmäng nr 1 Hulegård i Skaraborgs län;

angående upplåtande av lägenheter från förra överstebostället Slädened nr 3, 4, 5 och 6 Storegården i Skaraborgs län; och

angående upplåtande av lägenheter från indragna militiebostället Öresten i Älvsborgs län; samt

till statsutskottet propositionerna:

angående anslag till ordnande av landsstormsförråd;

angående anslag till upprätthållande av riksförsäkringsanstaltens verksamhet under år 1914;

angående årligt understöd åt lantbrevbäraren Jonas Nilsson Lith och förre postföraren Olof Johansson Ferm; och

angående fördelning av medel till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder.

§ 3.

Vidare föredrogos var efter annan de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid:

herr *Linders* motion, nr 343, till bevillningsutskottet;

herrar *Lundströms* i Långnäs och *Hellströms* motion, nr 344, likaledes till bevillningsutskottet;

herr *Erikssons* i Grängesberg motion, nr 345, till lagutskottet; och

herr *Sommelius'* motion, nr 346, till statsutskottet.

§ 4.

Efter föredragning härpå av herr *Lindmans* vid kammarens nästföregående sammanträde framställda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få framställa spörsmål, blev denna anhållan av kammaren bifallen.

§ 5.

Härefter föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 20 och Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 12.

§ 6.

Ang. ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen. Till avgörande förelåg först lagutskottets utlåtande nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen, dels ock i anledning därav väckta motioner.

Genom en den 28 mars 1913 dagtecknad proposition, nr 158, vilken av båda kamrarna hänvisats till lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

angående ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

Häri genom förordnas, att 22 och 24 §§ i 15 kap. strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

22 §.

Tvingar någon utan laga rätt, eller med missbruk av sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta, straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskilt belagd är.

Försöker man, utan laga rätt, eller med missbruk av sin rätt, genom våld eller sådant hot, som i 23 § i detta kapitel sägs, tvinga någon till deltagande i arbetsinställelse eller hindra någon att återgå till arbetet eller att övertaga erbjudet arbete, straffes med böter eller fängelse, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskilt belagd är.

24 §.

Brott, som i 22 § sagt är, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej målsäganden angiver det till åtal eller ock brottet medfört

fara för allmän säkerhet eller ordning. Brott, som i 23 § sägs, må ej åtalas av annan än målsägande.

*Ang. ändrad
lydelse av 15
kap 22 och
24 §§ straff-
lagen.*

(Forts.)

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft två i anledning av propositionen inom Andra kammaren väckta motioner, nämligen nr 299, av herr *Zetterstrand*, och nr 302, av herr *Lindqvist* i Stockholm m. fl.

I den förstnämnde motionen hade yrkats, att 15 kap. 22 § strafflagen måtte erhålla följande lydelse:

22 §.

Tvingar någon — — — — — belagd är. Försöker man, på sätt nu är sagt, tvinga någon till deltagande i arbetsinställelse eller hindra någon att återgå till arbetet eller att övertaga erbjudet arbete, straffes med böter eller fängelse, i de fall, där gärningen ej med svårare straff belagd är.»

I den av herr *Lindqvist* m. fl. avgivna motionen hade föreslagits, att Riksdagen ville för sin del besluta att återställa 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen till den lydelse, dessa paragrafer hade före lagändringarna av åren 1893, 1897 och 1899.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte med avslag å herr *Lindqvists* m. fl. samt herr *Zetterstrands* ovan omförmälda motioner godkänna Kungl. Maj:ts genom ifrågakarande proposition framlagda förslag.

Vid utlåtandet funnos emellertid följande reservationer:

av herrar *af Ekenstam*, *Trana*, greve *Lagerbjelke*, von *Baumgarten*, *Johansson* i Valared, greve *Spens* och *Johansson* i Mellbyn, som yrkat att Riksdagen måtte avslå såväl Kungl. Maj:ts ifrågakarande proposition som ock de i ämnet väckta motionerna;

av herr *Holmdahl*, som föreslagit, att Riksdagen med avslag av Kungl. Maj:ts proposition samt herr *Lindqvists* m. fl. motion måtte i anledning av herr *Zetterstrands* motion för sin del besluta, att 15 kap. 22 § strafflagen skulle erhålla följande ändrade lydelse:

22 §.

Tvingar någon utan laga rätt, eller med missbruk av sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta, straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskilt belagd är.

Försöker man, på sätt nu är sagt, tvinga någon till deltagande i arbetsinställelse eller hindra någon att återgå till arbetet eller att övertaga erbjudet arbete, straffes med böter eller fängelse,

Ang. ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen. (Forts.) i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskilt belagd är; samt av herrar *Lindhagen* och *Borg*, som hemställt, att Riksdagen med anledning av herr Lindqvists m. fl. motion ville för sin del besluta att återställa 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen till den lydelse dessa lagrum hade före 1893 års lagändring och således giva lagrummen följande avfattning:

22 §.

Tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk av sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta; straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskilt belagd är.

24 §.

Brott, som i 22 § sagt är, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej målsägande det till sådant åtal angiver; ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas av annan än målsägande.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, lämnade herr talmannen på begäran ordet till

Herr Persson i Norrköping, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den ledamot av denna kammare, som i år å den socialdemokratiska riksdagsgruppens vägnar väckt motion i förevarande fråga, är förhindrad att närvara, och det är närmast med anledning därav, som jag tillåtit mig begära ordet nu för att redan vid detta tidiga skede av debatten säga några ord.

Den fråga, som det här gäller att behandla, är ju icke alls någon ny fråga. Tvärtom har den förut förevarit till Riksdagens behandling flera gånger, och behandlingen har varit så pass omfattande och så pass utförlig, att några nya skäl i ena eller andra riktningen näppeligen kunna anföras till dem, som förut här i kammaren varit anförda, och därför skall jag icke alls belasta Riksdagens protokoll eller upptaga kammarens tid med något långt anförande, utan blott be att få säga några få ord, göra några korta erinringar.

Det har ifrån olika håll erkänts, att de strafflagsparagrafer, som det nu är fråga om, icke stå i överensstämmelse med god lagstiftning utan i stället äro orättfärdiga samt till den ena samhällsklassens fördel och till den andra samhällsklassens nackdel. Dessa och liknande erkännanden gjordes redan innan lagen utfärdades, sedan Riksdagen hade antagit densamma. Det slogs nämligen fast av högsta domstolen. Sedan dess har från åtskilliga auktoritativa håll framhållits lagens olämplighet och orättfärdighet, och till och med första-kammarmajoritetens ordförande, herr

Trygger, har ansett sig skyldig sitt juridiska samvete att vid ett tidigare tillfälle förklara, att lagen var olämplig, att lagen icke var rättvis.

En annan juridisk auktoritet, nämligen ledamoten av Första kammaren professor Thyren, har likaledes sagt ifrån, att ifrågasvarande lagparagrafer hava klasslags natur och att de följaktligen böra ändras. Nuvarande chefen för justitiedepartementet förklarar i den föreliggande kungl. propositionen bland annat:

»Nu liksom förut är jag av den meningen, att det riktigaste och bästa vore, om man kunde taga steget fullt ut och i anslutning till det upprepade gånger framställda yrkande, som vid förra riksdagen bifölls av Andra kammaren, bringa 22 och 24 §§ i 15 kap. strafflagen tillbaka till det innehåll de hade före lagarna av åren 1893, 1897 och 1899.»

Det är just till detta resultat, som den socialdemokratiska riksdagsgruppen med sin motion i år såväl som med den i fjol önskar komma. På så gott som alla håll, högerhåll, liberalt håll och socialdemokratiskt håll, synes man vara överens om, att ifrågasvarande paragrafer i deras nuvarande lydelse äro orättvisa, olämpliga och skadliga och att de följaktligen böra ändras.

Man frågar sig då: varför bliva de icke ändrade? Svaret på den frågan kan man söka i Första kammarens protokoll för i fjol över den debatt, som då fördes i ämnet. Där var det nämligen en ledamot som helt öppet och naivt förklarade, att de juridiska synpunkterna såväl som rättfärdighetssynpunkterna i detta fall icke finge göra sig gällande, därför att det var näringspolitiska behov, såsom han uttryckte sig, som i första hand borde tillgodoseas, och dessa näringspolitiska behov, de krävde att åkarpslagen behölls i sin nuvarande form. Sålunda skall det svenska näringslivet enligt denne talare — och antagligen enligt alla hans meningsfränders åsikt — uppehållas genom en uppenbart orättfärdig strafflag. Det är enligt dessa herrars mening icke tillräckligt att genom skyddslagstiftning söka upprätthålla näringslivet, utan nu är det också nödvändigt att för näringarnas skydd bibehålla nuvarande orättfärdiga strafflagsparagrafer och kanske i konsekvens därmed även söka införa nya. Man må verkligen beklaga det svenska näringslivet. Jag tror emellertid icke, att det är så dåligt som dessa näringsrepresentanter anse. För min personliga del ber jag att få uttala, att det sämsta skydd man kan tänka sig för näringarna är just orättfärdiga strafflagar. Om några högerförlöppningar komma att bli grusade, så blir det nog i första hand den förhoppningen, att näringarna skola bli bättre genom orättfärdig strafflagstiftning.

Nu föreligga fyra eller kanske till och med fem linjer i denna fråga. Den första linjen avser åkarpslagens avskaffande, så att båda paragraferna bliva i överensstämmelse med den lydelse de hade före 1893 års lagstiftning. Den andra linjen

*Ang. ändrad
lydelse av 15
kap. 22 och
24 §§ straff-
lagen.
(Forts.)*

Ang. ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.
(Forts.)

är, att dessa paragrafer skola bibehållas i oförändrat skick, så att åkarpslagen fortfarande skall finnas kvar. Mellan dessa tvenne linjer finnas mellanlinjer, dels den linje, som regeringen i år av opportunitetsskäl ånyo ställt sig på och vilken går ut på förändring av 22 § i syfte, att där skall som högsta straff stadgas fängelse i stället för straffarbete och att ifrågavarande s. k. försöksbrott icke må av allmänna åklagaren åtalas med mindre anmälan göres av själva målsägaren. Den fjärde linjen representeras av herr Zetterstrands motion, vilken upptagit det yrkande, som i Första kammaren i fjol gjordes av herr Berger, gående ut på anslutning till första delen av regeringens proposition. Så har det åtminstone funnits en linje till, nämligen den specifikt Thyrénska linjen, som avsåg att generalisera paragraferna att gälla alla försöksbrott.

Vi ha icke någon som helst orsak att frångå det yrkande, som vi gjorde i fjol, och vilket då blev av denna kammare antaget. Detta yrkande återfinnes även i årets motion, vilken är framburen av herr Lindqvist i Stockholm och till vilken tvenne reservanter inom lagutskottet, nämligen herrar Lindhagen och Borg anslutit sig.

Herr talman, jag skall be att få yrka bifall till motionärens förslag om att paragraferna skola återställas i det skick de hade före de ändringar, som vidtagits åren 1893 och 1899, och jag gör detta på grund utav, att ifrågavarande lag, åkarpslagen, är en förhatlig klasslag, emedan den på ett ensidigt och orättfärdigt sätt riktar sig endast mot arbetsklassen, och vidare emedan genom denna åkarpslags bibehållande samhället i den sociala striden tar uppenbart parti för den ena klassen, den mäktigare och i alla avseenden mest gynnade, nämligen arbetsgivareklassen, och mot den andra, den i övrigt tillbakasatta fattiga klassen, nämligen arbetareklassen, vidare emedan denna lag på grund av sin oklarhet och tånjbarhet och tendens föranleder åklagare och underdomstolar till godtyckliga och olagliga åtgärder och därigenom utgör en stor fara för arbetarna och i många fall bereder dem och deras anhöriga oförskyllda lidanden och svårigheter, och slutligen emedan denna klasslag, åkarpslagen, utan att fylla något berättigat samhälleligt behov, i stället uppriver den gamla fundamentalsatsen: allas likhet inför lagen, och följaktligen verkar till oerhört stor skada för rättsuppfattningen inom samhället och för arbetareklassen och samhället i dess helhet.

Det är därför, herr talman, som jag yrkar avslag å utskottets hemställan och bifall till den vid utlåtandet av herrar Lindhagen och Borg fogade reservationen.

Härpå anförde:

Herr Holmdahl: Herr talman, mina herrar! Då frågan

om ändring av den s. k. åkarpslagen förlidet år förelåg till be-
 handling, framställdes som bekant inom Första kammaren av
 herr Berger ett kompromissförslag, som gick ut på en sänkning
 av lagens straffmaximum från två års straffarbete till två års
 fängelse, men som i övrigt lämnade lagen oförändrad. Detta
 kompromissförslag, som inom Första kammaren samlade icke
 mindre än 71 röster, har i år framlagts som motion av herr
 Zetterstrand. Då jag i fjol, därest detta kompromissförslag då
 framkommit i denna kammare, var beredd att skänka det min
 röst, har jag i år icke tvekat att inom lagutskottet hemställa om
 bifall till detsamma. Och jag har gjort det i den övertygelsen,
 att de missbruk av häktningsrätten, till vilka åkarpslagen med
 sin nuvarande lydelse obestriddligen givit anledning, genom denna
 sänkning av straffmaximum för framtiden skulle kunna undvikas.

Det är emellertid även i andra hänseenden man mot åkarps-
 lagen riktat både många och grava anmärkningar. Jag skall icke
 här inlåta mig på att bedöma och bemöta dessa anmärkningar,
 ty det bleve ju endast att upprepa, vad som vid många föregå-
 ende tillfällen uttalats i denna fråga. Men jag kan icke underlåta
 att framhålla, att, även om man måste medgiva, att åkarpslagen
 ingalunda är någon lycklig lagstiftningsprodukt, så kan det å
 andra sidan icke förnekas, att man alltför mycket och många
 gånger i agitationssyfte har överdrivit denna lags brister och
 förrent skadliga verkningar. Jag kan därför icke dela den me-
 ning, som tagit sig uttryck såväl i den kungl. propositionen som
 i utskottsbetänkandet och nu senast påyrkats av den siste talaren,
 den mening nämligen, att man skulle så att säga draga ett streck
 över åkarpslagen eller, med andra ord sagt, återföra lagrummet
 till dess ursprungliga lydelse. En sådan åtgärd vore enligt mitt
 förmenande icke välbetänkt. De tvångsbrott mot arbetsvilliga,
 som under det senaste årtiondets arbetskonflikter förekommit i
 vårt land, ha varit så talrika och av den allvarliga beskaffenhet,
 att det enligt mitt förmenande med nödvändighet krävs sådana
 lagbestämmelser, som rikta sig direkt just mot detta slag av brotts-
 lighet. Skulle man nu upphäva dessa lagbestämmelser, så skulle
 man helt visst därigenom också bibringa allmänheten den upp-
 fattningen, att man numera i vårt land från statens sida icke
 skulle kunna påräkna något skydd för rätten att arbeta.

Man må nu hysa vilken mening som helst om åkarpslagens
 lämplighet eller olämplighet, men i det avseendet torde väl icke
 råda någon meningsskiljaktighet, att det är statens uppgift som
 rättsstat att värna om individens frihet och självbestämmelserätt.
 Men därav lär väl också följa, att det är statsmakternas plikt att
 genom lagbestämmelser på effektivt sätt skydda den rätt, som
 man hittills ansett böra tillkomma varje medborgare i vårt land,
 nämligen rätten att genom arbete förtjäna sitt uppehälle.

Men givetvis bör man, då man fastställer lagbestämmelser

Ang. ändrad
 lydelse av 15
 kap. 22 och
 24 §§ straff-
 lagen.

(Forts.)

Ang. ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

(Forts.)

mot brott emot denna rätt, se till, att straffskalan står i skäligt förhållande till brottets beskaffenhet. Det är just i detta avseende, som man med skäl kan påstå, att åkarpslagen icke är sådan den borde vara. Redan vid denna lags tillkomst framhölls det oegentliga i, att straffskalan för försöksbrottet var lika hög som straffskalan för det fullbordade brottet. Men denna anmärkning, som då mera hade teoretiskt intresse och därför lämnades utan avseende, har nu efter lagens snart 15-åriga tillämpning visat sig vara fullt befogad. Den statistiska utredning, som framlades i fjolårets kungl. proposition, giver ju vid handen, att det högsta straff, som under dessa femton år av högsta domstolen ådömts för brott mot åkarpslagen, varit 3 månaders fängelse. Under sådana förhållanden får man väl ändå medgiva, att en straffskala ända upp till två års straffarbete är alldeles för hög i förhållande till brottet, sådant det hittills framträtt in concreto.

Nu kan man visserligen invända, att, då man har en straffskala, som är så vidsträckt, att den rör sig mellan fem kronors böter och 2 års straffarbete, faran för ådömande av alltför strängt straff icke är så synnerligen stor. Men det är icke så mycket häri, som faran ligger, utan fastmer i den vidsträckta häktningsrätt, som följer med en straffskala, i vilken 2 års straffarbete ingår som straffmaximum. Även i detta avseende har i fjolårets kungl. proposition visats, att just denna höga straffsats givit anledning till en mångfald fullkomligt obefogade häktningsåtgärder. Nu finnes det ju personer, som anse, att just häktningsrätten fråga om dessa tvångsbrott mot arbetsvilliga är av allra största betydelse såsom medel att förhindra mera vittgående våldsamheter mot arbetsvilliga, och som av sådan anledning icke vilja höra talas om en nedsättning av straffmaximum. Jag vill visst icke förneka, att häktningen såsom preventivåtgärd har sin betydelse, men detta förhållande får icke utöva något inflytande, då det gäller att bestämma straffskalan för ett visst slag av brott. Straffskalan skall bestämmas *uteslutande* med hänsyn till brottets beskaffenhet och icke med hänsyn till något annat ändamål, hur betydelsefullt detta än må vara. Det synes mig för övrigt, som om man alltför mycket överskattat häktningens preventiva betydelse. Samma syfte, nämligen att förekomma våldsamheter, kan vinnas genom den åklagarmakten tillkommande rätten att vid inträffade oroligheter anhålla orostiftarna. Men det är en väsentlig skillnad mellan ett anhållande och en häktningsåtgärd. Den *anhållne* kan och bör släppas, så snart sinnen lugnat sig och man icke vidare behöver befara några oroligheter. Den *häktade* måste sitta kvar, tills domstolen sammanträtt och prövat häktningsåtgärdens laglighet, och det kan som bekant på landet dröja ända till 3 veckor.

Hur jag än ser denna sak, så kan jag för min del icke finna, att man varken ur rättfärdighetssynpunkt eller ur lämplig-

hetssynpunkt kan försvara den nuvarande höga straffskalan, om vars sänkning till högst 2 års fängelse lagrådet varit fullt enigt. *Ang. ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.*

Vad nu slutligen beträffar de övriga ändringar, som ifrågasatts i det kungl. förslaget, och som gå ut på inskränkning av dels det straffbara hotet såsom tvångsmedel och dels åklagarens åtalsrätt, så tillåter jag mig påpeka, att lagrådet enhälligt har avstyrkt den sistnämnda begränsningen, under framhållande av att densamma, sådan den blivit formulerad, är alltför svävande och obestämd. Det vore följaktligen enligt mitt förmenande mindre välbetänt att mot detta lagrådets uttalande biträda det kungl. förslaget i den delen. Mot begränsningen av det straffbara hotet har en medlem av lagrådet, regeringsrådet Ernberg, framställt så grava och efter min mening befogade anmärkningar, att jag för min del icke kan vara med om en ändring i den riktning, som det kungl. förslaget i detta avseende innehåller.

Herr talman, jag har nu i korthet angivit de skäl, som för mig varit bestämmande, då jag inom lagutskottet reserverat mig till förmån för herr Zetterstrands motion, och jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till min reservation.

Herr Widén: Herr talman! Som den förste talaren erinrade, har denna fråga varit före upprepade gånger och senast vid fjolårets riksdag. Det är därför icke möjligt att undvika, när man nu skall yttra sig, att i någon mån upprepa vad som sagts förut. För att begrunda det slut, till vilket jag skall komma, måste jag dock något erinra om, vad saken innebär.

Att »åkarpslagen», så som man med ett gängse namn benämner dessa lagbestämmelser, icke varit tillfredsställande, är ju länge sedan känt och erkänt, ja, man kan säga, att det varit det alltsedan lagen blev till. Att den lider av teoretiska brister, påvisades ju redan av högsta domstolen, då den yttrade sig över lagförslaget, och har sedermera, när ändringsförslag i Riksdagen varit före, upprepade gånger påvisats, bl. a. mycket skarpt av professor Thyrén, som ju, vad man än må säga om det i lagtext formulerade förslag han kommit med, dock måste erkännas ha mycket stor sakkunskap på strafflagstiftningens område. Även jag har under föregående yttranden i denna kammare sökt påvisa de teoretiska bristerna i lagen, och jag skall därför icke längre uppehålla mig vid dem.

Det huvudsakliga felet med lagen äro emellertid de praktiska olägenheter, den medför. Jag skall nu endast erinra om, att de ligga dels i det evasiva sätt, på vilket själva brottsbegreppet är angivet, och som föranlett till misstag och missuppfattningar hos åklagarmakten, särskilt att det hot, som kan föranleda till, att en handling, i stället för att vara en lovlig och allmänt tillåten handling bliver brott, i lagen icke fått någon begränsning. Vidare har icke heller någon begränsning satts för

(Forts.)

Ang. ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.
(Forts.)

den allmänna åtalsrätten, utan den är utsträckt över hela linjen. Och det tredje och värsta är det, som den siste talaren särskilt uppehöll sig vid, nämligen att strafflatitudens utsträckning till straffarbete medför en mycket utsträckt häktningsrätt för åklagarne, som de i mycket stor omfattning särskilt under sociala upprörda tider begagnat sig av. Och — det måste erkännas — vid detta begagnande ha de gjort missgrepp och vidtagit oberättigade häktningar. Detta framgår bland annat därav, att dylika häktningsåtgärder sedermera i mycket stor omfattning blivit av domstolarna undanröjda, i alla händelser av överdomstolarna, när saken kommit dit.

Det synes mig uppenbart, att ett sådant rättstillstånd som det, jag här i korthet antytt, är olidligt och icke bör få fortfarande existera. Det medför sociala olägenheter och vådor; och det minskar aktningen för lag och rätt, när lagen är så beskaffad, att den föranleder till sådana praktiska olägenheter som dem jag här antytt. Men jag skall som sagt icke inlåta mig på detta. Det har erkänts av båda de föregående talarna, att så är förhållandet, och jag har endast velat erinra om detta för att konstatera, att det är ett känt sakförhållande, att denna lag behöver underkastas ändring.

Då gäller det emellertid att få en linje, på vilken en sådan ändring är möjlig att genomföra. Riksförsamlingen är ju delad i två hälfter, och förslaget måste därför läggas så, att man kan få med båda dessa hälfter av riksförsamlingen på detsamma. I det hänseendet har nu Kungl. Maj:t i år liksom i fjol kommit med ett förslag, som borde kunna lämna möjlighet för Riksdagen att komma till ett enigt beslut, varigenom denna lags brister afhjälptes så fullständigt som möjligt. Det kungl. förslaget innehåller de nyheterna, att för det första det hot, om vilket jag talade, blivit så begränsat, att det måste vara s. k. rättsstridigt hot, d. v. s. sådant hot, som omnämnes i 15 kap. 23 § strafflagen; vidare att allmänna åklagarens åtalsrätt är begränsad så, att den endast äger rum efter angivelse av målsägaren eller då brottet medför fara för allmän ordning och säkerhet; och slutligen att strafflatituden sänkts till fängelse, varigenom häktningsrätten blivit betydligt inskränkt, ja, man kan säga i de allra flesta fall alldeles upphävd. Detta förslag tillstyrktes av lagutskottet i fjol, och lagutskottet har gjort så även i år. Det är visserligen sant, att mot förslaget framstälts en del erinringar. Jag skall icke så vidlyftigt inlåta mig därpå. Justitieministern har i sitt anförande till statsrådsprotokollet i år, synes det mig, tillfredsställande bemött dessa anmärkningar. Jag vill dock särskilt påpeka, att den del av förslaget, som den siste talaren uppehöll sig vid, och i vilken själva brottsbegreppet begränsas till rättsstridigt hot, har tillstyrkts av två framstående ledamöter i lagrådet förra året, liksom att det är samma linje, som högsta domstolen anvi-

sade år 1899. Det synes mig sålunda, att det icke borde förefinnas någon tvekan om att man *kan* gå med på en sådan bestämmelse. Vad vidare beträffar åtalsrätten, så är det visserligen sant, att lagrådet varit tveksamt att gå med på det kungl. förslaget, men jag vill fästa uppmärksamheten på, att åtalsrätten i andra nyare lagar på detta område, t. ex. den norska lagen, är angiven på ungefärligen samma sätt eller om möjligt ännu mera obestämd än i det kungl. förslaget. Mig synes, att justitieministern funnit en lycklig begränsning i det nu föreliggande förslaget med avseende på allmänna åklagarens åtalsrätt.

Ang. ändrad
lydelse av 15
kap. 22 och
24 §§ straff-
lagen.

(Forts.)

Emellertid har justitieministern i allt fall sagt, att det skulle vara bäst, om man kunde helt och hållet återgå till lagrummets gamla lydelse. Men man säger även, och däri vill jag instämma, att detta dock icke låter sig göra, av särskilt det skälet, att detta skulle med all säkerhet icke öppna någon möjlighet att komma någon vart. Det enda förslag, som kan beräknas få majoritet här i kammaren och tillika öppna väg för anslutning av medkammaren, är med all säkerhet regeringens förslag.

Beträffande den av herr Zetterstrand avgivna motionen vill jag säga, att jag för min del, och för övrigt flera inom utskottet, som stå på samma ståndpunkt som jag, hade i likhet med professor Alexanderson, vilken som herrarna sett bifogat ett särskilt yttrande till utskottets betänkande, hoppats, att man skulle kunna genom ett bifall till motionen finna en utväg att inom utskottet utjämna de skiljaktigheter, som förefinnas mellan de båda kammarnas förut intagna ståndpunkter. Men av skäl, som av herr Alexanderson angivas, lät detta sig icke göra, och då återstod icke annat för utskottet än att i år liksom i fjol ställa sig på Kungl. Maj:ts förslag. Det är ju också så, att detta förslag, såsom utskottet framhåller, på ett mera fullständigt och tillfredsställande sätt avhjälper de överklagade olägenheterna med åkarpslagen dels genom att bestämt angiva själva brottets begrepp och dels genom begränsningen av åtalsrätten än vad det Zetterstrandska förslaget gör. Jag tror därför, att det är allt skäl för Andra kammaren att ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag, då jag för min del är övertygad om, att det förslaget är det av de föreliggande, som bäst under nuvarande förhållanden kan giva någon utsikt till frågans lösning.

Jag skall därför be att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, som är detsamma som utskottets.

Herr Borg: Herr talman! Som herrarna torde finna, är jag en av reservanterna till förman för herr Lindqvists i Stockholm motion, och jag har tagit till ordet dels på denna grund och dels på den grund, att det kanske vore på sin plats, att även en arbetare säger några ord i denna fråga även i år. Det är ju

Ang. ändrad nämligen arbetarne det gäller, då ju denna lag som sagts till-
lydelse av 15 lämpas på dessa.

kap. 22 och
24 §§ straff-
lagen.

(Forts.)

Det är ju så, att mycket blivit sagt under föregående års debatter i denna fråga. Det har ju under dessa också framburits många bärande skäl för avskaffandet av denna lag, och när alla dessa skäl fortfarande stå oemotsagda, ovederlagda och orubbade, torde det kanske icke vara på sin plats att återigen upprepa dem. Kvar står alltjämt åklagarnes partiskhet och okunnighet med avseende å tillämpningen av denna lag. En hel del av dem, som åtalas och inmanas i häkte, måste ju sedan frikännas. Ja, det är ju icke något fåtal, utan får jag säga, att det är en ganska stor procent av dem, som åtalas och inmanas i häkte, som sedan måste frikännas. Det står också kvar, hurusom högsta domstolen redan vid lagens antagande påpekade, att åtskilliga oskyldiga offer komme att fällas på vägen under den tid, denna lag komme att ha bestånd. Vi kunna kanske nu vara eniga om, att det kan vara nog med offer, som fällas på vägen, och vi börja väl även bli eniga om, att denna lag är en klasslag och såsom sådan fortast möjligt bör avskaffas.

Men huru var det man nyss yttrade? Jo, det yttrades av borgmästare Holmdahl, att vi måste ha denna lag kvar för att skydda individens rätt, att vi måste ha den kvar för att skydda en viss del av arbetarna, de arbetsvilligas rätt till arbete och levebröd. Man vill här få fram det på det sättet, att lagen skulle vara nödvändig för individernas rätt och för att giva dessa skydd här i samhället. Det är ju bra allt detta, men vill man bara litet grand granska dessa saker, skall man finna, att man har klassmärket med även här. Huru förhåller det sig nämligen, då det utbryter en strejk på en plats och arbetarna söka till och med med de mest väl valda ordalag på övertygelsens väg förmå de andra arbetarna att bli solidariska i striden? Då riskera dessa arbetare genast att bli åtalade och inmanade i häkte. Ja, man stannar icke endast därvid, att de, som begått brott mot lagen, som genom hot eller tvång sökt förmå någon att sluta upp med arbetet eller hindra någon att återgå till arbetet, häktas, nej, man åtalar och häktar i ganska stor utsträckning ändå, trots att man icke har brutit mot lagen. Då däremot arbetsgivarne proklamera lockout och dessa vädja till andra arbetsgivare, att de skola ställa sig solidariska, och någon av dessa icke genast hörsammar detta, då äro dessa arbetsgivare genast framme och trakassera denne man, som vill fortsätta med arbetet, som vill låta sina arbetare stanna kvar i arbetet och få sitt levebröd. Han trakasseras på allehanda sätt, och det har till och med konstaterats, att åtskilliga blivit ruinerade i dessa strider med arbetsgivarne. Huru skyddas här individens rätt? Jag vill också säga, hur skyddas individens rätt, t. ex. då icke lagen kommer hindrande emellan, då alla dessa svarta listor verka på arbetarne här i landet?

Skyddar lagen dessa arbetare, som på mångahanda sätt genom dessa svarta listor förföljas runt omkring i landet, jagade från den ena arbetsplatsen till den andra, ifrån det ena bruket till det andra, sökande arbete, som icke några arbetsgivare lämna, på grund av att de kommit i onåd hos arbetsgivarne och antecknats på svarta listan? Hur skyddas individens rätt då? Äro icke dessa också berättigade att inom sitt eget land, sitt eget fosterland söka sitt levebröd? Ja, många sådana exempel kunde framdragas, hurusom denna lag är en klasslag och endast skyddar en viss del inom samhället.

Ang. ändrad
lydelse av 15
kap. 22 och
24 §§ straff-
lagen.

(Forts.)

I övrigt skall jag be att få säga, att för den, som själv som arbetare deltagit och vistas bland arbetare, känner arbetarnas kamp för tillvaron, känner, hur svårt det är för arbetarne att många gånger draga sig fram på den, kan jag väl säga, knappa avlöning, som lämnas här i landet, då kännes det dubbelt så bittert, att det skall finnas en lag, som hindrar dessa arbetare ifrån att begagna den frihet, som är deras rätt, nämligen att söka åstadkomma solidaritet, då man kommit i strid med arbetsgivarne, när man gått ut i strid för att söka förbättra sina villkor. Det håller icke detta tal om, att lagen bör vara till för att skydda individens rätt i samhället. Lagen skyddar endast en viss del. Lagen är skriven till arbetsgivarnas skydd för att skydda arbetsgivarna i eventuella strider, men icke till skydd för arbetet. När man skriver lagar, bör man väl skriva dem så, att de verka lika på alla. Man bör icke, säsom det heter i fjolårets protokoll, skriva Sveriges rikets lag till skydd för de rika i samhället, utan man bör även skriva lagen till skydd för de fattiga i landet.

Ja, det skulle vara mycket mera att tillägga, men jag skall endast be att med dessa ord få yrka bifall till den av herr Lindhagen och mig bifogade reservationen.

Herr vice talmannen, som emellertid övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, gav härefter ordet till

Herr Lindman, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det var väl utan tvivel ganska starka skäl, som föranledde Kungl. Maj:t att år 1899 promulgera den lag, som nu diskuteras, och detta i trots av, att högsta domstolen icke var för lagens antagande eller godkännande. Då man läser dåvarande justitieministerns uttalande till statsrådsprotokollet 1899 vid lagens promulgering, finner man också honom vara av samma mening, och han framlade också särskilt starka skäl för behovet av den ifrågavarande lagen. Detsamma var väl också vidare meningen, när den med samstämmande beslut av båda kamrarna antogs. Nu har man sagt om denna lag, att det är en klasslag, och vi ha alldeles nyss hört, att så var fallet. Men om lagen är en klasslag, om det verkligen förhåller sig så, som man påstår, att den är en

Ang. ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

(Forts.)

klasslag, då frågar jag: blir den mindre en klasslag, om man antager det förslag, som Kungl. Maj:t lämnat oss och som lagutskottet tillstyrkt? Justitieministern bibehöll ju i sitt förslag i 22 § 2 mom. denna lydelse: Straff för försök att genom våld eller visst slag av hot tvinga någon att deltaga i arbetsinställelse eller hindra någon att återgå till arbetet eller övertaga erbjudet arbete. Har lagen varit en klasslag, kommer den att vara och förbli en klasslag även enligt det förslag, som Kungl. Maj:t har framlagt. När man genomläser debatterna vid denna frågas tidigare behandling, kan man icke, åtminstone icke jag, undgå att erfara ett starkt intryck av den synpunkt på saken, som framhållits, den synpunkten nämligen, som säger, att själva brottet, liksom även försök till brottet, äro var för sig egentligen att anse såsom fullbordade brott, ett brott mot medborgarens rätt att få arbeta. Med andra ord: Att vad som talas om i 22 § 2 mom. är i och för sig ett brott, fastän det i lagen har blivit karaktäriserat såsom försök till brott. Gentemot den invändningen, att man genom denna lag har infört straff för försök till brott, så vill jag endast erinra därom, att vår strafflag redan nu känner åtskilliga fall, där försök till brott äro belagda med straff. Om herrarna läst professor Thyréns anförande i Första kammaren i fjol, finna herrarna, att där anføres exempel på åtskilliga sådana fall. Denna lag är sålunda icke enastående i detta fall. Jag skall icke mycket utlägga denna sak, men jag skulle dock vilja säga, att lagen i fråga har ju tillkommit genom ett beslut av statsmakterna. Vi veta visserligen, att högsta domstolen var emot den, och det har sagts, att lagen icke är någon lycklig lag, men den är tillkommen på det sätt, jag sagt och icke på något annat sätt. Då framställer sig dock för mig den frågan: Om lagen tillkommit så, skall väl, innan man skrider till någon ändring i densamma eller till densammas upphävande, undersökas, om det har tillkommit någonting, som bör föranleda till, att en sådan ändring eller ett sådant upphävande av densamma vidtages.

Har det tillkommit någonting, som bör föranleda till att man vidtager en sådan förändring eller ett sådant upphävande? För min del kan jag icke finna, att så är fallet. Tvärtom tror jag, att lagen verkligen verkar till skydd och gagn för många oförvitliga medborgare, som ha rätt att begära skydd, ett skydd för rätten att få arbeta. Försöker man sålunda se saken praktiskt, tror jag, att man måste erkänna, att lagen varit till nytta; och därför anser jag, att lagen icke bör ändras. Att många människor vilja ha lagen ändrad, torde väl icke kunna vara något skäl till att företaga en sådan ändring, om därigenom många andra komma att utsättas för obehag och svårigheter, ja, rent utav för lidande och nöd.

För övrigt, mina herrar, är det väl oss alla bekant, att det pågår en utredning beträffande omarbetande av vår strafflag.

Jag tror icke, det finnes något tvivel om, att brott sådana som dessa icke komma att förbliva straffria, när den strafflagen en gång blir antagen. Hade man den övertygelsen, att i den blivande strafflagen sådana brott icke komme att beläggas med straff, finnes nog rimliga skäl för att yrka på en ändring. Jag tror mig dock med ganska stor säkerhet kunna påstå, att det icke kommer att bliva förhållandet. I moderna lagar ha — efter vad ifrån mycket säkert håll sagts mig — försöksbrott i allmänhet blivit belagda med straff. Kan man under sådana förhållanden säga, att det nu vore skäl att borttaga denna lag eller att ändra den, såsom Kungl. Maj:t föreslår? Särskilt för vänsterpartierna i denna kammar synes det mig, som om det skulle vara rätt svårt att med skäl göra det, och så även ifrån regeringens sida. Herrarna, som tillhöra de partierna, ha ju icke den uppfattningen, att saker böra ändras, när en utredning pågår. För min del tycker jag, att det skälet skulle vara talande för vänsterpartierna. Vad beträffar mig och det parti, jag tillhör, tror jag åtminstone, att för en stor del av oss talar det skälet, att lagen icke bör ändras, därför att det icke finnas reala skäl att göra det.

Ang. ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

(Forts.)

På dessa grunder helt kort, herr talman, ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den utav herrar af Ekenstam m. fl. avgivna reservationen.

Vidare anförde:

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Jag har naturligtvis ingenting nytt att komma med, när jag begärde ordet i dag, så utförligt som denna fråga blivit behandlad vid föregående tillfällen, men det var ett par saker, som föranledde mig därtill.

Man har sagt, att tillämpligen av åkarpslagen skulle rätt väsentligt sammanhänga med åtskilliga förhållanden, som göra sig gällande vid vissa tider. När vid debatter under föregående års behandling av denna sak man refererat till förhållandena år 1909, har man sagt, att det var ju dock i alla fall rent abnormala förhållanden då, och när vi komme in i lugnare förhållanden, skulle vi återföras till den tillämpning av lagen som avsågs, när den antogs år 1899. Nu se vi av händelser, som passerat, att det blir icke och är icke så förhållandet. Vi ha en facklig strid, som pågår här i Stockholm i år, där arbetsgivaren — det är Primuskonflikten, jag avser — begagnat sig av den favör, som ligger för arbetsgivaren, plus åkarpslagen, och hemställde hos överståthållarämbetet om att polismans befogenhet skulle tilldelas den extrapersonal, som arbetsgivaren själv föreslagit. Det var inom parantes sagt 2 personer, som voro strejkbrytare vid verkstaden. Överståthållareämbetet godkände på förord av polismäs-

Ang. ändrad taren denna framställning. Sålunda ligger saken så, att i denna lydelse av 15 konflikt, som ännu pågår, och där dessa personers förordnaden skola kap. 22 och fortfara, tills konflikten bliver slut, har arbetsgivaren utöver lagens 24 §§ straff-ordinarie handhavare, nämligen den ordinarie polisen, en livvakt lagen. av extra polismän, utsedda av honom själv. De, som följt med (Forts.) något, veta, huru i ett fall åtminstone resultatet i denna strid blivit, att då en strejkande arbeterska blivit förfördelad av en kvinnlig strejkbrytare, så var det den förra, som blev anhållen och fördes till polisstationen och kom att bli tilltalad enligt åkarpslagen. Jag vill bara med detta exempel hava anfört, att allt tal, som kan föras mot vår framställning om åkarpslagens avskaffande, att allt detta tal, som säger, att under lugnare förhållanden skall densamma icke tillämpas, är icke riktigt, utan tendensen finnes, och tendensen ligger rent av feberaktigt på spänn för att kunna ge sig uttryck även vid den allra minsta konflikt.

Med de sakförhållanden, som vi så väl känna till, är det alldeles oriktigt såsom herr Holmdahl sade, att ifrån vår sida lagens betydelse agitatoriskt framställes. Han är själv icke alls så säker på sin sak. Han är framför allt icke så kapitelfast som t. ex. herr Lindman. Herr Holmdahl sade nämligen, att själva lagen är mindre lyckligt formulerad. Han är vacklande i tron på den. Men, säger han, ifrån socialisternas sida och ifrån fackföreningsfolkets sida överdriver man lagen i agitatorisk bemärkelse för att kunna göra något starkare intryck, ett intryck, som skulle ha till resultat att få lagen upphävd. Då begår herr Holmdahl naturligtvis ett stort misstag, ty vi förstå så väl, att vi icke kunna genom något slags agitation påverka denna kammares ledamöter att fatta beslut åtminstone i fråga om lagens ändring, utan det är helt och hållet genom framläggande av så starka fakta som möjligt. Dessa fakta framlade vi vid denna frågas behandling år 1910, och vi kompletterade dem i föl. Jag skulle vilja rekommendera alla dem, som möjligen äro av herr Holmdahls uppfattning, att studera dem — aktstyckena ligga ännu hos våra advokater, hela denna kolossala lunta av domstolshandlingar, som äro sedan 1909 års många åkarpsmål — och dessa fakta, mina herrar, utvisa sannerligen icke, att vi skulle på något sätt överdrivit vår framställning av åkarpslagens betydelse.

Herr Lindman sade, att det måste hava varit starka skäl, som förelegat år 1899, då svenska Riksdagen antog lagförslaget och Kungl. Maj:t sedermera stadfäste det. Nej, det var icke alls starka skäl. Jag tillåter mig att beteckna det såsom en mycket överilad handling av svenska Riksdagen. Sinnena voro uppskrämda och uppjagade; och på det hållet, där man ville hava lagen till stånd, förstod man att begagna sig därav vid agitationen för densamma. Det var Svedalastrejken år 1899, som föranledde herr Persson i Åkarp att bära fram motionen, och bakom Persson i Åkarp stodo mycket starka intressen, arbetsgivarnes och kapita-

listernas. Om herr Lindman vill beteckna *detta* såsom starka skäl, skall jag kunna gå med på det. Ifrån det hållet föreligger ur deras synpunkt mycket starka ekonomiska skäl, men några andra skäl, som skulle kunna kallas starka, finnas sannerligen icke.

Ang. ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

(Forts.)

Jag skall t. o. m. gå så långt, att jag ger herr Lindman rätt i det påståendet, att även med Kungl. Maj:ts förändring har lagen likväl kvar en viss klasslagskaraktär. Kungl. Maj:t drar ut en stor gifttand ur den. Herrar Zetterstrand och reservanten Holmdahl vilja draga ur en något mindre, men klasslagskaraktären har den kvar i alla fall. Ty ingen kan väl bestrida, att i vår svenska strafflag, som egentligen skulle äga tillämpning på alla medborgare i landet, finnes kvar en passus, som har särskilt avseende på vissa klasser av medborgare; och sålunda i det stycket kunna vi vara överens. Men jag tänker, att i fortsättningen äro herr Lindman och undertecknad icke överens. Ty jag för min del anser, att, när herr Lindman betonar att lagen fortfarande skulle ha kvar sin klasslagskaraktär, så borde han i likhet med oss vara med på att lagen får helt och hållet utgå. Den ärade talaren på Stockholmsbanken vill väl ändå icke så bestämt säga, att i den svenska strafflagen skola bibehållas vissa klasslagsbestämmelser. Det vill han säkert icke. Den ärade talaren på Stockholmsbanken skulle sålunda, om han ville vara något litet konsekvent, vara med oss i vårt yrkande att slopa dessa bestämmelser och följa vårt yrkande, som vi ha från år 1909 och som vi även nu fört fram i en motion, till förmån för vilken herrar Lindhagen och Borg reserverat sig uti utskottet.

Att falla tillbaka och säga, att när nu strafflagen ligger under utredning, så skall förmodligen även denna lagbestämmelse utredas — jag tillåter mig härvid erinra om den Thyrénska synpunkten, som så starkt förfäktats och som går ut på att i allt flera fall skall stadgas straff för försök till brott — det är något, som jag icke kan vara med på. — Och jag har mycket svårt att föreställa mig, att en sådan tankeriktning uti en kommande strafflag skulle få någon egentlig bärkraft, eller att man skulle kunna förutsätta, att om ett kommande förslag mynnar ut i det, att en sådan utvidgning av försöksbrottet verkligen skulle göras, det skulle kunna vinna Riksdagens och Kungl. Maj:ts bifall. Är man sålunda på det klara med, att det näppeligen torde kunna komma att gå, är det naturligtvis förfärligt oriktigt att såsom utgångspunkt för ett avslag på en ändring i den föreliggande frågan peka på, att hela vår strafflag ligger under utredning. Jag tycker, att det åtminstone är ett ganska långsökt skäl.

Jag vågar säga, att även om herrar Lindhagens och Borgs reservation bliver godkänd, finnes ju ett skydd för arbetsvilliga i alla fall. 22:a paragrafen första stycket skulle ju vara kvar, det stycket, till vilket sedan andra momentet i nuvarande lagen och andra momentet i regeringens förslag är ett slags komple-

Ang. ändrad
lydelse av 15
kap. 22 och
24 §§ straff-
lagen.

(Forts.)

ment, som emellertid just träffar arbetarklassen, som måste gå i strejk. Men även om endast första stycket blir kvar, är ju skyddet givet i alla fall, ty i dess innehåll är klart och distinkt bestämt, vilket straff, som skall följa, om man tvingar någon utan laga rätt etc. Och jag kan verkligen icke tänka mig annat än, att vid en akut arbetskonflikt, där de strejkande arbetarna skulle begå någon överilad handling emot strejkbrytarna, straff skulle kunna ådömas dem, om de förbrutit sig mot 22:a paragrafen.

Sålunda kan fortfarande den ärade talarens på Stockholmsbänken, herr Lindmans förskräckelse för att skydd icke skulle givas åt strejkbrytarna, om lagen bleve ändrad, betecknas såsom ganska obefogad, ty skydd finnes ju enligt den i alla fall, och jag tager för alldeles givet, att den behandling utav sådana fall, som nu sedan 1899 har vunnit hävd genom åkarpslagens tillämpning, och den norm, som domstolar och polismyndigheter samt annan överhet i landet slagit in på härvidlag, naturligtvis icke skulle frångås så i ett slag, så att man ansåge, att 22 paragrafen icke skulle vara på minsta sätt tillämplig i fråga om arbetskonflikter. Å nej, det förstår man, att en 13-, 14-årig hävd i ett lands rättsskipning naturligtvis lämnar spår efter sig, även om ordalydelsen i lagen skulle bliva något förändrad.

Jag kan för min del icke finna annat än, att denna kammare skulle fatta det riktigaste beslutet, om den vidhölle den ståndpunkt, den intog i fjol. Man invänder: ja, men detta beslut var ju endast tillkommet såsom en demonstration mot Första kammaren, därför att den ställde sig alldeles avvisande. Ja, men varför skall man just absolut behöva ge beslutet den karaktären? Man kan väl lika gärna ge det den karaktären, att Andra kammaren — åtminstone dess majoritet — var fullständigt övertygad och medveten om, att åkarpslagens kvarstående i vår strafflag även med de föreslagna förändringarna icke är till nytta och fördel för hela vår samhällsanda, och att vi därför fattade detta beslut. Vill sålunda denna kammars majoritet ge stöd åt den uppfattningen i landet, att den har en livlig förnimmelse av de känslor och tankar, som röra sig inom de stora arbetaremassorna, som äro förbittrade och förtvivlade över lagens befintlighet, vilken förtvivlan stiger till sin högsta potens vid de mest kritiska tillfällena — det är ett faktum —, vill den sålunda ge stöd åt den uppfattningen hos dessa stora arbetaremassor, att Andra kammarens majoritet vill ha bort all klasslagstiftning ur den svenska strafflagen, då bör kammaren vidhålla sitt beslut från i fjol och rösta för bifall till herrar Lindhagens och Borgs reservation, till vilken jag, herr talman, för min ringa del skall be att få yrka bifall.

Herr Johansson i Mellbyn: Herr talman! Såsom framgår av den reservation jag biträtt har jag ej kunnat godkänna ut-

skottets hemställan, ej heller herr Zetterstrands motion, ehuru denna har vissa företräden framför utskottets förslag.

*Ang. ändrad
lydelse av 15
kap. 22 och
24 §§ straff-
lagen.*

(Forts.)

Under de senare tio åren ha så stora frågor blivit lösta, så att det är hopp om, att även denna fråga snart skall vinna sin lösning. Emellertid är nu frågan om en omarbetning av strafflagen under utredning, och man kan då hoppas, att det kommer fram något förslag, som är acceptabelt från de olika partiernas synpunkt. Atskilliga skäl ha varit anförda för lagens bibehållande från det parti, jag tillhör, detta vid alla tillfällen, som denna fråga förekommit, och även nu har herr Lindman förebragt många och bindande skäl. Jag skall därför icke upptaga tiden i onödan med att gå igenom alla dess skäl, ty det skulle till intet gagna; man känner ju läget här i kammaren sedan förra årets behandling av denna fråga här. Man vet, att det var ju en stor majoritet då för borttagandet av den s. k. åkarpslagen och läget är ju i år detsamma, ungefär samma personer äro kvar, och var och en har nog intagit sin bestämda ståndpunkt.

Jag skall emellertid, herr talman, be att få yrka bifall till den av herr Ekenstam m. fl. afgivna reservationen.

Herr Edén: Herr talman! När Andra kammaren i fjol efter en debatt, som pågått nästan en hel dag, gick att besluta om de framlagda förslagen till reformering av detta lagrum, så stannade kammaren vid det beslutet, att biträda motionen om fullständigt upphävande av den s. k. åkarpslagen. Jag var för min del en bland dem, som talade för denna kammarens hållning och bidrog till det beslutet, och jag vill i dag börja med att säga, att jag på intet sätt har förändrat min uppfattning angående det riktiga uti att hela åkarpslagen borde avföras ur vår lagstiftning. För min personliga del var sålunda det beslut, som då fattades, icke, vad man i dag antytt, en demonstration, det var ett bestämt uttryck av min livliga övertygelse, att den riktiga åtgärden i detta stycke vore att avskaffa hela den skamfläck i svensk strafflagstiftning, som åkarpslagen varit i nu mer än ett årtionde. Det är också bekant, att samma ståndpunkt i grunden intages av den nu sittande regeringen. Denna regering sade redan i fjol i sin då avlätna proposition bestämt ifrån, att den anser, att den riktiga utvägen skulle vara det fullständiga upphävandet av ifrågavarande lag, och samma förklaring har justitieministern även i år upprepat. Jag tror mig slutligen icke taga miste, om jag säger, att ibland de många, som i fjolårets votering anslöto sig till yrkandet på detta upphävande av åkarpslagen, flertalet verkligen var av den meningen, att lagen borde helt och hållet avskaffas, och att sålunda ett beslut i den riktningen hade kunnat komma till stånd, även om man icke hade velat göra en demonstration emot Första kammarens omedgörlighet. Jag tror, att det är skäl, att man

Ang. ändrad fasthåller vid dessa utgångspunkter, när man bedömer såväl betydelse av 15 slutet i fjol som det läge, i vilket saken nu föreligger.

kap. 22 och
24 §§ straff-

lagen.
(Forts.)

När i år regeringen har ansett sig nödgad att icke gå längre i sin proposition än den gick i fjol, och när lagutskottets majoritet i år liksom i fjol har ansett sig böra stanna vid regeringens proposition, är det uppenbarligen av det enkla skälet, att man icke har velat genom att sätta saken på sin spets äventyra den möjlighet att vinna åtminstone *något*, som kan föreligga, i fall det av regeringen väckta förslaget får ligga till grund för kamrarnas ömsesidiga behandling av frågan. Regeringens förslag vänder sig dock emot de allra värsta följderna av den nu ifrågasvarande lagen. Det nedsätter straffsatsen för försök till hot på sådant sätt, att man därigenom omintetgör åklagarens nuvarande rätt att häkta, som följer av den nu stadgade högsta straffsatsen, straffarbete. Regeringens förslag inskränker eller preciserar vidare i viss grad allmänna åklagarens rätt att ingripa. Och regeringens förslag har slutligen också närmare bestämt begreppet försök till hot i detta lagrum. Det är sålunda väsentliga begränsningar, som äro gjorda. Åtskilligt, om också icke allt, skulle genom regeringens förslag vinnas. Därmed är också regeringens förslag en möjlig utgångspunkt för att *pröva*, om *något* resultat nu kan vinnas på detta område.

Jag tror för min del, att Andra kammaren i år bör visa, att den är beredd att göra ett försök att vinna ett sådant resultat. Ingen av oss invaggar sig i några förhoppningar om, att Första kammaren skulle kunna inom överskådlig tid — så länge dess nuvarande sammansättning äger bestånd eller så länge de nuvarande grunderna för dess sammansättning gälla, måste man kanske tillägga — vara med på ett fullständigt upphävande av åkarpslagen. Men i fjol visade det sig dock, att inom denna kammare hänsynen till vad rättfärdighetskänsla och omtanke om aktningen för lagen fordra verkade så pass starkt, att ett yrkande om upphävandet av den allra värsta bestämmelsen i detta lagrum, nämligen om straffarbete såsom straffmaximum för försök till hot, i Första kammaren vann 71 röster mot 73. Det synes under sådana förhållanden böra givas Första kammaren ett tillfälle att, om den vill, på nytt taga under betraktande, om icke åtminstone det steget skulle böra uti rättfärdighetens och samhällsfridens namn tagas. För att detta skall vara möjligt, för att det skall för Första kammaren vara klart, att det icke är meningen från Andra kammarens sida att genom en sammanjämkning tvinga Första kammaren ut längre än den nu en gång anser sig kunna gå, för dessa orsakers skull tror jag det är riktigt, att Andra kammaren i dag bifaller Kungl. Maj:ts proposition. Det får i så fall betraktas såsom en utsträckt hand, en hand, som utsträcker till, naturligtvis icke en definitiv uppgörelse i åkarpslagsfrågan, men väl åtminstone till en reform av de mest skriande orättfärdigheterna

i denna lag. Första kammaren skulle genom ett sådant Andra kammarens beslut få klarhet om, att Andra kammaren är villig att för i år gå med på en uppgörelse, sådan som Första kammaren redan i fjol var nära att taga.

Nu har visserligen en ärad talare här i dag framkommit med ett yttrande, som synes ge mycket små förhoppningar om att Första kammaren skulle ställa sig på en sådan det sunda förnuftets och rättskänslans ståndpunkt. Jag syftar på det yttrande, som — jag skulle tro till någon överraskning för kammaren i dess helhet — nyss hölls av högerns ledare i denna kammare, herr Lindman. Det kan icke falla mig in att gå in på någon detaljkritik av detta yttrande, men ett par punkter däri skall jag dock be att få ställa i sin tillbörliga belysning.

Herr Lindman började med att påpeka, att denna lag, som det nu är tal om, »har ju ändå tillkommit såsom ett beslut av statsmakterna», båda kamrarna och Kungl. Maj:t. Jag får verkligen fråga, om *det* nu skulle vara någonting, som behöver framhållas såsom förtjänst hos en lag. Hur tänker sig överhuvudtaget herr Lindman annars, att en lag skulle kunna tillkomma, om icke på detta sätt? Förhållandet är naturligtvis det, att den verkliga tillkommit genom ett beslut av båda statsmakterna, båda kamrarna och Kungl. Maj:t, men också att det skett under en situation, i vilken dessa statsmakter icke kunna sägas hava handlat med den objektivitet och med den hänsyn till olika samhällsklassers berättigade intressen, som borde ha iakttagits. Däri ligger sannerligen icke något rimligt skäl emot att en ny Riksdag och en Riksdag, byggd på helt andra grunder, i det fallet försöker att rätta till, vad den gamla riksdagen av år 1899 vred snett på detta område. Skulle någonting för oss framgå av herr Lindmans framdragande av 1899 års riksdagsbeslut, så är det blott, hur långt man den tiden var fjärran ifrån att behandla de sociala spörsmålen såsom de böra behandlas i den svenska Riksdagen.

Herr Lindman talade vidare om, att innan man går till upphävande av en lag, så skall man undersöka, om det tillkommit något, som kan leda till upphävande eller förändring av densamma, och han fann för sin del icke, att någonting sådant inträffat. Lagen har varit till nytta, den skall ej ändras, sade han. Jag vet inte, om det anses mycket oartigt att hemställa, om icke den ärade talaren möjligen skulle vilja genomläsa Kungl. Maj:ts proposition i ämnet. Ett och annat i hans anförande gav mig en rätt tydlig föreställning om, att detta förberedande arbete icke var från hans sida undångjort. Om han det gör, skall han i denna proposition finna bl. a. följande upplysningar, särskilt nedlagda i propositionen från i fjol.

Det har där visats upp, att i fråga om de fall, där man har kunnat få en statistik angående lagens verkningar, nämligen fallen från 1909 års storstrejk, så har det först och främst be-

Ang. ändrad
lydelse av 15
kap. 22 och
24 §§ straff-
lagen.

(Forts.)

Ang. ändrad funnits, att av 148 mål underrätten har frikänt i icke mindre än lydelse av 15 46, motsvarande ungefär 33 procent, vilket är en oerhört hög kap. 22 och procent. I de ärenden, som fullföljts till högsta domstolen och 24 §§ straff- som till antalet äro 37, har det befunnits, att häktning ägt rum lagen. uti 17 fall, därvid tillhopa 46 personer ha häktats. Ingen enda

(Forts.)

av dessa har av domstolarna ansetts böra kvarbliva i häkte tills målet blivit slutligen avgjort, utan har i alla fall utom två reian av underrätten och i sistnämnda två fall av hovrätten förordnats om den eller de häktades lösgivande.

Jag frågar: kan det sägas, att inga missförhållanden på grund av lagen framträtt, när det visar sig, att denna lag ger anledning till sådana ingrepp i den personliga friheten, som av denna officiella statistik ådagalagts? Anser herr Lindman det för intet, att dessa människor blivit på uppenbart otillräckliga grunder häktade och kvarhållna i häkte? Är det på det sättet, som den av detta parti så ofta omhuldade personliga friheten skall vårdas, att det bagatelliserar en sådan sak? Eller förhåller det sig kanske så att euligt högerns syften den personliga friheten endast skall vårdas, när det gäller den s. k. *ekonomiska* friheten, ekonomiska företagareintressen, vilkas anspråk och krav att okontrollerade få göra sig gällande, och att den personliga friheten ingenting betyder, när det gäller medborgares mest primitiva rätt att vara skyddade för orättmätig häktning?

För övrigt lämnas i denna proposition andra upplysningar, som det kanske kunde vara skäl att taga hänsyn till. Där visas sålunda på sid. 9, att i de fall, då endast 15 kap. 22 § 2 mom. åberopats, straffet av högsta domstolen ofta har bestämts till böter, och att, då frihetsstraff ådömts, detta bestämts till fängelse i en, två eller högst tre månader, men däremot aldrig till straffarbete. Hela det straffmaximum, som nu står i lagen och som leder till dessa olycksaliga häktningar, har varit oanvänt. Jag frågar återigen: är icke heller detta ett missförhållande, som man behöver taga i betraktande, när man går att överväga om lagens ändring?

Jag fruktar, tvärt emot herr Lindman, att vi måste säga, att denna lag under sin korta tillvaro redan hunnit att visa, hur fullständigt obetänkt, hur illa hopkommen och hur i förhastande utarbetad den är, och att beträffande mycket få partier av vår gällande lagstiftning föreligger ett så verkligt och så i ögonen fallande behov av en reform som just på detta område.

Ytterligare en enda omständighet skall jag tillåta mig att påpeka. Den är nämnd många gånger förut, men den har naturligtvis icke vunnit något beaktande uti herr Lindmans anförande. Det är den omständigheten, att i och med tillvaron av en sådan lag som denna undergräves uti väldiga samhällslager i vårt land aktningen för lagen i allmänhet, känslan därav, att lagen verkligen strävar efter opartiskhet och

försöker att tillgodose allas lika rätt. Det är ett andligt ont, som följer av denna lag, ett ont, vars verkningar jag tror, att var och en, som är mån om att bevara samhällets ordning, borde försöka att undanröja. Även här ligger den allvarligaste maning till denna lags avskaffande eller, om det icke kan gå för sig, till dess reformerande.

Ang. ändrad
lydelse av 15
kap. 22 och
24 §§ straff-
lagen.

Forts.)

Vad till slut angår det av herr Lindman anförda skälet, att man icke borde gå till en reformering nu, därför att en omarbetning av strafflagen pågår, vilket arbete är uppdraget åt professor Thyren, så tror jag, att det argumentet får sitt bästa svar i det enkla påpekandet, att just professor Thyren, utredaren själv, har varit en av dem, som mest ivrat för en sådan reformering redan nu. När *han* icke finner sig förhindrad av utredningen att redan nu vidtaga en ändring, borde väl icke heller någon i denna kammare finna sig förhindrad därifrån.

Jag kom in på detta herr Lindmans anförande i det sammanhanget, att, såsom jag uttryckte mig, detta hans överraskande yttrande syntes tyvärr antyda, att man mot en även mycket försiktig reform av åkarpslagen tänker resa ett allvarligare motstånd, än jag och mina meningsfränder möjligen ha väntat. Jag kan dock icke tro, att detta motstånd skall kunna övervinna de skäl, som visade sig i fjol samla så avsevärt många av den dåvarande förstakammarmajoriteten om ett positivt reformförslag, och som i år även funnit en genklang eller åtminstone en taleman inom Andra kammarens högerparti. Jag kan icke tänka mig annat, än att såväl denna kammares höger som även Första kammarens innesluta element, som känna, vilket ansvar man tar på sig, om man i denna bedrövliga lagfråga försöker att ställa sig på den rena omedgörlighetens ståndpunkt. I varje fall — skulle så vara förhållandet, varom vi väl efter någon stund få upplysning genom Första kammarens voteringsiffror, så tror jag dock, att det är av den största vikt både för oss själva i denna kammare och inför landet, att det offentligen konstateras, att det icke beror på *Andra* kammarens omedgörlighet, om rakt ingenting skulle kunna åtgöras i fråga om åkarpslagen. Jag tror, att *Andra* kammaren bör visa, att den är beredd att utsträcka sin hand till åtminstone *något* positivt resultat i denna lagreform. Den gör i så fall detta i rättskänslans och i samhällsfridens namn, i namn av det starkaste behov, som i en lagstiftningsfråga kan föreligga för en lagstiftande kår, det behovet nämligen att söka lagstifta så, att aktningen för lagen inom alla samhällsklasser kan hållas uppe. Det skall göras klart, att om denna fråga även i år skulle falla, så skall den icke falla på *Andra* kammaren utan på *Första* kammaren.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Byström, Martin, Karlsson* i *Fjäl* och *Sundström*.

Ang. ändrad
lydelse av 15
kap. 22 och
24 §§ straff-
lagen.

(Forts.)

Herr Petersson i Lidingö villastad: Jag hade icke tänkt att uppträda i denna debatt, men det anförande, som hållits av herr Edén, ger mig anledning till ett inlägg i frågan. Herr Edén vill, att denna kammare skall såsom en utsträckt hand, som han sade, taga Kungl. Maj:ts förslag för att därigenom visa, att den ändock vill göra någonting i denna fråga. Jag får dock för min del säga, att det förslag, som ligger i den av honom sålunda erbjudna handen, lider av så betänkliga brister, att jag har mycket svårt att tro, att det skall kunna utan vidare antagas. Jag vill anmärka mot detta förslag, som ju är Kungl. Maj:ts proposition, att även de, som ha ögonen öppna för önskvärdheten av, att något göres i saken, och som icke skulle ställa sig avvissande emot ett förslag som stannade inom något så när rimliga gränser, dock måste finna, att förslaget, sådant det föreligger, innehåller två punkter, som, såvitt jag kan förstå, icke kunna godkännas.

Den första är den, att mom. 2 av § 22, sådant detta moment skulle lyda enligt den kungl. propositionen, inskränker begreppet hot till sådant hot, som omförmäles i följande paragraf 23, d. v. s. till hot, som enligt lag är i och för sig straffbart. Det är ganska egendomligt att se, att första delen av § 22 bibehålles oförändrad, och däri finnes ingen som helst närmare bestämmelse om beskaffenheten av det hot, varom där talas. Den, som tvingar annan genom våld eller hot att något göra, tåla eller underlåta, straffas alltså, hurudant detta hot än är, men när man sedan kommer till det andra momentet av samma paragraf, som bestraffar försök till sådant brott, som avhandlas i mom. 1, då göres det tillägget, att det skall vara så kvalificerat hot, som sägs i § 23 i samma kapitel. Detta betyder i realiteten, att man skär bort från tillämpningen just det hot, som är det allra värsta och farligaste på det område, varom det här är fråga, nämligen sådant hot, som går ut t. ex. därpå, att i tidningar under döds Kors angiva de och de medlemmars namn, som icke velat ställa sig solidriska med de övriga, eller att på annat sätt såsom icke fullmåliga samhällsmedlemmar offentligt utpeka dem, som av omsorg om sig själva och sina barn och på den grund, att de anse rätten här i Sverige att fritt arbeta för att försörja sig och de sina vara helig och okränkbar, våga resa sig upp mot ett påbud om strejk. Därför är denna del av det kungl. förslaget, såvitt jag förstår, icke antagligt från deras sida, vilka verkligen liksom jag anse, att rätten att med ärligt arbete skaffa bröd åt sig och de sina är ovillkorlig och så till den grad viktig, att den icke kan lämnas straffrättsligt oskyddad, när förhållandena en gång utvecklat sig därhän, att den allvarsamt sättes i fara.

Den andra del av Kungl. Maj:ts förslag, som jag likaledes anser vara oantaglig, är den, som inskränker åtalsrätten, så att dessa brott i regel skola åtalas endast efter angivelse av målsägaren. Det lär väl nog vara uppenbart för herrarna litet var,

att med en så beskaffad inskränkning i denna åtalsrätt, blir hela stadgandet illusoriskt, ty det lär väl icke vara många av dessa, vilka funnit sin rätt kränkt, som våga anmäla saken till åtal även om de skulle vilja.

Nu skulle jag för min personliga del, det får jag säga, icke ha något emot, om man här gått till mötes så till vida, att man följt den s. k. Bergerska linjen, vilken ju innebär en sänkning av straffmaximum, och detta av flera skäl. För det första därför, att man därigenom finge bort den formella oegentlighet, vilken, såsom vi alla veta, ligger i stadgandets nuvarande formulering, och vilken varit en ständigt källa till angrepp mot denna lag och därför måste betecknas såsom olycklig, och vars ändring enligt min uppfattning icke skulle ha någon avsevärd betydelse fråga om lagens reella verkan. Jag skulle vidare ha gått med på ett sådant förslag av det reella skäl, att, efter vad erfarenheten hittills visat, en straffsats av fängelse nog vore tillräcklig för att bestraffa de brott, som bedömas enligt denna paragraf.

Jag kommer därefter till vad, som, jag tillåter mig säga med orätt, gjorts till ett väsentligt moment i diskussionen, nämligen frågan om häktningsrätten och det sätt varpå den skall hava blivit begagnad. Herr Edén ansåg sig ju kunna göra ett mycket stort nummer av detta. Jag tillåter mig säga, att han därvid ställde förhållandena på huvudet. Han sökte göra denna lag ansvarig för, att häktningsrätten under kritiska förhållanden till äventyrs missbrukats. Om så skett, är det icke denna lagens fel, utan det beror på andra förhållanden, nämligen en missuppfattning av det stadgande, där häktningsrätten är stipulerad, d. v. s. stadgandet i promulgationslagen till strafflagen. Det heter där: »Misstänkes någon att ha begått brott, som ringare är, än i 5 punkten sägs» — där talas det om brott, varå dödsstraff eller straffarbete, dock ej under två år, kan följa — »men varå dock straffarbete efter lag följa kan; den må i häkte tagas». Men så kommer ett tillägg så lydande: »Haver han ämbete eller tjänst eller fast egendom eller eljest stadigt hemvist eller yrke, och kan det ej skäligen befaras, att han avviker, eller att han genom undanröjande av bevis eller egendom sakens tillbörliga utredning hindrar; då skall han på fri fot lämnas.» Om detta lagrum tillämpades så, som det borde tillämpas, skulle, det är min övertygelse, häktning icke ha ägt rum i den omfattning, som nu kanske till följd av missuppfattning av detta lagrum förekommit just under den kritiska tiden år 1909. Det är min övertygelse, att om i framtiden vi återigen — det Gud förbjude — skulle stå inför så kritiska förhållanden som då, och det bleve fråga om att tillämpa denna lag även sådan den nu är, så skulle häktingar i oträngt mål icke av åklagarna företagas. De ha helt visst numera fått ögonen öppna för att denna rätt icke får användas på ett oriktigt sätt, vilket till äventyrs i ett eller annat

Ang. ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av 15
kap. 22 och
24 §§ straff-
lagen.
(Forts.)

fall förut skett. Vid sådant förhållande skulle, även om lagens nuvarande lydelse bibehölles, denna häktningsrätt icke få den betydelse, som blivit densamma tillagd från såväl det ena som det andra hållet. Även ur den synpunkten och för att ännu säkrare få bort möjligheten till missgrepp härutinnan skulle jag nu kunna vara med om den ändring i lagen, vilken betecknas såsom den Bergerska linjen.

Såsom förhållandena emellertid nu äro och särskilt efter det yrkande på bifall till Kungl. Maj:ts förslag, som här i kammaren framställt av herr Edén och även av lagutskottets ordförande, får väl emellertid den Bergerska linjen anses vara ur räkningen. Jag kan verkligen icke tänka mig, hur herrarna skola få någon slags sammanjämkning till stånd efter ett eventuellt beslut i Första kammaren på basis av den linjen, då ju Kungl. Maj:ts förslag går så mycket längre. Det återstår då för mig ingenting annat att välja emellan än ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition eller det rena avslagsyrkandet. De praktiska skäl och synpunkter, som förut i debatten anförts, äro sådana, att jag för min del icke har någon tvekan att i detta val ställa mig på den rena avslagsståndpunkten.

Herr *Hildebrand* instämde häruti.

Herr Månsson: Herr talman! Jag kommer naturligtvis att yrka bifall till herr Lindhagens reservation. Men det synes mig, att, om jag än tillhörde det liberala partiet, så skuile jag i dag icke kunna rösta för det förslag, som regeringen kommit med, och det av skäl, som jag kommer till om några minuter. Dessförinnan några ord.

Herr Holmdahl sade, att om man skulle skrida till att återställa lagen i det skick den var före de förändringar, som fått namn av åkarpslagen, så skulle menige man i Sverige få för sig, att Sverige icke mer vore en rättsstat, som skulle ha kraft att skydda dem, som ville arbeta, att verkligen få arbeta. Herr Holmdahl minns nog mycket väl den tiden, när dessa förändringar ännu icke voro genomförda. Sverige hade antagligen även då namn om sig att vara en rättsstat, som kunde förhjälpa dem som så ville att få arbeta i ro. Inga nämnvärda oroligheter förekommo, som kunde givit anledning till lagen. Herr Holmdahl minns mycket väl, att det var en strid vid Svedalafabrikerna i Skåne. Det var där mäktiga sockerbruksintressen, som hade djupa rötter i Riksdagens kamrar och som voro mäktiga nog att genomföra lagen. Hade dessa små oroligheter — de voro tämligen obetydliga, jag var själv åskådare till dem — förekommit i någon annan krok av landet, hade det måhända lyckats att få igenom en sådan lag, men måhända hade det icke lyckats. Nu var det de s. k. »näringarna» därnere som voro i fara, d. v. s. det som

på svenska plägar kallas för näringar, och därmed tänker man främst på alla dem, som icke kunna nära sig själva. Det var nämligen ett stort sockerbolag, som hade subsidier av samhället i form av tullunderstöd och därför att så var fallet, var det naturligtvis så mäktigt och viktigt, att man måste vidtaga alldeles särskilda åtgärder i anledning av vad som hände vid fabriken i Svedala. Det kan väl icke sägas, att det vare sig förr eller senare efter den episoden förekommit några utsvävningar, som kunna sägas visa, att Sverige icke vore en rättsstat, mäktig att skydda folk att få arbeta. Klart är, att misshälligheter i anledning av de olika förhållanden, som uppkomma i livet, uppstå inom alla klasser och i alla tider. Jag minns mycket väl, hurasom vi hemma i socknarna förr jämt hade misshälligheter av långt mindre orsaker än så. Jag minns, när vi samlades beväpnade med gårdsgårdsstörar, stenar och annat samt anordnade formliga krig om söndagarna, men det var inga lagar, som stiftades med anledning av detta, och det väckte icke det ringaste uppseende; ingen häktning vidtogs, icke en rättegång ägde rum, ehuru det skedde under årtionden var och varannan söndag.

För övrigt, om det förekommer oroligheter eller små riverier mellan skilda arbetargrupper och om det varit något tryck, som det naturligtvis någon gång har varit, ifrån den ene arbetaren på den andre, om det hetat: nu vägra vi sälja vår arbetskraft om vi ej få så och så mycket för den, nu bör icke du gå och utbjuda din till lägre pris än vi begära — ett slags kartell mellan arbetare alltså — om, säger jag, sådant förekommit, och det kan man ju icke förneka, så är väl ändå ett sådant tryck ganska litet och föga ingripande i deras liv, som påverkas av det, i jämförelse med vad exempelvis de s. k. »näringsarnas» män och ledare kunna fundera ut, när det gäller att arrangera ett dylikt tryck. Det är väl icke obekant, vad de svarta listorna betyda. När det gäller tryck av arbetare mot arbetare, är det ändå något kvar av den gamla satsen: bröst mot bröst och man mot man; vill du göra så eller vill du icke, i värsta fall tag ett kragtag! Men vad innebär det subsidierade »näringslivets» svarta listor mot alla, som äro misshagliga, mot alla, som våga ha en egen mening i politiska och kommunala frågor? Jo, de innebära enligt mitt förmenande det underjordiska, fega krypandet bakom ett skydd för att i mörkret bakifrån träffa en, som icke har en aning om att man sålunda ligger och lurar på honom. I ena fallet ha vi den svenske mannen sedan gammalt: det här får du icke göra, eljest slår jag dig på käften! — i det andra fallet den fega nidingen, som begagnar sig av underjordiska listor, som cirkulera från kontor till kontor. Jag frågar blott, vilket som är trevligast. Den av mig högt aktade herr Holmlahl skall nog icke dröja med svaret, att det förra är det hederligaste, det är jag säker om.

Det är vidare en annan sak, som jag här skulle vilja

*Ang. ändrad
15 lydelse av
kap. 22 och
24 §§ straff-
lagen.*

(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av 15
kap. 22 och
24 §§ straff-
lagen.

(Forts.)

påpeka. Herr Widén sade att missförstånd rörande lagens anda förekommit på åklagaremaktens sida, att den vid sina häktningar begått misstag. Jag tror icke, att herr Widén menade vad han här sade, jag tror att det endast var en vacker omklädnad för en annan mening, som han *icke ville kläda i riktiga ord*. Carl IX sade en gång om vissa ämbetsmän i staten, att han märkt, att de plögade taga smör i stället för rättvisa; och man kan nog på tal om åkarpslagens tillämpning i många fall använda detta Carl IX:s bekanta kraftord. Därtill kommer, att enbart under den tid, jag minnes, har kompetensen vid åklagaremaktens rekrytering sjunkit så fruktansvärt, att dessa tjänstemän i stort sett äro oigenkänliga nu mot för 20 à 25 år sedan. Det var något så när uppfostrade personer, som den tiden betroddes med åklagarvärvet, men huru är det nu ofta ställt i det fallet? Varenda en av de herrar domare, som sitta i denna kammare, vet, vad många av dessa s. k. polisuppsyningsmän är för folk. Ty sedan denna polisuppsyningsmannainstitution kom till, som egentligen i hög grad är till för att skaffa folk, som fjäska och krypa för bolagsherrarna i de skilda socknarna och gå deras ärenden i att trakassera de fattiga — och denna uppfattning är icke endast min utan folkets breda lagers — sedan denna polisuppsyningsmannakår, säger jag, kom till och började rätt mycket rekryteras från dem, som komma från garderna och regementena och som vant sig av med att arbeta och att tänka på att försörja sig med arbete, alltså ifrån de sämre elementen vid dessa regementen, sedan dess kunna vi allesammans ute i landet iakttaga av förhållandena i det dagliga livet, hur denna åklagarekår sjunkit allt djupare och djupare, det kan ingen i denna kammare neka till. Det är där vi ha att söka en av orsakerna till, att lagen har så hänsynslöst använts. Jag är alldeles säker på, att om vi haft vår gamla åklagarekår kvar, den gamla länsmanskår vi hade för en 30 år sedan, skulle åkarpslagen, hur utmanande och orättvis den än är, icke vara fjärdedelen så verkningsfull, som den har blivit i händerna på personer, som icke ha vare sig den uppfostran eller andra kvalifikationer, som fordras för att handhava ett så viktigt värv i samballet som åklagaremaktens. Såsom tidningsman och såsom arbetare, när jag förr följde järnvägarna på sin tid, och även under andra förhållanden har jag haft tillfälle att följa denna försimpling, detta nedsjunkande utav en statens tjänstemannakår, och jag får säga, att om detta fortsätter, måste här vidtagas rätt allvarliga åtgärder för att rätta missförhållandena.

Jag sade, att om jag hade tillhört liberalerna, hade jag i alla fall icke gått med i dag och röstat för detta förslag. Det är nämligen en ganska farlig sak med halvmesyrrer. Nu blir väl icke deras förslag lag i dag, och det kan man gratulera liberalerna till, ty det är givet, att, om förslaget bleve lag, skulle det

liberala partiet därmed ifrån högern med god vilja övertaga ett vanärens arv ifrån orättens period, då skulle, hur mildrad lagen än bleve, liberalerna för framtiden få skulden för alla de orättvisor, som lagen kunde ge anledning till, och högern skulle vara fri. Det synes mig, att högern av den anledningen borde ha skyndat sig i dag att välta över ansvaret för framtiden på liberalerna. Men Gud har nu beslutat, att dessa herrar skola fullständigt förintas, och därför gör han dem fullkomligt blinda.

Ang. ändrad
lydelse av 15
kap. 22 och
24 §§ straff-
lagen.

(Forts.)

Hurudan är icke denna lag och vilket spektakel är det icke, att den skall tillämpas i en rättsstat! Jag skall lämna ett exempel därpå. Jag sitter t. ex. som ombud för en arbetsgivaresammanslutning här i Stockholm, då det utbryter en strejk någonstans utanför staden. — Jag erinrar inom parentes om ett dylikt fall i fjol, då några murare kastade sten på ett plank, innanför vilket de trodde, att några arbetsvilliga arbetade. Det sades, att de gjorde det, men jag vet det icke. — Nåväl, jag ringer på till åklagaremakten, en av dess representanter kommer upp till mig och bugar sig, vilket är naturligt, eftersom jag nu är en »näringsgarnas» representant. De däremot tillhöra icke näringsarna, som utföra allt arbete inom näringslivet, bara de, som klippta kuponerna. Jag säger då: det är en strejk här ute vid ett bygge, där äro några arbetare, som icke vilja arbeta, och de tros nu hota dem, som vilja arbeta. Ni skall gå ned och häkta dem! Han häktar dem. Om en halv timme ringer jag på igen, men nu under en annan form och för att tillämpa en annan paragraf. Där är en man i staden, som ovillkorligen vill arbeta. Jag dekreterar, att från och med den och den stunden skall man ha lockout i den och den branschen för att böja våra arbetare under de och de kraven från vår sida. Men denne person förklarar: »jag har icke råd att slåss, jag har hustru och barn att försörja» — precis samma invändningar kunna nämligen göras här beträffande fabrikanterna, som herr Petersson i Lidingsön anförde rörande arbetarna. Fabrikanten säger alltså: »jag har icke råd att slåss, jag har stora beställningar, som ligga inne, jag har hustru och barn att försörja, jag har fabriker att förränta, jag har hyror att betala, jag måste arbeta». Jag ringer då upp åklagaremakten, eller rättare sagt icke formellt åklagaremakten, men jag ringer upp den officiella rättvisan, och då sänder denna ut en rättvisans representant, som tager fabriken ifrån honom, som icke vill gå med på lockouten. Men ingen sänder någon för att häkta mig, som hindrar denne man att ha sin fabrik i gång. Jag behöver bara erinra om den förvirring, som skulle uppstå, om det vore en alldeles nybakad representant för »rättvisan», som icke kände till dessa paragrafer, och jag först sände honom till att taga fabriken från den man, som icke ville lockouta, icke ville upphöra med arbetet, och sedan sände honom att häkta en del arbetare, som icke ville arbeta och

Ang. ändrad
lydelse av 15
kap. 22 och
24 §§ straff-
lagen.
(Forts.)

som troddes hota arbetsvilliga. Det är en förvirring i lagskipningen, som är aldeles fruktansvärd.

Denna lag skadar naturligtvis arbetarna ganska betydligt. Men fråga är, om den icke lika mycket skadar det parti, som fört fram den och som håller sina skyddande vingar över den. Det partiet vill ju tydligen — det synes ju i Första kammaren, och det synes här — ha kvar denna lag till ett äreminne över alla sina bravader under de 25 år, det regerat i Sverige, ett minne från den tid, då de 15,000 bondehemmanen utrotades från jorden, ett minne från den tid, då man skattlade brödet, så att barnen icke kunde få den föda, de skulle ha, ett minne från den tid, då man skattlade mjösen, kreatursfodret, så att den fattige bonden ovillkorligen skulle vara skattskyldig under den store egendomsägaren, om han ville ha mer foder åt kreaturen än som kunde växa på hans egen lilla torva, ett minne från den tid, som var de stora militära bedrägeriernas tid, då man narrade Riksdagen att gång på gång offra tjojtals på tjojtals mijoner på försvarsåtgärder, som voro högst tvivelaktiga, för att använda milda ord, ett minne från den tid, om vilken man kan säga, att under densamma, åtminstone på lantbrukets område, arbetet inom många grenar avstannade, då nyodlingen avstannade, då de små grannländerna marscherade förbi oss i jordbrukshänseende, ett minne från den tid, då människorna vägrades en torva att stå på, medan de rådgjorde om sina angelägenheter. Vad under, att man då vägrade dessa rättslösa lika fornell rätt inför lagen som andra medborgare fingo, och vad under, att högern vill ha kvar ett så ståtligt äreminne över en så ståtlig verksamhet!

Herr Edén: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av det anförande, som nyss hölls av herr Petersson i Lidingö villastad, i vilket anförande han vände sig mot det yrkande, jag gjort, ur den synpunkten, att efter hans uppfattning detta yrkande icke skulle lämpa sig till det som jag velat inlägga däri: en utsträckt hand till Första kammaren. Vad han anförde som skäl för denna sin mening kan jag icke finna vara berättigat.

Herr Petersson i Lidingö villastad gjorde först gällande, att den begränsning av begreppet »hot», som den kungl. propositionen infört uti det andra monumentet av 22 §, icke skulle vara lämpligt. Häremot skall jag endast erinra om, att denna begränsning är upptagen direkt från den anvisning, som högsta domstolen själv gav år 1899 vid behandlingen av lagen. De juridiska betänkligheter, som herr Petersson i Lidingö hade i den punkten, torde väl vid sådant förhållande icke få anses vara vidare vägande. Vad den andra punkten beträffar, § 24, som innebär begränsningen av åklagarens åtalsrätt, förvånar det mig en smula, att den ärade talaren där icke riktigt återgav den kungl.

propositionen. Den ärade talaren förmenade, att propositionen avsåg, att intet åtal kunde ske annat än efter en angivelse av målsägaren. Men i själva verket innehåller propositionen, att ifrågavarande brott ej skall kunna åtalas av allmän åklagare, »där ej målsäganden angiver det till åtal *eller ock* brottet medfört fara för allmän säkerhet eller ordning». Det är sålunda även en annan och ingalunda oviktig grund för allmänna åklagarens ingripande, som föreligger i denna paragraf. Jag har naturligtvis icke anledning att gå in på någon diskussion om detaljerna i dessa båda bestämmelser. Men jag har velat påpeka, att efter mitt förmenande fullgoda skäl förefinnas för dem båda.

Vad som för mig i detta ögonblick är det viktigaste, det är att få förklara, att herr Petersson i Lidingö villastad har missförstått mig, om han har velat i mitt yttrande inlägga, att Andra kammarens utsträckta hand under inga förhållanden skulle kunna sträcka sig utöver Kungl. Maj:ts proposition och utskottets förslag. Jag har visserligen för min del förmenat, att kammaren icke har någon anledning att gå längre än till utskottets förslag nu i detta ögonblick. Men det kan jag ju gärna få säga — om det verkligen skulle behövas efter mitt förra anförande — att *skulle* Första kammaren antaga herr Zetterstrands motion, så kommr det efter mitt förmenande och efter den kännedom, jag har om stämningen och önskningarna inom det parti, jag tillhör, icke att bero på denna kammare, att icke sedan en uppgörelse kan komma till stånd. Första kammaren behöver icke befara, att den skall drivas längre än till den ståndpunkt den med detta beslut ställer sig på.

Vid sådana förhållanden gläder det mig att kunna konstatera, att de skiljaktigheter i meningarna även inom högerpartiet, som jag ansåg mig kunna hoppas på, redan nu visat sig gå så långt, att överensstämmelse icke synes föreligga mellan herr Lindman och herr Petersson i Lidingö villastad, eftersom den senare ju efter allt vad jag kunnat förstå av hans anförande, för sin del har uttalat starka sympatier för en uppgörelse på grundval av herr Zetterstrands motion. Jag vill livligt hoppas, att i detta stycke även andra medlemmar av samma parti måtte hellre följa den förra Lindmanska regeringens justitieminister än dess chef. De kunna säkerligen på så sätt känna sig vara tryggare, när det gäller en så viktig rättsfråga. För mig synes detta herr Peterssons anförande också böra ha en annan verkan. Om över huvud taget Första kammaren vill taga något intryck av stämningarna i Andra kammaren, så bör den vara på det klara med, att här finnes en bestämd önskan att få ett resultat, till och med inom högern. Och detta resultat står i dag att nå på en sådan bog, som för Första kammaren icke innebär någon förödmjukelse eller någon fara. Det är på dessa grunder jag

*Ang. ändrad
lydelse av 15
kap. 22 och
24 §§ straff-
lagen.
(Forts.)*

Ang. ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen. alltjämt tror, att det beslut, som jag hoppas kammaren nu går att fatta, väl lämpar sig som grundval för uppgörelse.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

(Forts.)

Herr Lindman: Herr talman! Jag skall blott be att få säga några ord till replik på herr Edéns föregående anförande.

Herr Edén gjorde mig äran av en viss uppmärksamhet i anledning av det anförande jag höll, men jag kan icke neka till, att jag hade varit tacksammare, om han uppmärksammat andra delar i detta anförande än dem, han fäste sig vid. Han fäste sig sålunda särskilt vid att jag sagt, att lagen tillkommit genom statsmakternas beslut, och funnit det anmärkningsvärt. Det tycker jag nu icke är någonting att tala om, men jag anförde, att statsmakterna 1899 beslutat, att lagen skulle komma till stånd, och jag anförde de skäl, statsmakterna då hade, och påpekade, att de ansågo sig ha starka och kraftiga skäl för att då antaga denna lag. Det viktiga i denna sak är alltså, att man då ansåg sig ha skäl att antaga denna lag. Det vittnar Riksdagens beslut om, och det bevisas även av det yttrande, som den dåvarande justitieministern hade till statsrådsprotokollet.

Nu stå vi, mina herrar, inför den nya situationen, att här påyrkas en ändring av denna lag, och här yrkas även på ett borttagande av de bestämmelser, som tillkommo 1899. På grundvalen av samma skäl, varmed man prövade saken då, skall man naturligtvis pröva den nu. Jag menar sålunda för min del, att man skall pröva: har det tillkommit någonting sedan 1899, som är av den beskaffenhet, att det bör föranleda en ändring; och naturligtvis förbehåller sig var och en rätten därvidlag att pröva för sig själv. Herr Edén prövar sålunda saken efter sitt huvud och jag efter mitt. Jag har kommit till den uppfattningen, att några sådana omständigheter icke hava tillkommit, att någon ändring bör ske i lagen.

Herr Edén ifrågasatte, om jag läst Kungl. Maj:t proposition från i fjol. Ja, när jag i mitt anförande talar om att jag läst den debatt, som förekom om densamma, torde det väl vara ganska klart, att jag även läst propositionen. För övrigt skall jag icke bemöta denna sak, ty den är tämligen klar. Jag skulle kunna fråga, om herr Edén själv verkligen brukar uppträda och yttra sig i en fråga utan att hava satt sig in i de handlingar, som föreligga till Riksdagens prövning. Det brukar åtminstone icke jag göra.

Vad som nu skiljer oss åt, är just de skäl, som Kungl. Maj:t framlagt. Kungl. Maj:t har framlagt skäl, som äro avgörande för herr Edén, så att han följer Kungl. Maj:t. Jag har av dessa skäl icke kunnat känna mig övertygad. Jag har fortfarande den uppfattningen, att dessa skäl icke äro så vägande, att de föreslagna ändringarna böra göras. Jag skall visst icke vara elak mot herr

Edén, ty då skulle jag kunna säga, att herr Edén låtit sig övertyga av dessa skäl, emedan denna regering framlagt dem, men jag gör det icke. Jag tror, att det är herr Edéns ärliga och uppriktiga mening, att denna ändring bör ske. Men jag kan då också fordra, att herr Edén tror, att jag fullt ärligt och uppriktigt anser, att det vore bättre att behålla lagen oförändrad.

Herr Edén blandade in frågan om företagareintresset i denna sak. Han frågade, såvida jag rätt uppfattade honom, om det endast är företagareintresset, som skall hava rätt att utbreda sig, och om man icke skall tänka även på arbetareintresset. Allt detta tyder på att man utgår ifrån den uppfattningen, att intresse här står emot intresse, ett företagareintresse mot ett arbetareintresse, ett arbetsgivareintresse mot ett arbetareintresse. Men man förbiser ett glömmet, vad som så många gånger har sagts här, men som aldrig ändå lyckats tillvinna sig tillräcklig uppmärksamhet, nämligen att det icke uteslutande är ett arbetareintresse att få bort denna lag. Det finnes ett stort arbetareintresse, som kräver, att denna lag bör kvarstå oförändrad. Från socialdemokratiskt arbetarhåll, där man vill hava makt över fackföreningarna och över arbetarna, talar man om, att det är ett rent och uteslutande arbetareintresse, men om man talar vid andra arbetare, får man höra motsatsen. Då får man många gånger höra: »Låt för allt i världen denna lag vara kvar, ty den giver oss det skydd, som vi behöva för att kunna bestå i vårt land.»

Det är således icke hela sanningen, som uttalas, när man ställer emot varandra företagareintresset och arbetareintresset.

Herr Edén talade om att ett bibehållande av denna lag skulle undergräva känslan av vördnad för lagen. Men vad tror herr Edén, att alla de skola säga, som yrka på lagens bibehållande och som känna behov av det skydd, denna lag giver? Bli aktningen för lagen hos dem starkare, därför att man berövar dem det skydd, som de åtnjutit under en följd av år? Min tro är, att lagen icke skulle vinna i styrka därigenom.

Nu har herr Edén slutligen här utvecklat den taktik, som det liberala partiet följer i dag. Den innebär ju en viss motsättning mot den taktik, som fördes i fjol. Då stod man här i Andra kammaren och läste protokoll av ganska ringa intresse för att uppehålla debatten och låta Första kammaren först fatta sitt beslut, under det att justitieministern bjöd Första kammaren att taga olika anrättningar, snart sagt vilken den behagade; den ena linjen eller den andra — allt kunde han vara med på.

Nu har man i år ändrat taktik. Nu säger man: vi skola fatta beslut här först, och detta beslut skola vi fatta i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts föreliggande proposition. Sedan får det bliva Första kammarens ansvar, om den antager eller förkastar det beslut, som Andra kammaren har fattat.

Herr Edén inbjöd Första kammaren att gå på den Zetter-

Ang. ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen. strandska reservationen och förklarade i Andra kammarens namn, att om Första kammaren gör det, behöver den icke vara orolig. Då kommer den nog att få den.

(Forts.)

För min del förstår jag mig icke så mycket på dessa olika taktiska metoder att gå till väga. Jag tror, att det är bättre, att kammaren fattar sitt beslut, sådant kammaren vill hava det, och överlåter åt Första kammaren att fatta sitt beslut, sådant den vill hava det. Jag är övertygad om att i denna viktiga sak kommer medkammaren att fatta sitt beslut efter moget prövande och efter uppriktig övertygelse.

Jag står fast vid mitt yrkande.

Hans excellens, herr statsministern Staaff: Herr talman, mina herrar! Det förvånade mig något, att, när herr Petersson i Lidingsö villastad gjorde den invändningen emot Kungl. Maj:ts proposition, att i 22 § 2 mom. begreppet hot hade blivit inskränkt, han icke upptog till bemötande, vad som i detta avseende förekommer i Kungl. Maj:ts proposition. Herr Petersson resonerade, om jag fattade honom rätt, så, att det här föreligger ett förslag att skära bort det, som är nästan det allra nödvändigaste. Men om herr Petersson behagar taga kännedom om vad statsrådet skrivit i motiveringen, finner han, att man där har utgått från att ändringen i själva verket blott är ett välbehövt *förtydligande* till ledning för åklagare och domare. Det heter där: »Den begränsning, som mest föranlett farhågor, är, att det, varmed hotas, enligt förslaget måste utgöra en brottslig gärning, under det att man velat, med en tolkning endast efter ordalydelsen, giva gällande lag den innebörd, att hotet skulle kunna avse vad som helst. Genom den tillämpning högsta domstolen givit åt nuvarande bestämmelse torde emellertid vara fastslaget, att angivna tolkning icke är riktig.» Det skulle väl, förefaller det mig, hava erfordrats, att herr Petersson åtminstone sökt genomdriva den uppfattning, som departementschefen här uttalat med stöd av den utredning, som förebragts.

Beträffande herr Peterssons andra anmärkning, nämligen att inskränkningen i åtalsrätten skulle vara farlig, därför att det icke torde vara många av dem, som bliva kränkta, som själva våga angiva, tror jag, att denna anmärkning icke är alldeles riktig. Efter vad jag vill minnas — men jag erkänner, att det icke är från behandlingen under detta år, utan från förberedelserna till lagförslaget under förra året — framgick det av den statistik, som då var samlad, att angivelser av målsägande skett i långt större utsträckning, än vad herr Petersson i sitt yttrande har förutsatt.

Beträffande slutligen vad herr Petersson yttrade angående häktningsrätten, vill jag icke bestrida, att det ligger en viss grad av riktighet i det påståendet, att åklagarens handlingssätt därvid-

lag icke bör bedömas uteslutande med hänsyn till innehållet i nu omhandlade paragraf, utan jämväl med hänsyn till avfattningen och tolkningen av häktningsparagraferna i promulgationslagen till strafflagen. Men då det visat sig, att den senare lagen i alla händelser har en avfattning, som inbjuder, om jag så får säga, till tillämpningar i åtskilliga fall av det slag, som här förevarit, och då det icke torde vara lätt, och i alla händelser icke är föreslaget, att åvägabringa något förtydligande av denna lag, vilket verkligen skulle hava till resultat att avskaffa den orimliga massan av obehöriga häktningar, kan jag icke se, att man handlar oriktigt, om man i stället utgår från en ändring av den nu ifrågavarande paragrafen, vars ändrande alldeles givet kommer att medföra ett avskaffande av dessa oriktiga häktningar.

Ang. ändrad lydelse av 15 kap 24 §§ strafflagen.

(Forts.)

Det glädde mig att höra, att herr Petersson ställde sig på en helt annan ståndpunkt än herr Lindman i fråga om själva lagrummets lämplighet eller olämplighet. Herr Lindman framhöll helt enkelt, att försök ju också finnas straffbelagda på andra ställen i vår lag. Ja, det är nog sant, att försöksstraff finnas på andra ställen i vår lag, men i sådana fall är för det första försöket belagt med ett mindre straff, än vad det fullbordade brottet är belagt med, och för det andra rikta sig försöksstraffen icke mot en särskild utvald del av brottsområdet såsom här. Såvitt jag förstått herr Petersson riktigt, erkänner han, att det är olikheten härutinnan, som gör, att den s. k. åkarpslagen ur lagstiftningssynpunkt är i högsta grad motbjudande.

Nu säger emellertid herr Lindman, att när lagen tillkom 1899, hade man ju skäl för den, och att sålunda, om man nu skall avskaffa eller ändra den, några skäl måste hava tillkommit under den tid, som har förflutit. Ja, det är ju möjligt, att detta kan gälla för sonliga, men jag vill fråga herr Lindman: behöver det verkligen gälla t. ex. för mig? Då lagen föreslogs, uppträdde jag emot den. Vid ett annat tillfälle, då det var fråga om den, uppträdde jag emot den. Varje gång, som det varit fråga om denna lag, har jag inlagt min röst emot densamma. Alltså har jag ansett, att lagen från första början, från dess tillkomst, varit otillräckligt motiverad, att det icke varit en riktig lag, utan en olag.

Vid sådant förhållande förefaller det mig, att man icke av mig kan fordra, att jag skall ådagalägga, att några nya omständigheter ha uppträtt efter lagens tillkomst, som skulle visa, att den vore riktig, utan det förefaller mig snarare, att jag borde äga från min ståndpunkt rätt att fordra, att det, som förekommit under lagens tillämpning, skulle visa, att de farhågor jag hyste vid dess tillkomst icke voro riktiga. Men det är så långt ifrån, att detta är fallet, att tvärtom under lagens tillämpning från första tiden och tills nu det, efter mitt omdöme, visat sig, att alla farhågor, som uttalades, då den tillkom, varit fullständigt befogade.

Ang. ändrad
lydelse av 15
kap. 22 och
24 §§ straff-
lagen.

(Forts.)

Nu förstår jag icke heller riktigt, att den omständigheten över huvud taget, att de lagstiftande myndigheterna år 1899 beslutat denna lag, skulle kunna hindra de lagstiftande myndigheterna att nu upphäva eller ändra den. Herr Lindman måste ihågkomma, att de lagstiftande myndigheterna nu äro något annorlunda sammansatta. Han måste ihågkomma, att om han jämför 1899 års Andra kammare med detta års Andra kammare, denna periods Andra kammare, så är det en väsentlig skillnad på sammansättningen i dessa båda kamrar. Vad mera är, han bör också tänka på, att den nu sittande kammaren ju i själva verket är vad man skulle kunna kalla för förkroppsligandet av herr Lindmans egen största statsmannatanke. Vid sådant förhållande förefaller det mig underligt, att herr Lindman, om han jämför 1899 års Andra kammare och 1913 års Andra kammare, icke ger 1913 års Andra kammare ett betydligt företräde såsom varande ett mycket rikare och riktigare uttryck för folkets önskemål och vilja än 1899 års. Jag tror åtminstone, att då rösträttsreformen förbereddes 1907, skulle det kanske icke vara så svårt att finna uttryck av herr Lindman själv, som pekade just i den riktningen.

Jag tror mig icke behöva ställa någon vördsam maning till denna kammare att i denna sak vidhålla sin ståndpunkt från i fjol. Jag är för min del fullkomligt övertygad om att kammarens beslut kommer att uttrycka en vilja och önskan om att få en större rättfärdighet på detta område i lagstiftningen. Det är visserligen sant, såsom herr Lindman också sade, att även med de ändringar, som äro föreslagna, kan nog denna lag fortfarande kallas en klasslag, men det finnes klasslagar, som kunna vara hårdare och mildare, det finnes klasslagar, som kunna vara mer eller mindre orättfärdiga. Om denna kammare vill, ehuru den kanske skulle önska att komma något längre och betydligt längre, om den i alla fall vill begränsa sig, för att dock få något, till Kungl. Maj:ts förslag och måhända i sinom tid eventuellt gå ännu ett steg längre, så synes detta endast innebära, att kammaren, på samma gång som den vidhåller sitt rättfärdighetskrav, likväl finner sig klokt böra med nödig måttfullhet rätta sig efter de föreliggande omständigheterna. Men det hoppas jag, att, då Första kammaren går till sitt beslut, bakom detta skall ligga ett Andra kammarens beslut, som uttrycker vad Andra kammaren vill, i vilken riktning den vill gå. Sedan må det bero på Första kammaren, om orättfärdigheten skall stå kvar hel och obesuren.

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen av förhandlingarna, anförde:

Herr Persson i Norrköping: Herr talman, mina herrar! Det är särskilt två uttryck, som förekommit här i debatten, vilka

givit mig anledning att ännu en gång begära ordet. Det ena fälldes av herr Petersson i Lidingö villastad, vilken så starkt betonade, att det här gällde att skydda rätten till arbete.

*Ang. ändrad
lydelse av 15
kap. 22 och
24 §§ straff-
lagen.*

(Forts.)

Jag ber att med anledning därav få såsom min mening fastslå, att denna åkarpslag avser blott att garantera den rätt till arbete, som är hotad i de fall, när någon arbetare ställer sig osolidarisk gentemot sina klasskamrater i deras strävan att söka förbättra sina och hela arbetareklassens löne- och arbetsvillkor, under det att rätten till arbete i övrigt icke på något vis är skyddad. Rätten till arbete i de fall, när en arbetsgivare ibland kastar ut sina arbetare i en orättfärdig lockout, och rätten till arbete i de fall, när en arbetsgivare förföljer vissa enskilda, för honom obehagliga arbetare genom svarta listor, såsom förut är omnämnt, och varjehanda åtgärder för att utestänga dem alla från arbete, den rätten till arbete skyddas icke alls genom denna lag. När man sålunda breder ut sig över att denna åkarpslag är behöfvlig för att skydda rätten till arbete, gör man sig skyldig enligt min mening till en oerhört stor inkonsekvens, så stor, att hela detta granna tal försvinner såsom alldeles värdelöst.

Jag hörde med stort intresse på herr Peterssons i Lidingö villastad anförande. När man ur detsamma rensat bort alla de juridiska utredningarna, framstår såsom slutresultat blott ett enda, nämligen att herr Petersson i Lidingö villastad anser, att försök till hot skall vara straffbart, när det kommer från en arbetare mot en annan; men när det kommer från en arbetsgivare och andra med honom likställda mot arbetare, är icke försök till hot att anses såsom straffbart. Det är det korta innehållet, som jag fick fram såsom andemeningen i hans anförande.

Det var vidare herr Lindmans anförande, som föranledde mig att begära ordet, då han här i kammaren ställde sig såsom representant för vissa grupper av arbetare. Han förklarade för sitt vidkommande, att när man talar vid vissa arbetare, finner man, att de äro ytterst angelägna om att få behålla det skydd, som denna lag lämnar, och att de, som vilja ha bort lagen, äro blott socialister, vilka vilja ha hand om fackföreningarna, såsom hans uttryck föll. Det skall verkligen gå bra långt i brist på argument, när högerns ledare här i kammaren, herr Lindman, anser sig behöva åberopa, att han för arbetarnes talan gentemot arbetarerepresentanterna, att han förfäktar rena arbetarintressen. Vad är det för arbetareintressen, som herr Lindman förfäktar? Jo, det är strejkbrytarnes intressen, dessa arbetare, som i allmänhet på grund av okunnighet icke förstå bättre än att ställa sig solidariska med arbetsgivarna vid deras försök att nedpressa arbetarnes löne- och arbetsvillkor. Jag tror för mitt vidkommande, att det intresse, som herr Lindman sålunda sökt visa, näppeligen kan anses vara något fullt legitimt intresse. Ty varje obehörigt försök, som lägges i vägen att på orättfärdigt sätt omöjliggöra

Ang. ändrad för arbetareklassen att gentemot arbetsgivarne förbättra sina löne- och arbetsvillkor, måste anses vara dikterat av ett icke legitimt intresse. I övrigt lär det väl icke vara så synnerligen behöfligt, att vi närmare sysselsätta oss med frågan, vilka som representera det verkliga arbetarintresset, herr Lindman eller arbetarrepresentanterna och dem närstående, ty den saken är så klar, att herr Lindmans tal i detta stycke närmast synes vara av den art, att det blott ådagalägger, att alla andra argument äro slut, när man behöver tillgripa så alldeles ohållbara och alldeles oriktiga påståenden.

(Forts.)

Det är arbetsgivarernes intresse, som talar ur herr Lindmans anförande. Det ligger i arbetsgivarernes intresse att vid strejktillfällena komma åt en var arbetare, som på ett legitimt sätt söker att komma till tals med, resonera med osolidariska kamrater, och komma åt dem på det sättet, att man blott hetsar åklagarmakten mot dem för att inmana dem i häkte och få dem från valplatsen. Jag tillåter mig slå fast detta som min uppfattning, en uppfattning, som nog torde stå sig längre i den allmänna meningen än den, att arbetarnas intresse skulle förfäktas i denna debatt av högern och dess ledare.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Det anförande, som hans excellens herr statsministern nyss höll, har uppkallat mig till en liten replik. Han anmärkte, att jag icke ingått på någon kritik av motiveringen i Kungl. Maj:ts proposition till den ändring i andra momentet, som går ut på att inskränka hotets begrepp till »sådant hot, som i 23 § i detta kapitel sägs», och han sade, att detta tillägg vore endast och allenast ett förtydligande av vad som egentligen avsåges i första momentet. Han anförde, att högsta domstolens domar skulle gått i den riktningen.

Jag skall då be att få påpeka, att om det varit meningen att allenast göra ett förtydligande, så borde detta förtydligande satts in i första momentet och icke i det andra. Som paragrafen nu är uppställd, kommer först ett moment, som talar om, att när någon utan laga rätt, eller med missbruk av sin rätt, genom våld eller hot, tvingar annan att något göra, tåla eller underlåta, så straffas han på det och det sättet, och sedan skulle det enligt förslaget komma ett nytt moment, som säger: Försöker man, utan laga rätt, eller med missbruk av sin rätt, genom våld eller sådant hot, som i 23 § i detta kapitel sägs, tvinga någon till deltagande i arbetsinställelse eller hindra någon att återgå till arbetet eller att övertaga erbjudet arbete, så blir straffet det och det. Här är det sålunda fråga om försöksbrott. Skall man då göra ett förtydligande av vad som menas med hot, så skall detta stå i den principala, första delen av paragrafen; därefter beaktas försöket i det andra momentet. Men om man

inför en ändring i fråga om begreppet »hot» i det andra momentet och låter det första stå kvar oförändrat, så måste detta betyda, att därigenom bestämmes något annat, något mindre i det andra momentet än i det första.

När sedan hans excellens talade om det hot, som var straffbart enligt 23 §, så vill jag erinra, att det finnes en hel kategori av handlingar, som väl äro rättsstridiga, men icke straffbara enligt strafflagen, och jag tror icke, att det skulle vara en lycklig lagstiftning, som undantog från straff sådant hot, som visserligen utgör en rättsstridig handling, men som enligt kriminallagen icke är belagt med straff. Jag tillät mig i mitt föregående anförande lämna exempel på några sådana handlingar, som torde vara belysande nog.

I fråga om åtalsrätten medger jag, att jag icke läste upp hela tillägget i den delen, men herr Edén har ju kompletterat mitt yttrande i det avseendet. Jag vill endast säga, att uttrycket »medfört fara för allmän säkerhet eller ordning» ansågs av lagrådet synnerligen svårbegränsat och obestämt och därför icke lyckligt funnet. För övrigt tror jag nog, att mina uppgifter äro riktiga, då jag säger, att om man tar bort den allmänna åtalsrätten, så har man i högst väsentlig mån inskränkt tillämpningen av lagen i fråga.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Det är sant, att kammaren förändrat sig betydligt, sedan den nu omtvistade lagen beslöts här i kammaren. Jag tillhörde då majoriteten, men nu tillhör jag minoriteten i denna fråga, och jag tar för givet, att det icke kan anses förmätet, om man ger till känna, att man har samma åsikt rörande denna lag nu, som då den tillkom. Jag lever i den övertygelsen, att, om man går till arbetarne ute på landet, man skall finna, att de arbetare, som önska, att lagen må bibehållas, sådan den är, äro till antalet väl lika många som de, som önska, att den helt och hållet skall försvinna. Ty det är att märka, att arbetare av den förra kategorien, d. v. s. de arbetsvilliga, räkna den som ett säkert skydd att icke hindras i arbetet, och sålunda måste väl lagen anses ha en stor mission att fylla. Därför står jag ännu i dag på den ståndpunkten, att jag icke anser det behöfligt, att lagen ändras eller upphäves.

Vad är det då för skillnad mellan majoriteten i kammaren och minoriteten i detta fall? Ja, enda skillnaden är den, att majoriteten anser, att dessa lagbestämmelser äro för stränga, att straffen äro för hårda och stora för det brott, som här är angivet, men straff bör det enligt majoritens uppfattning vara i alla fall. Således kan jag icke finna, att denna skillnad hänför sig huvudsakligast till något annat än straffbestämmelserna. Beteckningen av brottet står kvar i varje fall. Men om man ser på dem, som år efter år önska icke en förändring av denna lag,

Ang. ändrad
bydelse av 15
kap. 22 och
24 §§ straff-
lagen.

(Forts.)

Ang. ändrad såsom Kungl. Maj:t föreslagit och lagutskottet tillstyrkt, utan att lydelse av 15 lagbestämmelserna skola helt och hållet utgå — önskingar, som framträtt i motioner varje år och till och med i år — så vädjar jag till de herrar, som arbeta så ivrigt för den av lagutskottet tillstyrka hemställan, huruvida de tro, att denna hemställan verkligen går dessa motionärers önskingar till mötes. Nej, deras krav står kvar i alla fall. Jag har icke hört någon av dem säga, att om de finge detta, så skulle de vara belättna, nej, långt därifrån, utan de yrka bifall till sin motion. Det enda, som man skulle vinna med ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, vore, att straffet skulle mildras; men behovet av lagbestämmelsens upphävande skulle enligt deras förmenande kvarstå likadant hädanefter som hittills. Jag hade tänkt, att någon av dem, som yrkat på lagens borttagande, här skulle ha uppträtt och sagt: ja, få vi endast en sådan lag, som Kungl. Maj:t föreslagit och lagutskottet tillstyrkt, så skola vi vara nöjda. Men något sådant uttalande har icke kommit fram. Sålunda kan jag icke se, vad herrarna skulle vinna genom att taga lagutskottets förslag, utom det att straffbestämmelserna skulle bliva mildrade, vilket ju alltid kan vara av en viss betydelse. Men önskingarna om lagens borttagande skulle stå kvar i alla fall.

Kungl. Maj:t har i avseende på denna sak tydligt och klart framhållit i statsverkspropositionen, att Kungl. Maj:ts tanke är, att lagen skall komma att undanröjas. Herr Edén sporde i fjol och lagutskottet gör det i år: vad tjänar denna lilla förändring till? Det svaras, att en förmildring i straffet föreslagits, men varje år får kammaren på samma sätt debattera denna fråga, inte annat jag kan se. Vilja herrar motionärer förklara, att de äro belättna med lagutskottets förslag, då är detta något att tänka på, men som saken nu står, kan jag icke se, att man skulle tillfredställa motionärerna eller dem, som de företräda i denna sak, genom ett bifall till utskottets hemställan. Jag anser i alla fall, att denna lag varit ett gott stöd för arbetsvilliga arbetare, och, om jag icke missminner mig, har icke något fall förekommit, då lagen anlåtats under de senaste åren. Det är under oroliga tider, den behöves, och sådana tider kunna ännu komma; då är det gott för de arbetsvilliga att ha denna lag.

Jag ber att få förena mig med dem, som yrkat avslag å såväl Kungl. Maj:ts proposition som de föreliggande motionerna.

Herr Persson i Norrköping: Herr talman! Jag ber att gentemot den siste talaren få säga, att när han påstår, att arbetarne skulle stå alldeles värnlösa, om man skulle slopa åkarpslagen, så är detta icke fallet; ty de bestämmelser, som funnos före tillkomsten av denna lag år 1893, komme ju fortfarande att bestå, och sålunda skulle det finnas skydd mot övervåld och obehöriga förnärmanden mot arbetsvilliga. Talet att arbetarne skulle

lämnas skyddslösa, för den händelse lagen upphävdes, är sålunda alldeles grundlöst.

Ang. ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

Herr Lithander: Herr talman! Här ha under debatten fällts några yttranden, som icke böra få stå oemotsagda. En talare på Gävlebanken har sagt, att åklagarekårens nivå är avsevärt lägre nu än för 20 år sedan. Jag kan icke underlåta att mot ett sådant uttalande nedlägga en bestämd protest.

(Forts.)

Likaså har han sagt, att näringarnas män, vad vi i Sverige vanligen mena därmed, skulle vara de, som icke kunna nära sig själva. Det är ett yttrande, som egentligen icke behöver bemötas, men jag har icke velat, att det skulle stå oemotsagt i protokollet. Näringarnes män fylla en så viktig uppgift, att de borde vara skyddade för uttryck i den vägen.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr talmannen propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till den av herr Holmdahl avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, 3:o bifall till herrar Lindhagens och Borgs reservation samt 4:o bifall till den av herr af Ekenstam m. fl. avgivna reservationen; och fann herr talmannen den under 1:o) upptagna propositionen hava flertalets röster för sig. Herr Branting begärde emellertid votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen å nyo upptog de övriga yrkandena, av vilka det under 2:o) avgivna nu förklarades vara med övervägande ja besvarat. Som votering likväl äskades av flera kammarledamöter jämväl i fråga om kontrapositionen, framställde herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen i denna votering propositioner å de båda återstående yrkandena; och förklarade sig herr talmannen nu anse det under 3:o) upptagna yrkandet vara med övervägande ja godkänt. Men jämväl denna herr talmannens uppfattning bestreds genom begäran om votering, denna gång av herr Lindman, i anledning varav först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i voteringen angående kontraposition i huvudvoteringen rörande lagutskottets utlåtande nr 27 antager yrkandet om bifall till den av herrar Lindhagen och Borg avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda förberedande votering antagit yrkandet om bifall till den av herr af Ekenstam m. fl. avgivna reservationen.

Omröstningen enligt denna voteringsproposition utvisade 130 ja mot 60 nej, vadan propositionen för voteringen om kontraposition i huvudvoteringen erhöi följande av kammaren godkända lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående lagutskottets utlåtande nr 27 antager yrkandet om bifall till den av herr Holmdahl avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till den av herrar Lindhagen och Borg avgivna reservationen.

Vid voteringen enligt sistberörda proposition avgåvos 121 ja och 74 nej; och blev följaktligen den av kammaren nu godkända propositionen för huvudvoteringen så lydande:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Holmdahl avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Huvudvoteringen utvisade 132 ja mot 50 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

*Ang. löne-
staterna för
personalen vid
rikets hospital
och asyler.*

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i lönestaterna för personalen vid rikets hospital och asyler jämte en i ämnet väckt motion, begärdes ordet av

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte, som anförde: Herr talman, mina herrar! Det förslag, som Kungl. Maj:t här har framlagt till förbättrade löneförmåner för den vid rikets hospital anställda läkarepersonalen, har i vissa avseenden vunnit statsutskottets tillmötesgående, i andra däremot icke för närvarande ansetts böra godtagas. Jag är statsutskottet tacksam för, att det har i den omfattning, som det ansett möjligt, nu tillmötesgått detta förslag, men jag har begärt ordet i alla fall för att yttra mig i själva frågan och framhålla de verkliga bekymmersamma förhållanden, som föreligga å hospitalsläkarebanan.

*Ang. löne-
staterna för
personalen vid
rikets hospital
och asylor.*

(Forts.)

Det är alldeles klart, att Kungl. Maj:t likaväl som statsutskottet har känt sig synnerligen tveksam i fråga om ett förslag, som skulle innebära en rubbning i en lönereglering, som så sent som 1907 blivit fastställd. I det fall ger jag utskottet fullt rätt. Utskottets andra skäl, eller att den lönefråga, som kungl. propositionen avser, skulle ha något samband med frågan om medicinalstyrelsens omorganisation och avlöningsförhållanden, förstår jag däremot icke. Jag tror, att något sådant sammanhang att tala om icke förefinnes.

Utskottet har emellertid funnit utredningen giva vid handen, att de nuvarande förhållandena i avseende å läkare tillgången vid hospitalen äro sådana, att hospitalsvårdens behöriga handhavande äventyras. Kungl. Maj:ts proposition har också sin grund just i detta; i den uppfattning, var till jag kommit, att hospitalen med avseende å sina läkarekrafter för närvarande befinna sig i ett verkligt nödläge, och att regeringen icke har velat taga på sitt ansvar att icke för Riksdagen frambära de högst bekymmersamma läkareförhållandena vid hospitalen.

Den bristfälliga rekryteringen på hospitalsbanan har icke blott sin orsak i den tillfälliga stagnation, som för närvarande råder på åtskilliga områden av läkareverksamhet, utan den är fastmer av kronisk och konstant art, beroende på den särställning, som psykiatrien intager bland de medicinska specialgrenarna. Den läkare, som ägnar sig åt hospitalsväsendet, blir ju i så många avseenden främmande för medicinen i övrigt och dess framsteg, så att han får synnerligen svårt att kunna vända åter till en annan medicinsk verksamhet. Det måste på grund därav vara angeläget för staten att se till, att hospitalsläkarna erhålla sådana villkor, att hela banan icke verkar från ekonomisk synpunkt avskräckande på den unge läkare, som av intresse för denna specialvård ägnar sig åt densamma.

Det är nog gott och väl att, såsom utskottet här har gjort, tillmötesgå Kungl. Maj:t framställning om förbättringar i de lägre läkarnas avlöningsvillkor, men det är också nödvändigt att lägga hela *befordringsskalan* så, att den blir lockande för nya och dugliga läkare. Det fordras visserligen, och det kan ju i viss mån anses vara avhjälpt genom statsutskottets förslag, att de under-

*Ang. löne-
staterna för
personalen vid
rikets hospital
och asylor.*

(Forts.)

ordnade läkarna erhålla sådan avlöning, att de kunna amortera sina studieskulder inom rimlig tid, men det måste också — därest banan skall bli lockande och tilldragande — finnas utsikter för dem att i framtiden komma upp till bättre lönevillkor, ty denna sporre är synnerligen väl behöflig i en gren av läkarvetenskapen, som mer än andra är slitande för kropp och själ.

För närvarande står ett betänkligt antal läkarplatser vid hospitalen obesatt. En del upplysningar i detta avseende är lämnad i propositionen, och jag skall här komplettera dem något. I Vänersborg handhaves nu sjukvården av två i stället för fem läkare, och vid Växjö hospital har nyligen en läkare avgått, utan att efterträdare kunnat erhållas. Många befattningar upprätthållas av medicine kandidater, som ej ens fullgjort sådana kliniska tjänstgöringar, som erfordras för civila tjänsteläkare. Fler-talet hospitals- och asylläkare i riket ha icke vunnit sin befördran förrän vid en ålder av mellan 37 och 40 år, under det att befördringsutsikterna på en del andra håll äro jämförelsevis mycket större.

Det kan således, synes det mig, icke råda något tvivel om, att icke utsikterna för nyblivna läkare på hospitalsbanan te sig synnerligen ogynnsamma och att en förbättring av mera varaktig natur och som kan skänka hospitalsvården det gagu, som är nödvändigt, måste åsyfta reglering av såväl grundlönerna som progressionen i lönerna. Trots det mycket maktpåliggande arbete, som ä de nya anstalterna ålägges hospitalsläkarna, komma de enligt statsutskottets förslag att erhålla endast obetydligt bättre förmåner, än vad de biträdande läkarna åtnjuta, och det är att märka, att i den mån som flera hospital komma till, förbättras icke, utan snarare försämras, befördringsutsikterna och lönevillkoren för ett stort antal läkare vid hospitalen.

Under nuvarande förhållanden har jag naturligtvis inga anspråk på att kammaren skall bifalla Kungl. Maj:ts förslag, men jag har velat delgiva kammaren de allvarliga farhågor för läkarvårdens behöriga handhavande vid hospitalen, som faktiskt föreligga. En snar förändring av dessa förhållanden är obetingat nödvändig, därest icke hospitalens uppgift att giva en fullt sakkunnig vård åt de sinnessjuka skall till stor del förfelas.

Huruvida en reglering av den övriga hospitalsläkarpersonalens löneförhållanden kan företagas vid nästa års riksdag och i sammanhang därmed hospitalsläkarnas lönerreglering återkommer, anser jag vara ganska ovisst. Jag skall dock göra allt vad på mig ankommer för att framdriva denna fråga. Skulle detta dock icke gå för sig, och förhållandena ett annat år befinnas lika otillfredsställande som nu, är det möjligt, att Kungl. Maj:t nödgas återkomma till Riksdagen med en liknande framställning som den, vilken nu är i fråga. De betydande uppoffringar, som staten årligen ikläder sig för sinnessjukvården, gör det också till en

viktig omsorg för Riksdagen att se till, att dessa anstalter bli så utrustade med avseende på läkare, att den bästa läkarvård kan erhållas. Jag är också övertygad om, att kammaren härtill vill lämna sin medverkan, när kammaren blivit övertygad om, att man helt enkelt är tvungen till något sådant. Enligt min mening föreligger ett sådant tvång redan nu. Det är möjligt, att det kan dröja något år, innan man måste återkomma med frågan, men jag tror alltjämt, att det inom mycket kort tid gäller att definitivt förbättra hospitalsläkarnas avlöning, om vi verkligen skola kunna fordra och påräkna en god och tidsenlig vård av de olyckliga sinnessjuka vid våra stora dyrbara anstalter.

*Ang. löne-
staterna för
personalen vid
rikets hospital
och asylor.*

(Forts.)

Härefter yttrade

Herr Starbäck: Med anledning av det anförande, kam-
marens närvarande medlemmar nyss hört från statsrådsbänken-
skall jag be att med några ord få klargöra, varför statsutskottet
icke kunnat fullt följa Kungl. Maj:ts framställning.

Såsom herr statsrådet själv anförde, har utskottet på ett,
såvitt jag kan förstå, mycket kraftigt sätt uttalat sitt instämmande
däri, att här föreliggande särdeles behjärtansvärda förhållanden, som
påkalla statsmakternas uppmärksamhet. Men det har förefallit
utskottet, som om det skulle vara särdeles betänkligt att vidtaga
åtgärder av så pass permanent beskaffenhet som de av Kungl.
Maj:t föreslagna, då Kungl. Maj:t samtidigt ställer i utsikt en
fullständig lönereglering så snart som möjligt. Om Riksdagen
således nu godkände en stat med bestämmelser om inom viss tid
utgående ålderstillägg, så skulle Riksdagen sedermera inom mycket
kort tid, innan ännu någon kommit i åtnjutande av dessa ålders-
tillägg, åter få antaga en ny stat. Detta kunde vi från statsut-
skottssynpunkt icke finna vara tillräckligt motiverat, och statsut-
skottet har därför försökt att, såvitt möjligt på den väg Kungl.
Maj:t anvisat, föreslå Riksdagen vidtaga åtgärder, så att de värsta
svårigheterna skulle avhjälpas, och man får nu se, huru detta
statsutskottets förslag kommer att upptagas.

Jag ber att få tillägga, att jag för min enskilda del, liksom
herr statsrådet, är fullkomligt övertygad om, att mer än som hit-
tills gjorts måste göras för att hospitalsvården skall bli fullt till-
fredsställande, och jag tror icke, att det finnes någon inom det
utskott, som jag nu har äran representera, som icke i likhet med
herr statsrådet har den uppfattningen, att ju förr en framställning om
dylika åtgärder kan framkomma i Riksdagen, dess bättre är det.

Det synes mig således, herr talman, som om utskottet här
framlagt alldeles tillräckligt goda skäl för sin mening, och jag
ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Ang. ordnan-
de av tefon-
förhållan-
äna i Stock-
holm med om-
nejd.

Härefter föredrogs Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av herrar Winbergs och Nilsons i Örebro motion, nr 217, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om ordnande av telefonförhållandena i Stockholm med omnejd.

Uti en inom Andra kammaren av herrar *Winberg* och *Nilson* i Örebro väckt och till dess tredje tillfälliga utskott remitterad motion, nr 217, hade motionärerna hemställt, att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa en undersökning, hur telefonförhållandena i Stockholm med omnejd kunde ordnas på ett för såväl staten som allmänheten mer tillfredsställande sätt än vad nu vore fallet, därvid jämväl borde utredas, huruvida en för staten antaglig överenskommelse kunde träffas för statens övertagande och inlösande av det enskilda telefonbolagets telefonnät, samt därefter för Riksdagen framlägga de förslag, vartill denna undersökning kunde giva anledning.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Uti avgiven reservation hade dock herrar *Winberg* och *Hage* hemställt, att Andra kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t måtte verkställa en undersökning, huruvida och på vad sätt telefonförhållandena i Stockholm med omnejd skulle kunna ordnas på ett för såväl staten som allmänheten mera tillfredsställande sätt än vad nu vore fallet, samt eventuellt för Riksdagen framlägga de förslag, vartill denna undersökning kunde giva anledning.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Winberg*: Såsom framgår av utskottets utlåtande, har jag icke kunnat förena mig i det yrkande, vartill utskottet kommit.

Vad som skiljer min och min medreservants ståndpunkt från utskottets, är huvudsakligast själva yrkandet, ty det må erkännas, att utskottet har lagt sin motivering jämförelsevis välvillig mot det förslag, som framförts i motionen. Jag kan i varje fall icke anse, att det är en klok taktik och av förhållandena påfordrat, att, om man, såsom utskottet gjort, konstaterar de missförhållanden, som i fråga om telefonväsendet i vårt land existera, och medgiver riktigheten av vad i sådant hänseende dels i motionen och dels av vederbörande ämbetsverk i deras utlåtanden blivit anført, man, detta oaktat, ställer sig avvisande emot en motion, som endast begär en undersökning, på vilket sätt dessa missförhållanden skulle kunna rättas.

Jag skall icke nu upptaga tiden med att gå in på denna fråga i dess helhet. Den har varit föremål för Riksdagens behandling tre gånger förut, men av olika anledningar har Riksdagen vid dessa tillfällen icke ansett sig kunna bifalla de förslag, som av respektive regeringar förelagts Riksdagen. Att märka är, att två av dessa framlagda förslag innehöllo förslag till avtal om inlösen av det enskilda telefonnätet, under det att det tredje, det, som framfördes 1904, avsåg ett s. k. byteskontrakt, enligt vilket området för telefontrafiken här i Stockholm och omnejd skulle delas mellan bolaget och staten. Att det senare förslaget icke kunde av Riksdagen antagas, var tämligen givet, ty därmed hade man ju alldeles legaliserat den dualism, som för närvarande förefinnes på detta område.

Jag skall icke yttra mig om de skäl, som varit bestämmande för Riksdagen, då den avslagit de framlagda köpeförslagen, men jag skall be att få erinra, att det naturligtvis finnes andra vägar att reflektera på i fråga om en uppgörelse på detta område, och att det icke är alldeles riktigt att utgå ifrån, att de missförhållanden, som även av utskottet konstaterats, icke kunna avlägsnas på annat sätt än därigenom, att staten kommer överens med bolaget om inlösen av dess verksamhet. Utskottet har också pekat på andra vägar, som erbjuda sig. Vad som då ligger närmast till hands och åtminstone från min synpunkt vore det riktigtaste, det vore, att en verksamhet, som så naturligt borde lyda under staten, gjordes till ensamrätt för staten eller med andra ord på något sätt monopoliserades. Jag behöver blott hänvisa till utskottets motivering beträffande de svårigheter, såväl rent nationalekonomiska som praktiska, som dessa olyckliga förhållanden medföra, för att visa, att även utskottet har fullt klart för sig, att något i detta hänseende bör göras.

Vad som mest faller i ögonen, när man genomgår de handlingar, som varit grundläggande för bolagets verksamhet här i Stockholm med omnejd, är ett meddelande av år 1891, som den dåvarande regeringen lämnade. Detta har uppfattats som ett slags koncession och benämnes även uti ifrågavarande handling med detta uttryck, men såväl av det lilla, jag själv förstår på området, som ock av vad en del där mera framstående personer uttalat, synes med mycket starkt skäl kunna ifrågasättas, hurvida denna handling över huvud taget kan anses gälla som koncessionshandling. I varje fall rör den uppgörelsen endast de utanför Stockholm belägna områdena, och även om man kunde komma fram till det resultatet, att handlingen i fråga får anses utgöra en koncession, så talas i densamma icke något om Stockholm, utan där bygger man endast på den kommunala förvaltningens medgivande av vissa rättigheter åt bolaget.

Hur man än ser denna fråga, torde vi alla vara överens om, att det icke är lämpligt att låta det gå i längden på sätt

*Ang. ordnan-
de av telefon-
förhållan-
dena i Stock-
holm med om-
nejd.*

(Forts.)

*Ang. ordnan-
de av telefon-
förhållan-
dena i Stock-
holm med om-
nejd.*

som skett och att invänta den tid, som om 27 år inträffar, då den femtioåriga rätt till drivande av telefonverksamhet, som bolaget erhållit, utlöper, och detta så mycket mindre, som det är stadgat i uppgörelsen, att om bolaget vid den tiden icke erhåller förnyad s. k. koncession, skall staten inlösa bolagets ledningar

m. m., och att, såvida icke staten viss tid förut förklarat sig vilja göra sådän inlösen, staten skall lämna förnyat tillstånd. Det är visserligen icke angivet någon tid för denna förnyade koncession och det är klart, att, om man låter denna tid gå ut, det icke lär finnas någon regering vid den tiden, som är villig att på längre tid lämna bolaget den förnyade koncessionen.

Vad som gör, att jag icke anser mig kunna ansluta mig till det av utskottet gjorda yrkandet, är den omständigheten, att, enligt min åsikt, det skulle bli nära nog omöjligt för regeringen att under några förhållanden upptaga denna fråga, därest kammaren och Riksdagen nu avslå en motion, som innebär endast begäran om undersökning, huruvida och på vad sätt dessa förhållanden kunna ordnas. Ty att märka, mina herrar, är, att bolaget då med skäl kan svara: »Vi ha ingått i överenskommelse med regeringen vid tre olika tillfällen. Regeringen har icke vid något av dessa tillfällen kunnat i Riksdagen genomdriva de överenskommelser, vi med densamma träffat. Vidare har Riksdagen avslagit en motion, som endast innefattade begäran om utredning i frågan.» Utan att behöva hysa någon särskild omtanke vare sig om den nu sittande regeringen eller någon annan, föreställer jag mig, att det skulle vara synnerligen svårt för en regering att under sådana förhållanden med utsikt till framgång erbjuda detta bolag underhandling. Jag ville icke vara med om att genom ett avslag, sådant som det av utskottet formulerade, göra detta bolags ställning än starkare och därigenom omöjliggöra att komma till en uppgörelse för avlägsnande av missförhållandena.

Det finnes här en ganska enkel utväg, och det är, att man skulle lagstifta i detta ärende på sådant sätt, att man för statens räkning monopoliserar all telefonverksamhet i landet. Detta är den väg jag anser vara den riktiga, såsom också framgår av motiveringen till vår reservation. Men även om man beträder den vägen och vilken väg man över huvud taget ämnar beträda, kan det icke anses taktiskt klokt, med hänsyn till denna frågas läge, att avslå en motion, som blott begär undersökning.

Enligt mitt förmenande tala sålunda alla skäl, icke minst de rent taktiska, för att icke giva andra parten ett övertag vid de förhandlingar, som eventuellt kunna tänkas komma till stånd, vilket jag anser man skulle göra genom att besluta i enlighet med vad utskottet hemställt. Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av mig och herr Hage vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr von Sneidern: Herr talman, mina herrar! Då den ärade reservanten icke gått djupare in på frågan, skall jag icke heller göra det, utan endast med några korta ord yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. ordnan-
de av telefon-
förhållan-
dena i Stock-
holm och om-
nejd.*

(Forts.)

Som reservanterna också framhålla, har nog utskottet i ganska hög grad gått deras önsknings tillmötes, i det att utskottet gjort ett uttalande, som går i den riktning som motionärerna själva önska. Utskottet har lämnat kammaren tillfälle att vitsorda de olägenheter, som otvivelaktigt äro förenade med rådande dubbelsystem med avseende på telefonförbindelserna. Utskottet har dessutom givit kammaren ett tillfälle att uttala, att kammaren icke betraktar den ställning, som kammaren intagit vid de tre tillfällen, då denna fråga förut varit uppe här, såsom uttryck för ett principiellt motstånd mot en sammanslagning av de två telefonsystemen här i Stockholm. Jag tror, att vi däri-genom verkligen gått så långt vi kunnat. Att gå längre och uppmana kammaren att begära en utredning i frågan, hade varit att ge uttryck för en iver att åstadkomma sammanslagningen, som varit större än den, som hystes inom utskottets majoritet och — jag har anledning antaga — än den som förefinnes i denna kammare och det skulle även enligt mitt förmenande inneburi en uppmuntran för de enskilda intressen, med vilka statens i detta fall stå i strid.

Det är av denna anledning, som vi icke velat vara med om en utredning, och jag är således i denna punkt av en helt annan uppfattning än den siste ärade talaren.

Jag ber även att få taga avstånd från den uppfattning, som reservanterna givit till känna, att ett bifall till utskottets hemställan skulle helt och hållet avskära Kungl. Maj:st från möjligheten att taga initiativ i denna fråga. Vi ha särskilt understrukit, att så icke är förhållandet, och det kan icke gärna råda någon missuppfattning om den saken.

Det skäl, som utskottet framhållit och som är helt och hållet avgörande för dess ståndpunkt, är hänsynen till de kostnader, som med sammanslagningen äro förenade.

Det är ju så, att vår statsskuld under senare tider mycket kraftigt ökats. Reservanterna säga, att det betyder ingenting, när blott de medel, som upplånats, användas för produktiva ändamål. Ja, t. o. m. denna sats kan vara tvivelaktig och man kan resonera om, huruvida icke för samhället liksom för den enskilda ett visst förhållande mellan egna tillgångar och upplånade medel är önskvärt. Men förutsättningen för att reservanternas sats skall vara riktig är dessutom, att man har till förfogande obegränsade möjligheter att låna. Den utländska lånemarknaden till vilken vi äro hänvisade, är emellertid icke så beskaffad, att det bara gäller att ösa pengar ur densamma. En stark konkurrens från olika stater råder, och vi få nog allt mer och mer känna

Ang. ordnan-
de av telefon-
förhållan-
dena i Stock-
holm med om-
nejd.

(Forts.)

vad det betyder. Därför stå vi snart inför det förhållandet, att vi måste tänka på vilka intressen vi i främsta rummet böra stödja med lånade medel.

Sedan utskottet fattat sitt beslut, har det inträffat en händelse i Första kammaren, som möjligen kan betraktas såsom ett förbud till vad man från en del håll verkligen ärnar göra i detta hänseende. Riksgäldsfullmäktiges ordförande yrkade där, att man helt enkelt skulle avslå Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av en täckdikningslånefond till förmån för det mindre jordbruket; det gällde ett belopp på 200.000 kronor. Detta yrkande bifölls ju icke, men det visar den riktning, i vilken en del personer anse, att man skall inskränka vårt låneväsen. Då detta är en väg, som jag, och jag antar många med mig i denna kammare, icke önska att vi skola gå, finnes ett starkt skäl för oss att se till vad vi i möjligen andra avseenden kunna göra för att inskränka vårt lånesystem. Det förefaller mig då vara riktigt, om vi söka iakttaga en viss försigtighet vid bifall till förslag, som avse statsförvärv av företag, som redan i enskild ägo utöva en samhällsnyttig verksamhet, på det att vi skola slippa göra indragningar på statens verksamhet för uppmuntrandet av nya företag och i övrigt höjandet av landets produktiva förmåga.

Reservanterna ha nämnt, att några lånemedel möjligen icke skulle vara erforderliga för detta förvärv, vare sig det skulle ske genom avlösning i sammanhang med statsmonopol eller genom inköp, utan att likviden skulle kunna verkställas genom så småningom skeende avbetalningar med telegrafverkets egna medel. Ja, vad det beträffar, så inbetalas ju dessa medel till statskontoret, och en sänkning av den inbetalade summan skulle antagligen leda till att man använde lånemedel för andra ändamål och därigenom vore ju icke mycket vunnet. En stor del av de medel, som inlevereras från telegrafverket, användas dessutom till kapitalökning för verket. Visserligen inlevererades år 1912 6,130,000 kronor, men samtidigt lyftes i anslag icke mindre än 5,843,000 kronor. Det var således icke mycket, som lämnades kvar.

En annan sak vore, om Kungl. Maj:t kan framlägga ett förslag i den riktning, att den ökning av telegrafverkets nettovinst, som uppkommer genom förvärv av det enskilda bolagets nät, är tillräcklig att amortera köpeskillingen. I sådant fall har frågan kommit i ett annat läge, och jag tror, att om ett sådant förslag skulle komma fram, skulle det särskilt uppmärksammas av kammaren.

Det kunde nu visserligen sägas, att det ingenting gör att skriva till Kungl. Maj:t, men hur det är, blir det dock en skillnad, om kammaren får mottaga ett förslag, som den själv har begärt hos Kungl. Maj:t, eller om Kungl. Maj:t av eget initiativ framlägger ett sådant. En viss grad mindre fri prövningsrätt har

kammaren i det förra fallet och utskottet har icke funnit anledning föreligga för kammaren att i något avseende binda sig.

På grund av vad jag sålunda anfört skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. ordnan-
de av telefon-
förhållan-
dena i Stock-
holm med om-
nejd.*

(Forts.)

Herr Branting: Herr talman, mina herrar! För min del är jag både som socialist och stockholmare livligt intresserad för det syftemål motionen avser att främja. Det är alldeles i sin ordning, att staten kommer till den ensamrätt på detta område, som staten alltid borde haft och redan i stort sett förvärvat. Men det finnes den luckan här, att det stockholmska telefonnätet utgör en värld för sig, och detta medför en del olägenheter.

Därest jag nu vore övertygad om att ett bifall till utskottets hemställan skulle lägga några som helst hinder i vägen för uppnående av det mål, reservanterna här erinrat om, skulle jag också instämna med dem i deras yrkande. Men enligt min mening är det icke alls så, att man genom att bifalla utskottets framställning skulle omöjliggöra för Kungl. Maj:t att komma fram med ett rimligt och antagligt förslag i ärendet. Ty när Kungl. Maj:t går att pröva den ställning, som Riksdagens Andra kammare intagit i denna fråga, så lär nog Kungl. Maj:t icke uteslutande se på det avslagsyrkande, som utskottet slutar med. Kungl. Maj:t kommer naturligtvis att läsa den motivering, som finnes här och som är lika användbar för bifall som för avslag, och då kommer Kungl. Maj:t naturligtvis att finna, att det endast varit av rent praktiska skäl, som utskottet ställt sig på denna ståndpunkt och funnit det vara riktigt att icke så positivt yrka på att en uppgörelse kommer till stånd på snart sagt vilka villkor som helst, något som ett bifallsyrkande lätt skulle kunna anses innebära.

Jag tror således, att utskottet valt en god medelväg, då det låtit förstå, att utskottet är med om en uppgörelse, så snart en antaglig sådan framlägges, men på samma gång icke finner det lämpligt, att Riksdagen skulle visa sig så angelägen i denna sak, att det ovillkorligen skulle stimulera upp de enskilda intressen, som vilja göra sig gällande vid denna uppgörelse, så att de finge anledning att gå längre i sina anspråk, än vad de eljest skulle göra.

Under sådana förhållanden tror jag, att utskottet gjort rätt och handlat klokare och i realiteten mera i motionens syfte, än om utskottet tillstyrkt ett bifall till motionärernas framställning. Det föreligger här en smakfråga. Å ena sidan kan Riksdagen säga, att vi skola ha ett förslag med det allra första, och då har man redan givit på hand, att man skall pröva det med synnerlig välvilja, även om det skulle kosta något mera; å andra sidan kan Riksdagen — och det torde väl vara klokare — säga, att Riksdagen önskar, att detta syftemål skall uppnås, men inskränker sig till att för närvarande endast uttala detta och begär icke, att

*Ang. ordnan-
de av telefö-
n-förhållan-
dena i Stock-
holm med om-
nejd.*

Kungl. Maj:t skall taga något initiativ, förrän tillfället är lämpligt och en för staten förmånlig uppgörelse kan vinnas.

Ur dessa synpunkter skall jag för min del be att få förena mig i hemställan om bifall till utskottets yrkande, och detta just för att vinna motionens syfte.

(Forts.)

Herr Sävström: Herr talman, mina herrar! Jag har inom utskottet deltagit i behandlingen av denna fråga, men som herrarna finna av betänkandet har jag icke tillsammans med mina partikamrater inom utskottet undertecknat reservationen, utan ställt mig på utskottets avslagsyrkande. Men därmed har jag icke velat ge uttryck åt någon annan uppfattning beträffande själva principfrågan än den, som reservanterna ha.

Utskottet har ju synnerligen starkt betonat olägenheterna av dubbelsystemet och ansett, att konkurrens på detta område är obehörlig. Nu säger visserligen utskottet, att olägenheterna av detta dubbelsystem i första hand skulle kunna avhjälpas genom lämpliga samtrafiksbestämmelser, men i likhet med reservanterna anser utskottet, att en effektiv lösning icke är uppnådd, förrän staten övertagit hela telefonnätet. Vad som huvudsakligast skiljer oss åt, är frågan, huruvida detta ändamål kan anses vara av den beskaffenhet, att staten så skyndsamt som möjligt och — jag höll på att säga — till vilket pris som helst bör förvärva sig det privata Stockholmsnätet. Däri ligger den egentliga skillnaden. Dessutom bör man väl också taga hänsyn till svårigheterna att ur finansiell synpunkt ordna saken, ehuru reservanterna icke tillmäta den frågan avgörande betydelse.

Härav framgår väl tydligt — och det är redan sagt — att det vore önskvärt, om en antaglig uppgörelse kunde komma till stånd, men för min personliga del får jag säga, att som frågan för närvarande ligger, är jag icke så angelägen om att i detta ögonblick omedelbart begära en utredning, då man förutsätter, att det kräves ett belopp av 20 à 25 miljoner kronor för att göra upp denna affär på ett fullt tillfredsställande sätt. Men genom att hålla frågan öppen är det ingenting som hindrar, att när en uppgörelse på rimliga villkor kan förutses kunna åstadkommas, det då står Kungl. Maj:t fritt att för Riksdagen framlägga förslag därom.

Det är på dessa grunder, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hage: Herr talman, mina herrar! Det är nog så, att de två talare, herrar Branting och von Sneidern, som här yrkat bifall till utskottets hemställan, uttalat sig i betydligt olika riktning. Herr Branting säger öppet och ärligt ifrån, att motionens syftemål bör tillgodoses i framtiden, under det att herr von Sneidern, såvitt jag kunde finna, synbarligen lade huvudvikten

på att svårigheterna att anskaffa kapital, svårigheterna att ordna länemarknaden på ett tillfredsställande sätt gjorde det omöjligt att tillmötesgå motionärens yrkande.

Men det är väl ändå så, att just den där frågan om länemarknaden, har kommit i något olika läge *nu*, än den varit i förut. Man har väl ändå anledning tro, att vår länemarknad nu kommer att bli något förbättrad, åtminstone om man får fästa avseende vid det uttalande, som göres i den kungl. propositionen nr 173 till årets riksdag, där det talas om ökad malmbrytning. Departementschefen säger där på sid. 20 bland annat följande: »Vidare förutsätter jag, att ett mot det varje år sålunda frigjorda kapitalet svarande belopp användes till statens 'utgifter för kapitalökning', varigenom upplåningen i motsvarande grad kan minskas.» Jag föreställer mig alltså, att denna kungl. proposition ställer länefrågan i en något ljusare dager. Jag menar alltså, att man kan ha anledning att icke så starkt betona dessa lånesvårigheter, då man samtidigt från Kungl. Maj:t kommit fram med en proposition av sådant slag, som den av mig nämnda.

Jag har sålunda velat, genom att hänvisa till denna i någon mån förbättrade länemarknad, som man nu bör kunna vänta sig, draga även mitt strå till stacken, då jag nu vill yrka bifall till reservationen.

Jag skall alltså förena mig med herr Winberg i hans yrkande om bifall till den föreliggande reservationen.

Herr Winberg: Herr talman! När jag hade ordet sist, in gick jag icke något närmare på den ekonomiska sidan av saken, då jag ansåg den frågan blir aktuell, först när något förslag föreligger, så att vi kunna se, huruvida någon lösning är möjlig, och på vilka grunder den skall ske. Det finnes som bekant flere exempel på, att även om ett företag måste medföra större eller mindre utgifter, så har man kunnat åvägbringa nödiga medel för frågans lösning, om det — såsom även utskottet i detta fall anser — är så, att frågan är av den betydelse, att man bör reflektera på den, och att den bör lösas. Jag vill bara säga, att den där mycket starkt pessimistiska åsikten angående de ekonomiska svårigheterna torde väl i någon mån ha sin anledning däri, att vi hade en representant för riksgäldsfullmäktige uppe i utskottet, som talade om vårt lands länepolitik på den utländska marknaden i allmänhet och framhöll den i en icke vidare ljus dager. Men oavsett det äro vi väl överens om, att om saken är av den vikt, att den bör genomföras, så finnes nog möjlighet att åvägbringa de nödiga ekonomiska resurserna. Det synes också samtliga utgå ifrån. Såväl utskottet som reservanterna gå i den riktningen, att något i detta fall borde företagas.

Jag anser således, att den ekonomiska sidan av saken kan

*Ang. ordnan-
de av tel-
fon-
förhållan-
dena i Stock-
holm med om-
nejd.*

(Forts.)

Ang. ordnan- få vila, och att vi nu böra hålla oss till den rent taktiska sidan
de av telefon- av saken.
förhållan-
dena i Stock-
holm med om-
nejd.

(Forts.)

Jag får då säga, att jag har något svårt att förstå den senaste parlamentarism man slagit in på, nämligen att om man vill en sak, så skall man avslå en framställning med begäran om utredning av densamma. Jag får erkänna, att jag icke kan följa med riktigt där. Det må nu vara, att det är någon av dessa dunkla vägar, där en mera nykommen icke kan följa med, och det kan ju därför vara förklarligt, att jag ej förstår det. Men när herr von Sneidern säger, att ett bifall till reservationen skulle i viss mån binda denna kammares handlingsfrihet, så ber jag att på det bestämdaste få säga ifrån, att jag icke har så låg tanke om denna kammares förmåga att pröva varje särskilt förslag, som föreligger, att den genom ett sådant beslut skulle ovillkorligen anse sig förpliktad att gå med på vilket förslag som helst, som sedan kan föreläggas kammaren till prövning. Jag tyckte mig finna nästan samma tankegång i herr Brantings yttrande, när han sade, att det vore förklarligt, om kammaren nu icke går med på att bifalla en motion om utredning, huruvida och på vad sätt en lösning av frågan kan komma till stånd, då den genom ett bifall till motionen på visst sätt skulle binda sig för att vara med på vilket som helst förslag, som sedermera kan komma. Det förvånar mig, att man vill lägga in denna betydelse i ett bifall till den reservation, som vi avgivit, då den endast innefattar begäran om undersökning, *huruvida och på vilket sätt* det lämpligast skulle kunna åvägbringas en bättre sakernas ordning på detta område, än som nu är fallet. Jag är av den bestämda mening, att Riksdagen, när ett sådant förslag eventuellt kan komma till dess prövning, ej skall vara av den uppfattning, att man på något sätt bundit sig genom ett bifall till ett sådant yrkande.

Det må nu vara möjligt, att jag alldeles har misstagit mig, och i så fall är det förlåtligt, men jag kan icke hjälpa, att jag fortfarande anser, att det skall bli synnerligen svårt att underhandla med den part, som det här är fråga om, och som ingalunda är så villig att lämna denna verksamhet, som för honom är ganska inkomstbringande, utan att han har någonting på hand, huruvida det förslag till uppgörelse, som man eventuellt kan komma till, har den allra minsta utsikt att gå igenom i Riksdagen, och detta så mycket mera som man vid tre olika tillfällen förut sett, att de förslag, som regeringen och bolaget enat sig om, utan vidare avvisats av Riksdagen; och jag har redan pekat på, vilken betydelse det skulle få för frågans lösning, om Andra kammaren komme att avslå en motion, där det endast gällt att få en utredning, huruvida och på vad sätt denna fråga skall kunna ordnas. Jag skulle vara synnerligen tillfredsställd, om jag i denna punkt hade orätt, men jag får säga, att jag fortfarande

icke är överbevisad därom, och det skall bli synnerligen intressant att se, huru det kommer att ställa sig med möjligheten att vinna en uppgörelse, om kammaren ställer sig på samma ståndpunkt som utskottet.

Det är med denna utgångspunkt, herr talman, som jag anser mig fortfarande skyldig att vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

*Ang. ordnan-
de av telefon-
förhållan-
dena i Stock-
holm med om-
nejd.
(Forts.)*

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Den siste ärade talaren, som ju också är motionär i denna fråga, ville, om jag förstod honom rätt, för närvarande skjuta den ekonomiska sidan av saken i bakgrunden, och han ville, att vi för ögonblicket endast skulle sysselsätta oss med, vad han kallade, om jag hörde riktigt, den taktiska sidan av saken. Jag kan emellertid omöjligt gilla den taktik, som han här rekommenderar. Är det så, att man önskar en underhandling med detta bolag för att kunna träffa en för staten så förmånlig uppgörelse som möjligt, så är ju — såsom också herr Branting påpekade — regeringen genom vad som här införts i motiveringen fullständigt oförhindrad att upptaga sådana underhandlingar. Men givet är, att regeringens ställning beträffande de villkor, som man därvid vill söka uppnå, är svagare, om regeringen skall anses handla under en stark påtryckning från Riksdagen på grund av en inom Riksdagen existerande livlig önskan, att denna uppgörelse skall komma till stånd, än om regeringen själv får taga initiativ och känna sig oförhindrad att för Riksdagen framlägga sitt förslag eller icke, beroende på de villkor, som det kan lyckas regeringen att sålunda frampressa. Jag tror således, att när det gäller taktiken, så har utskottet, om man vill en uppgörelse, som här ifrågasättes, lämnat Kungl. Maj:t tillräcklig frihet att inleda underhandlingar, men på samma gång icke givit motparten något, som kan styrka honom beträffande hans villkor vid uppgörelsen.

Det kan ju för övrigt — och där nödgas jag komma in på den ekonomiska sidan, ty jag tror, att det är oriktigt att skjuta den synpunkten i bakgrunden — det kan ju för övrigt, säger jag, råda någon tvekan om, huruvida man bör uttala sig så bestämt, som från flera håll gjorts, angående önskvärdheten av att åstadkomma en sådan uppgörelse, som här är ifrågasatt. Då jag säger, att det kan råda någon tvekan härom, så är jag ingalunda blind för alla de fördelar av en sådan uppgörelse, som av motionärerna och även i utskottsbetänkandet framhållits, utan det är därför att, när jag skall väga dessa fördelar mot nackdelarna, så anser jag, att åtminstone för närvarande och tills vidare nackdelarna äro större än fördelarna. Jag vill därmed häntyda på och kanske något kraftigare understryka, än vad utskottets ordförande redan i sitt anförande här antydde, att man bör taga

Ang. ordnan- hänsyn till vår lånemarknad, då man går att yttra sig i en sådan
de av telefon- fråga som den nu föreliggande.
förhållan-

dena i Stock- Det vill synas mig, att såväl i den vid betänkandet fogade
holm med om- reservationen som än mer i det anförande, som en av reservan-
nejd. terna här nyss höll, man hade en vida ljusare syn på dessa för-
(Forts.) hållanden, än man kan vara berättigad att ha. Reservanterna

säga nämligen, att det gäller ytterst icke, »att staten lånar så litet som möjligt, utan i stället att de upplånade medlen nedläggas i sådana produktiva eller på annat sätt samhällsnyttiga företag, som av allt att döma kunna inte allenast förränta, utan även inom en snar framtid amortera det nedlagda kapitalet».

Skulle man draga ut konsekvenserna av denna sats, skulle man ju komma därhän, att staten borde med anlitande av sin lånemarknad försöka komma i besittning av snart sagt alla räntabla och verkligen kapitalstarka företag inom landet. Atminstone så länge det emellertid gäller att överhuvudtaget anlita lånemarknaden, tror jag dock, att det skulle visa sig ganska betänkligt, om man här i kammaren godkände sådana konsekvenser. Men därtill kommer något annat. Lika litet som en enskild persons lånemarknad — han må nu vara hur solid som helst — är obegränsad, lika litet är ett lands lånemarknad obegränsad, åtminstone om jag med obegränsad menar, att man skall kunna få låna på rimliga och tillfredsställande villkor, sådana villkor, som andra land med en god ekonomi anse sig kunna godkänna. I den mån ett land även med god ekonomisk ställning anstränger sin lånemarknad utöver vad som är att anse såsom lämpligt, i samma mån nödgas landet finna sig i sämre villkor, än som under andra omständigheter skulle kunna ifrågakomma.

Reservanten på norrlandsbanken yttrade med hänvisning till den kungliga propositionen angående ökning av malmbrytningen, att där har man ju förutsatt en förbättring av vår lånemarknad genom de medel, som genom där ifrågasatt uppgörelse skulle komma att tillföras staten. Ja, det är sant, och jag skulle vilja understryka detta och säga, att jag tror det är väl behöfligt, att man gjort detta. Jag anser mig hindrad att här ingå på andra siffror och andra uppgifter eller detaljer än sådana, som i alla fall äro offentliga. Men jag vill ej underlåta att här säga, att jag för min del skulle anse det såsom mycket betänkligt, om kammaren här beslöte att antaga det i motionen framställda förslaget, i all synnerhet sedan en av motionärerna själv har uttalat, att man bör skjuta de ekonomiska synpunkterna åt sidan.

Jag tror, att man här bör söka göra klart för sig, vad det betyder att genom ett bifall till motionen ställa i utsikt, att vårt lands skuldbörda skall ökas med ett belopp, som kanske kommer att röra sig om ett trettio-tal miljoner kronor. Jag skall tillåta mig att anföra några siffror, för att herrarna må inse, att det kan finnas stora skäl för att här iakttaga försiktighet. Sveriges

fonderade statsskuld uppgick år 1872 till i runt tal 117 miljoner. Tio år senare eller 1882 hade beloppet stigit till 224 miljoner, 1892 till 267 miljoner, 1902 till 347 miljoner och 1912 till 602 miljoner. Härutav framgår, att statsskulden under den första tioårsperioden, 1873—1882, hade ökats med i runt tal 107 miljoner, under tioårsperioden 1883—1892 med i runt tal endast 43 miljoner, under tioårsperioden 1893—1902 med i runt tal 80 miljoner, men att under den sista tioårsperioden, 1903—1912, hade uppstått en ökning med icke mindre än 255 miljoner. De årliga annuiteterna på den fonderade statsskulden uppgingo 1912 till cirka 25,851,000 kronor, och lägger jag härtill avsättningen till fonden för statsskuldens amortering, cirka 2,150,000 kronor, uppkommer en summa av i runt tal 28 miljoner kronor.

Jag tror, att man bör ställa sig betänksam inför tanken på att vidtaga åtgärder — även om dessa skulle inskränka sig endast till en skrivelse — åtgärder, som kunna bidra till att ytterligare öka vår statsskuld. Och jag ber att få peka på, att här skulle det komma att gälla ett ändamål, som står främmande för vad man förut har ansett, att man bör upplåna medel för. Då man förut har upplånat medel för vad vi kallat produktiva ändamål, har man därmed avsett att öppna nya inkomstkällor, att därmed göra fruktbringande tillgångar, som icke förut kunnat bära frukt o. s. v. Om vi se på telegrafverket, så har det ju gällt dess utveckling inom allt större och större områden; i fråga om järnvägarna har det gällt byggandet av nya statsjärnvägar, eller att lämna lån till enskilda för åstadkommande genom enskildas försorg av nya järnvägar; beträffande vattenfallen har det gällt att tillgodogöra sig i statens ägo befintliga vattenfall, som hittills icke lämnat någon avkastning o. s. v. Här däremot skulle det gälla, att staten skulle inköpa ett i enskild ägo befintligt företag, som redan vore väl finansierat och redan vore inkomstbringande. Jag skulle icke anse en sådan åtgärd lika betänklig, om icke därmed vore förenad förutsättningen av upptagandet av betydande statslån.

Nu säga visserligen reservanterna, att detta icke skulle behövas; man skulle icke behöva öka statsskulden, utan man skulle taga av telegrafverkets överskottsmedel. Innan det nya bokföringssättet för riksbokslutet infördes, betraktades de medel, som utgingo för telegrafverket, såsom lånemedel, vilka telegrafverket hade att efter vissa år och efter en fastställd amorteringsplan till statsverket återgälda. Ett sådant bokföringssätt kunde icke längre tillämpas efter det nya riksbokslutets genomförande, och därför har nu denna amorteringsplan bortfallit. Men icke dess mindre är det givet, att det överskott från telegrafverkets driftkostnader, som kommer statskassan till godo, går att i sin mån minska vårt behov av upplånade medel. Är det nu avsikten, att man i och för övertagandet av det enskilda bolagets

*Ang. ordnan-
de av telefon-
förhållan-
dena i Stock-
holm med om-
nejd.*

(Forts.)

Ang. ordnan- telefontät, skulle taga de nödiga medlen av dessa telegrafverkets
de av telefon- överskottsmedel, så kan jag ej se annat, än att det slutliga resul-
förhållande- tatet i alla händelser skulle bli ungefär detsamma nämligen att
na i Stock- motsvarande medel för täckande av andra behov måste upplånas.
holm med om-
nejd.

(Forts.)

Slutligen skall jag endast tillåta mig att påpeka, att den nu föreliggande frågan i olika former har varit prövad av Riksdagen icke mindre än tre gånger, och det synes mig därför, som om det vore oklokt av Riksdagen att nu taga ett ytterligare initiativ för att få denna fråga prövad. Det initiativet bör, när penningförhållandena och andra förhållanden det lämpligen medgiva, tagas av Kungl. Maj:t, som då bör inleda underhandlingar på ett sådant sätt, att den part, med vilken dessa underhandlingar inledas, icke blir frestad att ställa sina villkor alltför högt. F. n. är tidpunkten härför enligt mitt förmenande den mest olämpliga, och dessutom skulle ett bifall till reservationen medföra en alltför stark ställning för den andra parten.

Jag anhåller, herr talman, med anledning av vad jag här anfört, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hamilton: Herr talman! Då åtskilliga talare, vilka yrkat bifall till utskottets förslag, ha velat tolka innebörden av detta förslag så, att kammaren genom antagandet av detsamma skulle ha uttalat sig för att staten skulle inlösa denna Stockholms-telefons nät med antagligen några tiotal miljoner kronor, så har jag ansett mig böra taga avstånd från en sådan tolkning av utskottets hemställan, åt vilken jag i övrigt ämnar giva min röst.

Det finns statsintressen, som äro av den beskaffenheten, att staten måste träda emellan och om så är nödigt låna upp medel för deras tillgodoseende. Detta gäller exempelvis åstadkommandet av sådana företag, som avse att utveckla vissa delar av vårt land, som befinna sig på en låg ståndpunkt, såsom anläggningar av järnvägar t. ex. i Norrland, inrättandet av fonder för jordbrukets upphjälpande o. s. v. Och hade Stockholms stad med omnejd varit i saknad av ordnade telefonförbindelser, så skulle jag icke tveka ett ögonblick att medverka till, att staten skulle träda emellan för att få en dylik brist avhjälpt. Men när det endast är fråga om att göra det något bekvämare för abonnenterna hos ett telefonbolag, så kan jag icke anse detta vara ett så stort statsintresse, att staten bör för ändamålet upplåna miljontals kronor.

Förra gången frågan var före, att staten skulle inköpa det enskilda telefonbolagets nät, så var jag även då en av motståndarna till förslaget. Man kan icke i det oändliga gå fram på lånevägen, utan man måste inskränka begagnandet därav till de tillfällen, då det gäller verkliga statsintressen.

Jag ber därför att få till protokollet anföra, att då jag nu skänker min röst för utskottets förslag, så innebär detta inga-

lunda, att jag uttalar mig för, att bolagsnätet i fråga skall inköpas, men, därest någon överenskommelse mellan telegrafstyrelsen och telefonbolagets styrelse kan komma till stånd i och för ordnandet av samtrafiksfrågan, så synes mig detta vara lämpligt och önskvärt.

Ang. ordnande av telefonförhållandena i Stockholm med omnejd.

(Forts.)

Herr *Åkerlund* instämde häruti.

Herr Branting: Herr talman! Herr Winberg syntes anse, att det behövdes någon särskild högre taktik för att kunna följa den tankegång, som jag tillät mig utveckla, då jag sist hade ordet. Jag tycker, att den åskådningsundervisning han sedan fått del av genom de framställningar, som lämnats av herrar Ekman och Hamilton, bort kunna visa honom, att det verkligen kan ha sina olägenheter att envisas med att skjuta fram en åskådning, som icke kan påräkna att ensam få göra sig gällande i denna kammare, och att det kanske till och med kunde ha varit klokt av herr Winberg att nöja sig med de ytterst erkänn samma och för frågans framgång gagneliga ord, som blivit sagda i utskottets motivering. Man hade således kunnat stanna vid detta, något som emellertid herr Winberg icke velat vara med om.

Jag har efter vad som här passerat icke något annat att tillägga än att hänvisa till det bestämda uttalandet, i slutet av utskottets motivering, att utskottet känner sig övertygat om att »Kungl. Maj:t icke skulle känna sig förhindrad att framlägga ett förnyat, med hänsyn till alla på frågan inverkan de faktorer, för staten förmånligt förslag i ärendet, därest Kungl. Maj:t så funne lämpligt», och likaså till den följande satsens uttalande, att »Riksdagens hållning vid föregående tillfällen ej kan tolkas så, som om Riksdagen därmed intagit en principiell ståndpunkt mot åstadkommandet av hela det svenska telefonväsendets sammanförande i statens hand.»

Mot bakgrunden av sådana uttalanden synes mig varje farhåga för att ett avslag på den motions kläm, som är framförd, skulle kunna misstolkas till att anses innebära en Riksdagens ovilja mot att få statens telefonväsen utsträckt att omfatta hela telefonväsendet i vårt land, varje sådan farhåga, säger jag, synes mig böra vara avlägsnad, och man har å andra sidan ingen anledning att nu gå längre.

De målningar med avseende på den finansiella ställningen, som framförts av herr Ekman, tror jag böra tillmätas ganska stor vikt. Men så mycket må jag dock tillåta mig säga, att det är kanske ändå ett något förhastat uttalande av herr Ekman, när han inleder sina uppgifter med att bestämt vilja göra gällande, att nackdelarne av ett sådant inköp skulle vara större än fördelarna. Allt kommer väl därvid an på villkoren. Jag tror, att den ståndpunkt, han intog av mycken försiktighet och varsamhet

Ang. ordnan-
de av telefon-
förhållan-
dena i Stock-
holm med om-
nejd.

(Forts.)

gentemot vidare beträdande av lånevägen, delas av ett mycket stort flertal i denna kammare. Men jag tror ändå, att man i detta fall som i alla andra får se på, vad som kan vinnas vid de olika tillfällena, och vad man möjligen går miste om genom att icke bifalla ett framlagt förslag.

Jag har endast velat uttala detta i allmänhet, för att icke det intrycket måtte kvarstå alltför starkt, att även om ett gynnsamt tillfälle kanske i en mycket nära framtid skulle erbjuda sig, regeringen på grund av stämningen i Andra kammaren skulle vara betänksam mot att försöka få en uppgörelse till stånd.

Herr Sjöberg: Herr talman! Ehuru jag till fullo delar motionärens uppfattning rörande önskvärdheten av att komma till en överenskommelse, så kan jag, sedan jag läst utskottets betänkande, icke annat än komma till samma resultat som utskottet nämligen att yrka avslag. Ty efter den motivering, som utskottet förebragt, synes det mig, som om motionärerna fått allt, vad de kunnat begära.

Jag för min del känner mig synnerligen tacksam gentemot utskottet, därför att utskottet åtminstone pekat på faran av att allt för hastigt upplåna medel. Om herrarna draga sig till minnes, så tänker jag att herrarna litet var skola komma ihåg, att efter avslutandet av förra årets riksdag var man i pressen — i tidningar av olika färger — ense om, att den stora upplåning, som hade måst bli en följd av statsregleringen, att den var statsregleringens mörka punkt. Man fäste uppmärksamheten vid, att upplåningen i och för sig icke var något ont, men att denna stora upplåning i utlandet dock innebar en fara. Den, som lånar mycket, gör sig mycket beroende av andra. Och det torde kunna ifrågasättas — framhöll man — huruvida icke tiden skulle kunna vara inne för att söka lägga upp ett svenskt statslån. Det har även visat sig, att Danmark haft rätt stora svårigheter. Tämmligen allmänt i landet finnes den uppfattningen, att man icke alltför hastigt bör fortsätta på lånevägen, och det finnes en del personer, som till och med hålla före, att vi även i och för produktiva ändamål, i och för de affärsdrivande verken gått nog så hastigt fram på lånevägen.

Jag kan icke hjälpa, att det förefaller mig, som om stockholmarna själva till och med skulle hava i sin hand och i någon mån ha medel att i detta fall åstadkomma bättre förhållanden, åtminstone kunna vidtaga vissa åtgärder, som kunde bidra till att inköpet av detta enskilda telefonnät kunde bli billigare, när den dagen randas, att man måste gå därhän.

Jag tror för min del, att om utskottsbetänkandet antages sådant det här föreligger, så har regeringen därmed icke blivit bunden, utan regeringen tvärtom fått friare händer att underhandla, och att den kanske kan komma till ett bättre resultat, än om man ginge med på reservationen.

Med den syn jag har på tingen, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets betänkande, på samma gång jag anser mig tacksam mot utskottet, för att det påvisat farorna av att alltför mycket låna upp medel.

*Ang. ordnan-
de av telefon-
förhållan-
dena i Stock-
holm med om-
nejd.*

(Forts.)

Herr Christiernson: Herr talman! Det gäller här en ren affärsfråga. Men då en talare försökt att i debatten blanda in antipatier och sympatier gentemot huvudstaden, har jag ansett mig äga rätt att säga, att jag förra gången röstade mot förslaget och att jag ämnar rösta med utskottet denna gång, därför att man, då det är fråga om en affärsuppgörelse, icke bör i otid binda sig varken i den ena eller andra riktningen. Jag tror, att det vore synnerligen oklokt ur ekonomisk synpunkt, om man gjorde detta ett delvis bindande uttalande. Visar det sig, att det är ett statsintresse att inlösa telefonnätet, så kan Kungl. Maj:t bäst bedöma den saken och framlägga förslag, utan att Riksdagen behöver göra något påpekande, som säkerligen endast komme att för säljaren på ett eller annat sätt medföra bättre pris, än om Riksdagen icke hade sagt sin mening, om denna också är mycket litet understruken.

Vad sedan läsesynpunkterna beträffar, tror jag icke, att det är värt att skrämma för mycket därmed. Visserligen ha vi lånat mycket och därigenom satt oss i skuld i utlandet, men vi ha placerat lånen på ett förnuftigt sätt, och jag vädjar till var och en av de här närvarande: Om vi icke lånade litet var för våra näringar, hur skulle det se ut? Det är nog nödvändigt, och därför är det icke värt att bliva så ängslig. Huvudsaken är, att man placerar lånen på ett förnuftigt sätt.

För övrigt tror jag icke, att stockholmarna hava så stor olägenhet av, att det är två konkurrerande företag på telefonområdet. Jag tror snarare, att landsorten, som endast har ett företag, kan säga, att den icke har det bättre, och att stockholmarna ha det minst lika bra.

Härmed var överläggningen slutad. I överensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på avslag därå samt bifall i stället till den av herrar Winberg och Hage avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9.

Vidare föredrogs Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av en av herr Jonsson i Hökhult väckt motion, nr 237, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förbättrad postförmedling å vissa postförande linjer m. m.; och yttrade därvid

*Ang. förbätt-
rad postför-
medling å
vissa post-
förande linjer
m. m.*

Ang. förbättrad postförmedling å vissa postförande linjer
m. m.

(Forts.)

Herr Jonsson i Hökhult: Herr talman, då jag väckt en motion i denna fråga, så skall jag be att få säga några ord.

Utskottet har avstyrkt motionen, men av motiveringen synes ändå framgå, att utskottet haft en känsla av att det icke är bra, som det är, med postbefordringen i en del kommuner. Utskottet vill ändock, att det skall bero på generalpoststyrelsens goda vilja, om förbättringar skola vidtagas eller icke.

Då man hört det missnöje och det klander, som kommit från en del kommuner i min hemort, som ha dålig postgång, så kan man icke underlåta att draga denna fråga inför Riksdagens prövning. Jag tror, att det hade varit värdefullt, om Riksdagen begärt, att Kungl. Maj:t tagit denna fråga under övervägande, särskilt som jag i min motion icke begärt annat än

»att Riksdagen ville besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida icke åtgärder böra och kunna vidtagas i syfte *dels* att postföringen å alla postförande linjer om möjligt må kunna ske minst fyra gånger i veckan till och från samtliga postkontor och poststationer, *och dels* att icke blott postkontoren utan även samtliga poststationer må kunna hållas öppna för allmänheten minst sex timmar varje söckendag.» I motiveringen har jag också uttryckligen framhållit att svårigheter kunna möta att ordna postföringen på ett tillfredställande sätt.

Utskottet har icke velat tillstyrka motionen, i ty att det säger, att det icke är lämpligt, att det blir likartade förhållanden över hela landet. Jag har icke begärt att det skulle bli lika förhållanden i det avseendet över hela landet. Jag har endast begärt, att postföring skulle ske minst fyra gånger i veckan. Skulle jag hava begärt, att det skulle bli lika över hela landet, så skulle jag begärt, att postbefordran skulle skett varje dag.

I den valkrets, som jag representerar, och där jag känner till postbefordringen, förhåller det sig så, att de kommuner, inom vilka järnvägar dragits fram, ha postgång varje dag, under det att en del kommuner hava postgång fyra gånger i veckan och åter andra mindre än fyra gånger. Jag har sökt taga reda på förhållandet i de olika kommunerna med avseende på behovet av postförbindelser, och vid denna undersökning har jag funnit, att behovet är lika stort i den ena kommunen som i den andra, både i de kommuner, där man har postgång fyra gånger i veckan och i dem, där man har mindre än 4 gånger.

Nu har utskottet icke vidare uttalat sig i denna fråga, utan endast åberopat en bilaga från generalpoststyrelsen, och i denna bilaga kan man inhämta, att generalpoststyrelsen påstår, att det skulle bli så dyrbart, om man inrättade bättre postgång i de kommuner, som nu ha postföring mindre än fyra gånger i veckan. Ja, det är helt säkert, att det blir åtskilliga uppostringar, men jag tror, att om det vore möjligt att sammanföra och uträkna de

olägenheter, uppoffringar och kostnader, som enskilda personer i dessa kommuner, hava därav, att postgången är dålig, så skulle man finna att dessa flere gånger överstiga postverkets beräknade utgifter.

Jag vill nu blott anföra ett enda belysande exempel. I min hemtrakt har sedan några år pågått ett laga skifte. Detta hade just förlidet år kommit så långt, att det var färdigt att skiftläggas. Distriktslantmätaren sände kungörelse att uppläsa i sockenkyrkan för sammanträdes hållande i syfte att skiftelägga detta skifte, men när han kom på förrättningsstället, så befanns det, att kungörelsen på grund av dålig postgång icke var uppläst i kyrkan mer än en gång, och följden blev, att förrättningen måste inhäberas. Förrättningsmannen hade då för en lång tid framåt sin tid disponerad för förrättningar på andra platser. Längre fram på sommaren skickade han, som han sade, i god tid en liknande kungörelse till pastorsämbetet i församlingen med anhållan att den skulle uppläsa i kyrkan en viss söndag rörande sammanträde, men med samma resultat. Den hade icke hunnit fram, så att den blivit uppläst i laga tid, och därför blev icke denna by skiftelagd förlidet år. Vilka kostnader och förluster detta medför för dessa, kan man förstå.

En del kommuner har det ganska svårt många gånger, därför att de äro så tillbakasatta i kommunikationshänseende och personer, som ha något så när anspråk på kommunikationer, vilja icke bosätta sig i sådana kommuner utan dra sig därför. I min hemtrakt hände det för några år sedan, att det var en person, som köpte en egendom där. Det var en pensionerad tjänsteman. Han tänkte bosätta sig på denna egendom, men när han kom dit och inte kunde få post, såsom han önskade — där var nämligen icke postgång mer än tre gånger i veckan och därmed var han icke tillfredsställd — sålde han sin egendom och flyttade därifrån, endast därför att postgången var så dålig.

Då utskottet är enigt i denna fråga, att generalpoststyrelsen bör hava i sin hand att ordna postförmedlingen så har jag icke utsikt att vinna bifall till min motion och jag vill då endast säga, att jag är oberoende av, om generalpoststyrelsen vill tillgodose dessa kommuner med bättre postgång, än de ha, huvudsaken är att de få bättre postförmedling. Jag vill hoppas, att generalpoststyrelsen kommer att med det snaraste inrätta en tillfredsställande postförbindelse för dessa kommuner, och att poststationerna hållas öppna längre tid, annars kommer nog denna motion tillbaka på ett eller annat sätt en annan gång och hoppas då på bättre framgång.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Vidare anförde

Ang. förbättrad postförmedling & vissa postförande linjer
m. m.
(Forts.)

Ang. förbättrad postförmedling å vissa postförande linjer m. m.

(Forts.)

Herr Hage: Jag skall icke säga många ord. Jag skall endast be att få fästa herrarnas uppmärksamhet på, huru synnerligen dålig postförbindelserna äro ordnade, speciellt i det norra postdistriktet. Jag har varit med om att tillstyrka det utskottsutlåtande, som här föreligger, ty jag kunde icke vara med om herr Jonssons i Hökhult motion. Men det bör särskilt vid detta tillfälle pekas på, hurusom inom norra distriktet, innefattande Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, postförbindelserna verkligen äro synnerligen dåliga. Det framgår av den utredning, som föreligger här, att på 78 orter är det postgång två gånger i veckan, på 28 en gång i veckan och att en postanstalt icke har förbindelse mer än en gång varannan vecka. Vad skulle herrarna tycka, om herrarna försattes i den ställningen att ha postförbindelse en gång varannan vecka, herrarna, som äro vana vid att få post flera gånger dagligen?

Jag har inom utskottet gjort mig till tolk för, att i motiveringen borde det kraftigare betonas, att när det gäller avlägsnare trakter, borde postförbindelsen tillgodoses på ett bättre sätt, och jag har ansett mig som representant för sådana trakter böra i kammaren framhålla behovet av, att postförbindelserna däruppe bli bättre ordnade, även om jag icke kunnat gå med på herr Jonssons motion.

I övrigt har jag intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av en av herr Martin väckt motion, nr 248, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förflyttning av statens järnvägars kolhamn vid Värtan m. m., som därefter föredrogs, blev av kammaren godkänt.

§ 11.

Föredrogs i ett sammanhang dels Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förbud mot vilda djurs kringförande till förevisning, dels ock ett från Första kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 381, innefattande delgivning av denna kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 13, i anledning av en i Första kammaren väckt motion i samma fråga.

Kammaren biföll dess tredje tillfälliga utskotts hemställan; och enär kammaren härigenom beslutit i överensstämmelse med

Första kammarens förut i frågan fattade beslut, fann kammaren omförmälda delgivning ej föranleda särskilt beslut av kammaren.

§ 12.

Härefter föredrogos vart för sig statsutskottets memorial och utlåtande:

nr 68, i anledning av kamrarnas återremiss av statsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg för vissa departementsskrivare hos arméförvaltningen;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg åt fältläkaren E. I. Boman; och

nr 70, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående ändring beträffande brottmålsdomarens i Norrbottens län avlöning.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda memorial och utlåtande hemställt.

§ 13.

Å föredragningslistan fanns vidare uppfört statsutskottets utlåtande, nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nytt avlöningsreglemente för tjänstemän vid postverket och fastställande av postverkets stat för driftkostnader år 1914 samt i ämnet väckta motioner.

*Ang. nytt
avlönings-
reglemente för
tjänstemän
vid postverket
m. m.*

Efter föredragning av *mom. a)* begärdes ordet av

Herr Thorsson: Herr talman! Utskottet har avstyrkt de motioner, som jag tillåtit mig väcka, med den motiveringen, att genom själva postverkets utveckling skulle ett 50-tal av de postvaktmästare, som jag föreslagit skulle uppföras på ordinarie stat, i alla fall under år 1914 upphöjas till ordinarie. Och generalpoststyrelsen, som lämnat utskottet en utredning i frågan, har hävdad den uppfattningen, att efter nästa års utgång skulle ingen av de extra, som stå kvar, få mer än högst tre år och sju månaders tjänstgöringstid såsom extra betjänte. Jag har i min motion tillåtit mig framhålla, att under åren 1909 och 1910 har det inom postverket företagits en utredning i syfte att förekomma de olägenheter, som dittills gjort sig gällande, därigenom att en större grupp av postbetjänte en längre tid fått stå i reserv i stället för att komma upp på extra stat. Nu har man vidtagit en ändring i syfte att förebygga detta. Men just under den tid, när denna undersökning företogs, befordrades icke inom postverket från *reservstaten* till *extrastaten* i samma utsträckning som hittills. Detta har gjort, att ett antal postbetjänte kommit i sämre ställning, än de skulle ha kommit, om de befordrats i normal gång.

Nu är det riktigt, såsom det från utskottets sida framhållits, nämligen att de icke komma att få mer än tre år och sju må-

Ang. nytt
avlönings-
reglemente för
tjänstemän
vid postverket
m. m.
(Forts.)

naders extratid. Men om man lägger till reservtiden, så blir det en betydligt längre tjänstetid som dessa postbetjante måste underkasta sig för att få befordran till ordinarie, och under denna reservtid har just under själva undersökningen ett stort antal av dessa lägre tjänstemän varit inkallade till *ständig tjänstgöring*. Och således är det endast beroende på undersökningen, att de icke ha blivit uppförda på extra stat. Hade man således befordrat dem på extra stat i vanlig ordning, så skulle de haft betydligt längre *extra* tjänstgöring.

Jag har bara velat nämna detta såsom ett skäl för, att det varit ur billighetssynpunkt riktigt att bifalla min motion. Emellertid kan jag naturligtvis icke, när utskottet är fullkomligt enigt i föreliggande fråga, ha någon som helst utsikt till framgång, och jag skall därför ej heller göra något yrkande. Men om man under åren 1909 och 1910 hade befordrat till *extra* i samma ordning, som man *dittills* befordrat, och som man efter 1912 befordrat, skulle *extra tjänstgöringstiden varit längre*, än vad den ny synes vara.

Vidare har jag uti en annan motion tillåtit mig föreslå, att de vaktmästare, som äro anställda i själva generalpoststyrelsen, skola med ytterligare tjänstgöringskyldighet kunna få rätt att överföras på distriktsstaten och jämnställas med övriga tjänstemän av lägre grad vid postverket. Det har förberedande myndigheter uttalat sig emot under den förevändningen, att dessa personer icke hade lika kvalificerat arbete som de, vilka äro sysselsatta inom själva postkontoren. Ja, det kan man ju alltid kivas om, vad som är ett mer eller mindre kvalificerat arbete. Jag kan för min del icke finna, att det är mindre kvalificerat arbete exempelvis att gå uti generalpoststyrelsens huvudförråd och övervaka de där förvarade persedlarna eller att gå i blankettförrådet och sammanplocka och distribuera där förekommande handlingar, jag kan icke finna, att detta är mindre kvalificerat arbete än att sysselsätta sig med enkla göromål inom postverkets verksamhet i allmänhet. Jag tror för min del således, att ett bifall till min motion i detta avseende skulle vara ägnat att underlätta ett bättre utnyttjande av arbetskrafterna, ty jag kan icke erkänna, att den teorien är riktig, att därför att en person på den gamla tjänstgöringsplatsen icke har mer än exempelvis 6 timmars tjänstgöring på dagen, skulle man nu icke kunna vidtaga några åtgärder, varigenom han kunde få en lika lång tjänstgöringstid som de andra inom samma verk anställda, i synnerhet som detta kan mycket lätt låta sig göra, genom att t. ex. överflytta de personer, som några timmar på dagen äro sysselsatta i persedelförrådet, till postkontoren på eftermiddagarna, där man ju var dag — vid denna tid — behöver särskild förstärkning. När styrelsen slagit in på den principen att till styrelsevaktmästare befordra extra vaktmästare uti verket, finner jag inga praktiska svårigheter före-

ligga att realisera den tanken att kräva av dem samma arbete och giva dem samma lön.

Det är emellertid samma förhållande i denna punkt som i den föregående, att varken förberedande myndigheter eller utskottet ansett sig kunna biträda förslaget i fråga. Ehuru jag anser, att jag har rätt i min framställning, skall jag det oaktat icke tillåta mig att göra något yrkande, utan får nöja mig med att ytterligare understryka den uppfattning, som jag givit uttryck åt i min motion.

*Ang. nytt
avlönings-
reglemente för
tjänstemän
vid postverket
m. m.
(Forts.)*

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b)–d).

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

§ 14.

Statsutskottets nu föredragna utlåtande, nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg för byråingenjören hos patent- och registreringsverket G. A. Brodin, blev av kammaren godkänt.

§ 15.

Herr statsrådet friherre *Adelswärd* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension m. m.;

angående de medel, av vilka pensioner, som jämlikt lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension komma att beviljas tjänstemän vid statens vattenfallsverk, skola utgå;

med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 23 oktober 1908 angående bevilningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter;

med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt den 26 maj 1909; och

med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2, 3, 4 och 7 §§ i förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om häradsting.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 16.

Härefter föredrogos vart för sig:

statsutskottets utlåtanden:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg åt aktuarien i kommerskollegium K. E. Norman;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg åt vaktmästaren i kommerskollegium E. A. Wretman;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag till bestridande av kostnader för den trettonde internationella sjöfartskongressens hållande i Stockholm år 1915; och

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för zoologiska institutionen vid universitetet i Lund jämte en i ämnet väckt motion;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av överrubriken till rubrikerna nr 1190 och 1191 i gällande tulltaxa; och

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 54 § i förordningen om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering samt i ämnet väckta motioner; samt

jordbruksutskottets memorial nr 79, med förslag till sammanjämning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om inrättandet av en täckdikningslånefond; och biföll kammaren vad utskotten i dessa utlåtanden, betänkanden och memorial hemställt.

§ 17.

Om upphörande tills vidare av författningarna ang. skatteköp och skatteomföring av kronojord.

Härpå upptogs till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 80, i anledning av väckt motion, att författningarna angående skatteköp och skatteomföring av kronojord skola tills vidare upphöra att gälla.

I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 146, hade herr *Lindhagen* hemställt, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att författningarna angående skatteköp och skatteomföring av kronojord skulle i allo tills vidare upphöra att gälla.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte av Riksdagen bifallas.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Tamm, Pers, Nilsson* i Kabbarp, *Kronlund, Linders, Lundström* i Långnäs, *Bosson* och *Gustafsson* i Vi, vilka hemställt, att Riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t, sedan närmare blivit utrett, i vilken omfattning dels kronojord kunde bliva föremål för skatteköp och skatteomföring och dels sådan jord innehades av bolag, föreningar eller andra dylika rättssubjekt, taga under övertvägande, såväl huruvida för dessa rättssubjekt rätten till skatteköp och skatteomföring vidare borde bibehållas, som även i vad mån och på vad sätt de om skatteköp gällande författningar för vinnande av uti reservationen angivet syfte borde i övrigt förändras, samt, därest Kungl. Maj:t funne sådant nödigt, för Riksdagen framlägga förslag om suspenderande av dessa författningar under den tid, utredningen påginge om nyss omnämnda rätt.

*Om upphö-
rande tills-
vidare av för-
fattningarna
ang. skatteköp
och skatte-
omföring av
kronojord.
(Forts.)*

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, begärdes ordet av

Herr Kronlund, som anförde: Herr talman, mina herrar! Såsom kammaren torde se, föreligger här en reservation av åtskilliga utskottets ledamöter. Denna reservation överensstämmer i huvudsak med det utlåtande, som jordbruksutskottet avgav vid förra årets riksdag, och orsaken till, att vi nu stannat såsom reservanter, är, att lotten utfallit till vår nackdel. Det är emellertid en utvidgning av jordbruksutskottets förra utlåtande vi nu gjort, nämligen så till vida, att vi hemställt att hela skatteköps- och skattelösenförfarandet måtte bli föremål för utredning.

Skatteköpsförordningarna avsågo ju att åt åborna å vissa kronohemman förbehålla rätt att få lösa hemmanet från krono till skatte och på vissa villkor få äganderätten överlåten till åborna. Den första skatteköpsförordningen var av 1723. Den bestämde, att åborna mot ett minimum av 6 års kronoränta skulle kunna få skatteköpa hemmanen. Detta var dock ett minimum, ty i förordningen tillades, att Kungl. Maj:t eller vederbörande myndigheter ålåg att tillse, med avseende å detta värde av 6 års kronoränta, om det skulle befinnas vara för lågt, att värdering skulle ske, och vid denna värdering skulle sålunda fastställas fastighetens skäligen värde. Myndigheterna måtte emellertid ha tillämpat denna förordning ganska formellt, ty redan 1754 utkom en förordning, däri Kungl. Maj:t påbjöd vederbörande myndigheter att tillse, att värdet å dessa kronoegendomar, som skulle få lösas, skulle utgöra egendomens verkliga värde. Sedermera utkom 1793 en ny förordning, som stadgade, att minsta lösesumma skulle vara 10 års kronoränta, men med rätt för Kungl. Maj:t eller vederbörande myndigheter att auställa värdering, därest dessa 10 års kronoränta skulle anses för litet. År 1848 utkom en kungl. förordning, däri det sades, att åborna skulle äga rätt att utan vidare mot 10 års kronoränta lösa till sig sin fastighet.

*Om upphö-
rande tills-
vidare av för-
fattningarna
ang. skatteköp
och skatte-
omföring av
r onojord.*

(Forts.)

Orsaken till detta märkliga beslut, varigenom staten proklamerade, att åborna utan vidare skulle så att säga nästan till skänks få sina hemman med äganderätt till sig överlätna, var den under dessa tider allmänt utbredda åsikten — en åsikt, som stödde sig på gammalliberala tendenser — att staten icke borde äga någon jord, utan att den jord, som staten ägde, skulle överlåtas i enskildas händer, och där skulle den brukas bra mycket bättre och lämna större avkastning än i statens egen hand. 1848 års förordning tillkom på grund av en kommitté, som just i detta syfte hade tillstyrkt Kungl. Maj:t att föreslå en lättare utväg för åborna att vinna äganderätt till sina hemman.

Nu har emellertid under de senare åren en helt annan jordpolitisk uppfattning gjort sig gällande. Staten låter sig angeläget vara att taga vara på sin egendom och icke på detta sätt slumpvis plöttra bort egendomen för litet eller ingenting. Vi ha särskilt sedan förra året fått en ytterligare stark påminnelse om, att det här ligger en fara uti dröjsmål. Som herrarne veta, framlades förra året ett förslag om hävdelagens suspension. Det förslaget föll genom Första kammarens motstånd. Denna suspension av hävdelagen avsåg att lämna kronan tillfälle att närmare utreda förhållandena angående de egendomar, med avseende å vilka kronan skulle anställa rättegång. Genom att staten sålunda finge rådrum för detta ändamål, skulle naturligen staten därigenom i ro och lugn kunna taga under överbärande, vilka åtgärder staten skulle vidtaga för att bringa dessa skatteköps- och skattelösenförordningar i bättre överensstämmelse med tidens fordringar, än de verkligen varit förut.

Om man ser efter vad frågan gäller, kan man få en liten inblick i vad det verkligen är för värden, som kronan på det sättet äventyrar att få skänka bort till de enskilda. Den statistik, som vi förra året fingo från kammarkollegium, visade, att omkring 400 hemman och 3,400 lägenheter äro föremål för skatteköp. Men det är icke endast detta, utan sedan tillkommer eventuellt en annan grupp, nämligen de hemman och fastigheter, som äro föremål för eventuella processer från statens sida, de hemman och fastigheter, som höra till under bruk skatteköpta hemman. Dessa ha ansetts olagligt fränhända staten, då de lagts under bruk, som numera upphört, och det tillåtits dessa bruk att skatteköpa hemman och fastigheter, oaktat de villkor, varpå de fingo innehava och skatteköpa fastigheterna, nämligen att bruket uppehölls och drevs för det ändamål, fastigheterna avsågo, ej längre existerade, då bruken voro nedlagda. Bruken ha nu på detta sätt skatteköpt en massa hemman. Jag tror det är omkring 500 stycken, som nu eventuellt kunna bli föremål för återvinningsprocess från statens sida. I herr Lindmans m. fl. motion angående nedläggande av kronans jordprocesser påpekas, att det är icke mindre än 273 fastigheter, där hävdetiden icke är tillända-

lupen, och som sålunda kunna bli föremål för återvinning, och att det är 213 fastigheter, om vilka man icke vet, huruvida hävdetiden har gått ut eller ej. Dessa fastigheter ha ett taxeringsvärde av över 3 miljoner kronor.

Om sålunda staten nu händelsevis och lyckligtvis skulle kunna vinna i sina processer, så skulle staten omedelbart därpå ha skyldighet att överlåta dessa med stora besvär och stora kostnader återvinna egendomar till andra enskilda, till åboar, som till äventyrs komme och sade: Nu vilja vi skattelösa egendomarna. Statens processer skulle således egentligen ha till resultat, att staten med stora omkostnader processat sig till en egendom från en enskild för att återigen skänka bort den till en annan enskild mot en lösen, som i de flesta fall icke uppgår till kanske ens den rättegångskostnad, staten betalat. Jag vill endast anföra ett enda exempel. Det pågår för närvarande process mellan staten och ägaren till Nissafors bruk. Där finnes ett hemman, som är taxerat till 23,000 kronor. Om detta hemman vet man, att om staten återvinner det av Nissafors bruk, så komma i samma ögonblick åborna att anmäla sig till att skattelösa detta hemman, och skattelösen för detta hemman uppgår, såvitt jag fått reda på inom kammarkollegium, till ett belopp av ungefär 140 kronor. Det skulle staten få för en egendom, som är taxerad till 23,000 kronor, och vars återvinning kostat staten ganska stora belopp.

Det torde väl härav framgå, att ett sådant sakernas tillstånd icke gärna kan få äga rum, utan staten måste väl se till, att dessa förhållanden ordnas så, att statens berättigade intressen tillgodoses, på samma gång som enskilda intressen icke trädas för nära.

Det är emellertid icke endast fråga om de åboar, som sitta på dessa hemman, utan kanske i flertalet fall blir det fråga om folk, som med åberopande av sin bördsrätt till denna åborätt komma och göra anspråk på att få dessa hemman till skänks, där de kanske aldrig bott eller tagit ett enda spadtag för fastighetens utveckling eller förkovran. Det torde väl för litet var framgå, att ett sådant sätt att tillvarataga statens intressen icke är överensstämmande åtminstone med nutida uppfattning.

Nu ha reservanterna föreslagit, att det skulle bli en utredning av frågan både om skatteköp och om skatteomföring i syfte, dels att bolag och föreningar förbjudas att skatteköpa och skatteomföra sina hemman, och dels att skattelösensförordningarna i övrigt skulle förändras så, att åborna visserligen finge rätt att lösa till sig hemmanen, men att lösenskillingen skulle stå i överensstämmelse med fastighetens verkliga eller åtminstone skäliga värde. Det vore att återföra skatteköps- och skattelösenshistorien till det omfång, som den verkligen haft ursprungligen, nämligen till det, att egendomen skall värderas till sitt verkliga eller skäliga värde innan någon dylik skattelösen får komma i fråga, såvitt statens intresse verkligen fordrar något sådant. Och

*Om upphö-
rande tills-
vidare av för-
fattningarna
ang. skatteköp
och skatte-
omföring av
kronojord.*

(Forts.)

Om upphö-
rande tills-
vidare av för-
fattningarna
ang. skatteköp
och skatte-
omföring av
kronojord.

(Forts.)

härvidlag synes mig statens intressen fordra och kräva, att man reviderar skattelösenförordningarna på det sätt, som vi föreslagit.

Nu åberopar utskottet, att hela det förslag, som vi framkommit med, möter hinder i 77 § regeringsformen. Det är egendomligt, att detta icke vidrördes med ett enda ord, såvitt jag kan minnas, förra året av de reservanter, som yrkade avslag på jordbruksutskottets dåvarande förslag. Dessa reservanter äro ju numera de, som dikterat jordbruksutskottets utlåtande. De vidrörde icke denna fråga med ett enda ord förra året, men såvitt jag vet, är 77 § regeringsformen icke tillkommen, sedan frågan i fjol behandlades, utan dess tillvaro är väl av ofantligt mycket äldre datum. Om nu förresten överhuvudtaget någon hänsyn till 77 § regeringsformen skall tagas, så är det naturligt, att om Kungl. Maj:t kommer till den övertygelsen, att vi skola suspendera någon tid tillsvdare dessa skatteköps- och skatteomföringsförfattningar, Kungl. Maj:t också vidtager de åtgärder, som äro därför erforderliga. Om således någon grundlagsändring bör komma i fråga, så kommer naturligtvis alltid Kungl. Maj:t att draga försorg om, att sådant förslag blir framlagt till Riksdagens prövning.

Jag ber, som sagt, att med åberopande av de skäl, jag nu anfört, få yrka bifall till den reservation, som är fogad vid utskottsbetänkandet.

Vidare yttrade: ⁷⁷₄₃

Herr Ekerot: Herr talman, Då jag varit med om att i utskottet behandla denna fråga, men den icke tillhörde den avdelning, som jag tillhör, så kan jag naturligtvis icke lämna någon längre utredning och det är heller icke nödigt efter den omfattande utredning, som herr Kronlund har framkommit med. Emellertid ha vi här tvenne förslag, dels utskottets och dels reservanternas, och då jag tillhör dem, som hålla på utskottets förslag, måste jag pliktskyldigast yttra några ord, fastän jag naturligtvis icke har några större utsikter till, att frågan skall vinna gehör i denna kammare på det sätt, som jag vill, utan att det torde väl bli reservationen, som här vinner beaktande.

Detta är en av statens gamla trassliga härvor, som kommit fram, och herr Kronlund har i sitt yttrande framhållit, att det är »gammalliberalernas» synpunkter, som bryta sig mot »nyliberalernas», och därigenom ha dessa olika uppfattningar, den gamla och den nya, kommit fram.

Det var en tid, då man här i Sverige, liksom annorstädes, sökte få landet koloniserat, sökte i görligaste mån få den jord, som fanns att tillgå, in under den enskilda äganderätten, det egna intresset, och genom det egna intresse, som sålunda framkom, väntade man, att man skulle vinna framgång åt och få

ökat intresse för jordbruket. Jag tror, att vi i allmänhet hylla samma uppfattning den dag, som nu är, därför att vi framhålla, att den, som äger sin jord, har större intresse av att bruka den väl, än den, som endast arrenderar den, fastän naturligtvis under alla förhållanden den personliga insatsen och den personliga duktigheten kommer att göra sig gällande.

Staten har kanske handlat lite ovarsamt med sina tillgångar; därom skall jag icke tvista. Men det kommer under alla förhållanden, därest man skall riva i alla dessa gamla lagar och författningar och riva upp, vad längesedan är begravet, naturligtvis att framträda orättvisor gentemot den nuvarande generationen. Ty det är aldeles tydligt och klart, att de fördelar, som vederbörande fingo förr i tiden, äro numera förvandlade i valutor. Dessa komma genom suspensionen att på ett eller annat sätt berövas vederbörande.

Denna fråga har såsom så många andra två sidor, en juridisk sida och en praktisk. Den juridiska sidan skall jag icke ge mig in på, men jag vill i alla fall framhålla, att vid 1848 års riksdag fastslogs den ordning, som tillämpas vid skatteomföring och skattelösen, och som följaktligen är den som man gått efter under de senare åren. Men det är den ordningen, man nu vill ändra. Denna 1848 års förordning kan sägas vara grundlagsfästad, då — såvida vår uppfattning inom utskottet är riktig — den kan sägas vara knuten till 77 § i regeringsformen där det heter, att »statens domäner skola förvaltas efter de grunder Riksdagen därom föreskriver; dock att de personer och menigheter, som, efter hittills gällande författningar, sådana kronans tillhörigheter nu innehava eller nyttja, må njuta laglig rätt därå till godo» o. s. v.

Det är följaktligen enligt utskottets uppfattning en sak, som är deras lagliga rätt. Nu är fråga om att suspendera denna rätt, liksom det var fråga om att suspendera hävdelagen vid föregående års riksdag. Detta kan jag för min del icke gå med på, därför att det skulle komma att hårt drabba en hel del personer. Men det drabbar egentligen två slag av rättssubjekt, kan man säga, av ägare, nämligen dels enskilda personer, dels samhällen eller bolag m. fl. Jag får verkligen erkänna, att det är de första, som jag tänker på i första hand. Dock är jag principiellt av den uppfattningen, att när det gäller äganderätten, skall skillnad icke göras på enskilda och bolag, utan vad man får hålla på för de ena, det måste man hålla på även till förmån för de andra.

I föregående års utskottsförslag skilde utskottet verkligen på enskilda och bolag. Då gick utskottets mening i den riktningen, att det var framför allt de enskilda man ville skydda. Det var bolagen, man egentligen ville komma åt. Nu har man

*Om upphö-
rande tills-
vidare av för-
fattningarna
ang. skatteköp
och skatte-
omföring av
kronojord.*

(Forts.)

*Om upphö-
rande tills-
vidare av för-
fattningarna
ang. skatteköp
och skatte-
omföring av
kronojord.
(Forts.)*

efter ett år låtit betänkligheterna fara och anser, att denna fråga skall utredas i hela dess vidd, både beträffande enskilda och bolag. Denna utredning blir sannerligen icke så lätt att åstadkomma, som herr Kronlund nämnde i sitt anförande. Enligt den uppgift, som vi fingo i förra årets jordbruksutskott, var det cirka 400 hemman och 3,400 lägenheter — såvitt jag räknat rätt — och bland dessa lägenheter är det en hel del, som icke ens äro till läget kända, som följaktligen innehavas, utan att man egentligen vet, var de ligga. Det blir utan tvivel en krånglig historia att få den reda i denna sak man avser.

En hel del enskilda personer, som sitta på sådana lägenheter, ha emellertid köpt dessa lägenheter precis på samma sätt, som man köper hemman i vanliga fall, men med den skillnaden att det vilar en liten avgäld på dem. Jag skall nämna ett exempel ifrån mitt län. En person har där ett hemman, som lämnar en årlig avgäld, motsvarande »en mark smör», d. v. s. ungefär ett halvt kilogram. Denne man tror sig vara ägare till fastigheten. Han har betalt precis så mycket, som andra betala för sin fastighet; och nu skall det bli fråga om, huruvida han verkligen är ägare eller icke. Det är med tanke på sådana personer, som jag ställer mig på den ståndpunkten, att det, som varit en rätt sedan 1848, skall också bli en rätt i fortsättningen. Det torde beträffande de många små lägenheterna bli nödvändigt att avskriiva hela saken, därför att den blir omöjlig att utreda.

Det är många andra saker, jag skulle vilja beröra i detta sammanhang, men jag vill icke uppehålla tiden längre. Jag vill endast framhålla, att denna fråga har beröring med hävdelagen, men att den även har beröring med en annan fråga, som vi komma att få under Riksdagens behandling, och som även är behandlad i utskottet, nämligen herr Lindmans m. fl. motion beträffande nedläggande av kronans jordprocesser. Vi komma följaktligen att få diskutera denna fråga framdeles, och det är därför icke skäl att från min sida alltför mycket orda om den.

Men det är endast en sak, som jag ytterligare skulle vilja framhålla. Herr Kronlund nämnde, att det är bland annat en hel del personer, det här gäller, som aldrig bott på hemmanet eller där tagit ett spadtag. Men vi ha aldrig tänkt på dem, utan på dem, som nedlagt sin strävan och sina förhoppningar på att få bli ägare till stället, och som hittills ha laglig rätt att friköpa det. Det är denna rätt, som tages ifrån dem, ifall denna förordning skulle suspenderas. Deras öde vore i så fall givet, därför att antingen finge de betala sin egendom på nytt eller också finge staten efterskänka sin s. k. rätt. Vi stå inför dessa båda alternativ.

Under sådana förhållanden ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Ja, herr talman, vad först angår upptäckten av 77 § regeringsformen, som tycks innehålla alla möjliga saker i dessa frågor, så läste den föregående talaren icke fullständigt upp vad den innehåller. Det står nämligen, att sådana kronans egendomar »skola förvaltas efter de grunder, Riksdagen därom föreskriver; dock att de personer och menigheter, som, efter hittills gällande författningar, sådana kronans tillhörigheter nu innehava eller nyttja, må njuta laglig rätt därå till godo, samt att odlingar eller odlingsbar mark å kronoskogarna må i vanlig ordning, efter nuvarande eller framdeles blivande författningar, kunna till skatte försäjas». Det är naturligtvis det sista, som utskottet syftar på, och det står, att de skola kunna försäjas efter nuvarande eller *framdeles blivande* författningar. Alltså säger uttryckligen denna 77 § regeringsformen, att man skall icke nödvändigt i all framtid i det här landet behöva leva efter 1723 års författning eller 1848 års författning, utan att det även på detta område kan tänkas en förnuftig ordning, och därefter skall man rätta sig. Det är endast detta, som denna paragraf innehåller om *den* saken.

Om upphörande tillsvärdare av författningarna ang. skatteköp och skatteomföring av kronojord.
(Forts.)

Vad nu angår själva saken, är det bra underligt i alla fall, att så snart det gäller statens egendom finns det ingen möjlighet för att man skall kunna få rätta förfogandet över den efter nya förhållanden och efter vår tids behov och uppfattning, utan här skall man få dras med alla möjliga gamla kamerala egendomligheter, så snart det nämligen är till statens skada, ty skulle det vara tvärt om, och dessa egendomligheter vara till statens nytta, då skulle man vara mera villig att avskaffa dem, men så snart det är till statens skada eller det på något sätt kan befaras, att staten skulle få behålla sin egendom, ja, då skola vi behålla dessa gamla band kvar i oändlighet.

Nu är det ett ofantligt föräldrat institut, som gäller angående förfogandet över denna egendom. Vi skola skilja mellan dels sådana lägenheter, som redan finnas och som få skattelösa, och dels sådana, som kunna uppkomma och sedan kunna få skattelösa. Den föregående talaren kan väl medge, att det icke är lämpligt att fortfarande upplåta sådana lägenheter och bibehålla den gamla skattelösningsrätten utan att ändra författningarna. Och sådana upplåtelse äga fortfarande rum uppe i övre Norrland.

Vad nu angår sådana lägenheter, som redan blivit upplåtna, ha vi särskilt ett flagrant fall här, som den siste ärade talaren alldeles glömde, nämligen under bruk skatteköpta hemman, som kommit bruket till godo obehörigen, därför att bruket är nedlagt, och som kronan har rättighet att återvinna. Dessa lägenheter innehavas ju icke och nyttjas icke självständigt av några enskilda personer, utan de innehavas och nyttjas av bruket och dess arrendatorer, sålunda falla de icke under någon slags formulering av 77 §. Genom att man

*Om upphö-
rande tills-
vidare av för-
fattningarna
ang. skatteköp
och skatte-
omföring av
kronojord.*

(Forts.)

icke vill gå med på att suspendera hävdelagen, tvingade man kronan till och med att utan föregången undersökning stämma för att icke förlora tiden. Vad blir det nu för principer egentligen i detta, när man vill att kronan skall stämma och processa igen dessa hemman med stora rättegångskostnader? Det tager dessutom en oändlig tid att undersöka alla dessa gamla papper, och alla dessa kostbara processer skall kronan inlåta sig på, och det håller den ju på med nu. När nu kronan äntligen vunnit processen och fått förklarad, att ifrågavarande egendom är ett kronohemman enligt gamla författningar, så dyker det plötsligt upp en åbo eller en hans efterkommande och rättsinnehavare, som t. ex. bor i Amerika, och som aldrig hört talas om saken förut, och han får plötsligt en åborätt i följd av dessa kronans ansträngningar och omkostnader. Dessa gamla skattelösningsförfattningar stå nämligen kvar och ger åbon rätt att säga: »utmärkt, dessa egendomar har kronan nu vunnit igen, och genom dessa kronans ansträngningar får jag dem, ty det står i 1723 och 1848 års författningar». Vad är det för förnuft i detta? Skall högern verkligen ha någon glädje av att upprätthålla en sådan oförnuftig ordning? Det är väl icke mer än rimligt, att om kronan får igen dessa hemman, skall den väl också kunna få förfoga över dem, såsom den finner lämpligt, så att icke någon tredje person kan dyka upp och säga: »tackar så mycket, jag skall icke betala mer än några kronor för denna egendom, som kronan har kostat ut ett par tusen på, bara i rättegångskostnad».

Detta förbigick herr Ekerot, och det var nog klokt av honom. Men herr Ekerot får lov att anteckna sig till minnes och svara, varför herr Ekerot vill upprätthålla en sådan ordning.

Ja, så ha vi vidare denna stora skandal med rekognitionsskogarna, som på grund av 1848 års författning fått lösas för ingenting. Nu har man upptäckt, att alla dessa inlöseningar för ingenting varit oriktiga, enär dessa skogar ej fallit under 1848 års författning. Detta har regeringsrätten nu i sitt utslag förra året om Tunabergs allmänning kommit under fund med, att dessa icke fallit under denna författning, och i stället för att vederbörande skulle fått betala c:a 500 kr. säges det, får man nu betala inemot en miljon femhundredatusen kr. för dessa skogar, ifall man vill begagna sig av denna rätt fortfarande. Alla de rekognitionsskogar, som man förut kommit över, äro sålunda olagliga presenter även enligt de gamla författningarna. Nu upptäckas oupphörligt i det fördolda i bygderna bortslumpade kronoegendomar, om vilka ingen människa vetat, vart de tagit vägen, och helt nyligen lär det ha kommit fram ett stort sådant fynd, som befunnits vara av rekognitionsskogs karaktär, men som ännu icke är skattelöst. Nu beror det på vad man kan visa, att de ha för karaktär. Om de verkligen äro rekognitionsskogar, synas de, som vilja göra denna rätt gällande, nu få betala hela värdet,

men det kan också i sådant fall hända, att det är bättre för kronan att behålla skogen, då den ju nu samlar på skogar, och ur den synpunkten borde man alltså även där taga bort skattelösningsrätten.

Det finnes också andra domäner, som skulle kunna lösas för intet. Vore det då icke tjänligt och riktigt att få en utredning och en undersökning vad man författningsenligt kan och hur man framdeles bör inrätta sig?

Så ha vi de enskilda personerna, de, som fått ett litet jordbruk att bruka och rätt att skattelösa det. Där är saken mera behjärtansvärd. Nu har emellertid en hel del av dessa nybyggare i Norrland kommit underfund med, att det är bättre att icke skattelösa, ty om de skattelösa hemmanen, så komma fordringsägarna och taga dem ifrån dem ögonblickligen. Därför ha de beslutat att icke skattelösa, ty då kan ingen människa taga ifrån dem denna kronoegendom, över vilken de likväl ha full rätt för sig och sina efterkommande. Och de har då tagit vad som varit för dem förmånligare i valet mellan att falla offer för fordringsägarna och att leva under statens hägn i fullt skyddad besittning av vad de ha.

Men det finnes en annan kategori, som utskottets majoritet i fjol icke ansåg böra komma i fråga härvidlag, och det är bolag och även stadsbor, som skaffat sig sådana hemman, det är kronofogdar, länsmän och tjänstemän i städerna och andra dylika personer, som genom statens ofantliga frikostighet fått nybyggnadsrätt däruppe. Norrlandskommittén skrev likväl 1904 och bad Kungl. Maj:t vara snäll och icke medgiva detta fortfarande. Det synes icke Kungl. Maj:t fäst det allra ringaste avseende vid, utan jag hörde härom dagen senast, att man fortfarande upplåter i övre Norrland nybyggnadsrätt på överloppsmarker till sådana obehöriga personer, och jag frågar — det ber jag också herr Ekerot anteckna på sitt papper — varför skola nya upplåtelser få ske på sådana villkor och sedan få skattelösas, att alla dessa herrar skola få landställen gratis o. s. v.? De borde väl ändå få betala kronan åtminstone något för dem.

Jag tycker, att vi böra försöka få någon fason på alla dessa gamla författningar, som föra sådana äventyrligheter med sig och som i många hänseenden äro så orättvisa för kronan. Kronans egendom är väl icke till bara för att plundras, utan den är till för att vara till allas nytta och gagn efter de grunder den nuvarande tiden finner lämpligast och av behovet påkallade.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Ekerot: Herr talman! Jag ber om ursäkt att jag på nytt återkommer till denna fråga, men jag måste svara på ett par frågor, som riktades till mig. Ty eljest kunde herr Lind-

*Om upphö-
rande tills-
vidare av för-
fattningarna
ang. skatteköp
och skatte-
omföring av
kronojord.
(Forts.)*

*Om upphö-
rande tills-
vidare av för-
fattningarna
ang. skatteköp
och skatte-
omföring av
kronojord.*

(Forts.)

hagen tro, att jag är svarslös, och det vill jag icke att han skall tro.

Vad beträffar hans yttrande om bolagen, är det mycket svårt att svara på detta, när man icke har hans stora sakkunskap. Men jag har den uppfattningen i frågan, att då man börjar på att hålla efter bolagen, kommer man att skada även de enskilda i hög grad, och därför är det mycket svårt, emedan man icke kan göra en skillnad mellan dessa såsom rättssubjekt. Jag tror, att icke ens herr Lindhagen vill skada de små. Jag medger, att det kan vara svårt för kronan att öppna process mot ett bolag, om åboarna skola skörda vinsten härför, men å andra sidan, om det skulle komma någon, som bott på de där ställena under lång tid och odlat upp dem, om han händelsevis skulle få sitt hemman till billigt pris, så är väl icke olyckan så stor, då det kommer den mannen eller familjen, som odlat upp och satt värde på egendomen, till godo.

Sedan skall jag passa på att understryka, att herr Lindhagen sade, att det är mycket bättre, att kronan äger dessa lägenheter, ty då kan icke fordringsägarna ta dem från innehavarna. Ja men, herr Lindhagen, när man har skulder, får man väl betala dem också. Det är väl en sak, som icke ens en mindre jordbrukare kommer ifrån; och huru mycket jag än håller på de mindre jordbrukarna, kan jag icke säga annat, än att de naturligtvis skola betala sina skulder, när de satt sig i sådana.

Vad de nya upplåtelseerna beträffar, återkomma vi dit sedermera. Det föreligger nämligen en kungl. proposition i den vägen, som är remitterad till jordbruksutskottet, och som kommer till kammaren inom den närmaste tiden. Jag skall därför icke upptaga tiden med den saken.

Herr Lindhagen: Den siste ärade talaren började med att förklara, att han icke hade reda på förhållandena, och det tycker jag också framgick av hans anförande, såvitt angår de under bruk skatteköpta hemmanen. Ty så länge icke kronan processat till sig hemmanen av det nedlagda bruket, ha de personer, som det här är fråga om, ingen rätt alls. Det är sålunda endast genom kronans ingripande, som de få någon rätt, och de skola väl då åtminstone betala kronans rättegångskostnader — det är det allra minsta — så att icke kronan skall betala dem också, och de få behålla hemmanet för en alltför ringa summa. Dessa hemman kunna förresten vara av ett mycket stort värde. De som få hemmanet kunna på detta sätt få kanske 20,000 kr. till skänks, och sedan kunna de sälja tillbaka hemmanet för något mindre belopp till bruket, som gärna med en kontant summa vill locka denne ägare, som kanske bor långt borta, och då gör denna åbo och bruket en vinst, men den enda, som står grundlurad, är kronan, som började processen. När den

vunnit den, kommer nämligen den där okända personen och förklarar: »detta är mitt, eftersom kronan vunnit det», och så står kronan mycket sämre än vid utgångspunkten.

Härmed var överläggningen slutad. I överensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med den sistnämnda propositionen.

§ 18.

Vart efter annat föredrogos nu och godkändes jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 15 i den uti lagen den 10 juni 1912 angående flottning av skogsalster i gränsfloderna Torneå och Muonio intagna stadga;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av häradsallmanningen Västra Stöpen i Skaraborgs län;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lektorn vid lantbruksinstitutet vid Ultuna P. E. Ullbergs löne-tursrätt;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättande såsom nationalpark av visst område i Arjeplogs socken av Norrbottens län; och

nr 85, i anledning av väckta motioner om statsunderstöd åt skogsvårdsföreningen för Malmöhus län.

§ 19.

Härefter förelåg till avgörande jordbruksutskottets utlåtande, nr 86, i anledning av väckt motion om utförande av djupborrningar i Skåne och södra delen av Halland. *Ang. djupborrningar i Skåne och Halland.*

Uti en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande handläggning remitterad motion, nr 36, hade herr *Sommelius* hemställt, att Riksdagen ville besluta, att djupborrningar skulle utföras i Skåne och södra delen av Halland å platser, som av Sveriges geologiska undersökning fastställdes, samt för detta ändamål anslå ett belopp av högst 500,000 kronor.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Sommelius*: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet, icke i den förhoppning att jag på något sätt skulle

Ang. djup-
borrningar i
Skåne och
Halland.
(Forts.)

kunna åstadkomma ett annat resultat, än det vartill jordbruksutskottet kommit. Men jag vill i alla fall söka väcka något intresse för denna min motion, som jag tror är mycket stor och så betydelsefull, att den bort hava vunnit utskottets bifall. Jag har visserligen i min motion redogjort för detta ärende, som tidigare i Riksdagen år 1900 blivit behandlat, men jag anser mig dock framför allt böra erinra om, att både Första och Andra kam-maren då beslöto att på det sättet bifalla den väckta motionen, att framställning gjordes hos Kungl. Maj:t att föranstalta om utredning, huruvida mera vittgående djupborrningar lämpligen borde företagas i Skåne och sydliga Halland, samt sedan inkomma till Riksdagen med utredning i ärendet. Emellertid hade det dock visat sig rätt avsevärda skiljaktigheter i de utlåtanden, som blivit avgivna. En av de sakkunniga hade särskilt intres-serat sig för djupborrningarne. En annan ledamot hade en hel del betänkligheter att göra. När Kungl. Maj:t tog upp frågan till behandling efter Riksdagens beslut, lät Kungl. Maj:t ånyo företaga vissa undersökningar i samma syfte, som utskottet ifråga-satt. Det var då statsutskottet, som haft frågan om hand. Det visade sig att de utlåtanden, som avgåvos, voro av det inne-hållet, att Kungl. Maj:t fann sig föranlåten att låta ärendet förfalla.

Nu har emellertid denna viktiga fråga ånyo kommit upp i den motion, som jag väckt. Att jag kommit fram med frågan, beror till stor del därpå, att jag i många år varit intresserad i gruvföretag vid Hälsingborg och har alltså någon erfarenhet i frågan. Frågan har emellertid nu icke väckt anklang hos jordbruksutskottet. Men en annan sak har inträffat, att det synes som om vetenskapsmännen hava ändrat åsikt och frångått vissa sina betänkligheter. Uti utskottsbetänkandet finnes upptaget ett uttalande som gemensamt är undertecknat av flera vetenskapsmän och där på flera ställen betonas det stora behovet av att någon-ting göres för att åstadkomma bättre kännedom om Skånes geologiska formationer. Jag ber, mina herrar, att få säga, att detta icke är någon skånsk fråga, men Skåne är den enda provins i vårt land, där icke urberget går alldeles upp i dagen. I norra Skåne gör det i allmänhet så, men på den stora skånska slätten, i södra och västra Skåne finnes det formationer, om vilka de sakkunnige och den enskilde vetenskapsmannen sakna all känne-dom. Och kännedomen av kolflötserna omkring Hälsingborg och i nordvästra Skåne är ej större, än att man ännu i dag saknar vetenskap om dessas utsträckning. Man vet icke, huru vidsträckta dessa kolformationer äro, man vet icke, hur långt de sträcka sig åt något väderstreck, var de taga slut. De djupborrningar, som blivit verkställda, ha helt och hållet företagits på initiativ av enskilda, och endast genom dessa enskilda företag har det lyckats vetenskapen att något närmare få reda på formationens beskaffenhet.

Nu har det kommit ut en broschyr av en vetenskapsman, doktor Grönwall, som i ett långt anförande har på flera ställen påvisat, huru ofantligt viktigt det vore, att man vidtog djupborrningar för att få visshet om huruvida verkligen några kolfyndigheter vore att finna; och i detta avseende beklagar han det ringa, som åtgjorts, liksom de sakkunniga, att några undersökningar icke ägt rum. Ingen vet ännu t. ex. varthän Englands stenkolsföden kila ut, om de uppböra, när de komma till Sverige, om de överskrida gränsen för Skånes västkust. Man vet dock, att de äro till finnandes i Holland och Belgien och kilat ut i dessa land. Denne sakkunnige har i sin digra broschyr framhållit, att någonting bör göras, men när han kommer till sina slutledningar, synes han vilja tillintetgöra vad han på flera ställen i premisserna uttalat.

Lyckligtvis ha de övriga vetenskapsmännen kommit till ett annat resultat och ha, såsom herrarna själva kunna se i utskotts-betänkandet, på flera ställen uttalat sig för behovet av dessa djupborrningar. De säga sålunda: »De geologiska undersökningarna i denna provins hava hittills inskränkts till de lösa jordlagren och den översta delen av berggrunden, där naturliga skärningar, stenbrott, kolgruvor och smärre, av enskilda i praktiskt syfte företagna borrningar erbjudit tillfälle till iakttagelser.» Men för övrigt är, säga de, vår kunskap i detta avseende mycket bristfällig, och vidare klagas man över, att svenska staten icke i detta fall ansett det vara värt att ägna frågan den ringaste uppmärksamhet. Så är emellertid icke förhållandet i utlandet, såsom t. ex. i Tyskland, där, såsom var och en vet, överallt och jämt och ständigt företagas betydande djupborrningar för att nå nya resultat, och på samma sätt går man till väga i Holland och Belgien och även i Danmark. I detta vårt grannland har på senare tider företagits djupborrningar straxt utanför Köpenhamn, dock ännu utan några nämnvärda större resultat, beroende dels därpå, att dessa djupborrningar ännu icke avslutats och dels på den omständighet, att man borrat med mejselborr i stället för med diamantborr, varigenom man icke erhållit någon kärna, som kan ligga till grund för något som helst bedömande av den borrade jordens innehåll.

Emellertid säga de sakkunniga, liksom också doktor Grönwall, att »möjligheten av oväntade och betydelsefulla fynd ej är alldeles utesluten». En tysk professor, Koenen, som överallt i Tyskland verkställt djupborrningar för att erhålla kalialter, har också uttryckt sin förundran över, att man icke, för att nå detta mål, företagit djupborrningar i vårt land. Jag frågar då: vad är det man möjligen skulle kunna finna, om man företog djupborrningar här i Sverige på de ställen, där sådana borde och kunde utföras? Dylika borrningar kunna givetvis icke ske i urberget, utan böra naturligen företagas på de ställen, där naturen sedan årtusenden tillbaka åstadkommit upplagringar av jord och

*Ang. djup-
borrningar i
Skåne och
Holland.*

(Forts.)

Ang. djup-
borrningar i
Skåne och
Halland.
(Forts.)

andra ämnen. Man skulle då först och främst taga reda på utbredningen av nordvästra Skånes stenkolsförande formationer, om vilka jag tidigare i mitt anförande sagt, att man om deras omfång icke vet någonting bestämt. Vidare skulle man taga reda på, huruvida den engelska kolformationen sträcker sig över Skåne eller om den slutar innan den kommer till Öresund. Man skulle slutligen även få veta, om det finnes kalialter och andra salter och anledningen till förekomsten av de salta källor, som finnas inom provinsen. Man skulle där kunna finna ofantligt mycket, som kunde ha stor praktisk nytta och vara högst värdefullt för hela vårt land, om man blott beslöte sig för att ägna en liten uppmärksamhet åt djupborrningsfrågan.

Det antydes också i utskottets utlåtande, att det är ett så betydande anslag, som det här gäller. Ja, det belopp, som här föreslås, är 500,000 kronor, men det förefaller mig verkligen vara ett ovanligt ringa belopp för att nå ett eventuellt resultat och för att få veta, vad som verkligen förekommer under jordens yta. Jag anser därför, att staten i detta fall skulle göra en god gärning, om den hjälpte den enskilda företagsamheten.

Det har även antytts, att det kunde hända, att de värdefulla flötser av stenkol, som eventuellt kunna finnas, skulle bli omöjliga att upptaga, om de voro belägna mera djupt ned. Jag ber då att få nämna för herrarna, att de kolflötser, som bearbetas i Skåne för närvarande, ligga på sin höjd på ett djup av 120 meter. Kollagringen framgår i tvenne flötser, den ena liggande c:a 9 meter högre än den andra, och dessa tvenne flötser påträffas på ett djup mellan 100 och 120 meter, nämligen i trakten norr och öster om Hälsingborg och Höganäs, under det att Englands stenkolsförande formationer påträffas på i genomsnitt 1,000 meter, och i Tyskland går man ned till 1,200 à 1,300 meter. Antag nu t. ex., att samma flötser, som de engelska kolflötserna, skulle kunna påträffas nere i Skåne på ett djup av 1,000 à 1,200 meter, så är jag övertygad om, att svenska staten skulle omedelbart vidtaga åtgärder att sänka gruvschakt ned till dessa stenkolsförande lager, under förutsättning naturligtvis, att dessa stenkolsflötser vore i det närmaste lika rikhaltiga som de engelska, vilket jag antager, att de kunde vara, då de ju vore en utgrening från de engelska.

Det klagades nyligen i medkammaren för någon tid sedan över, att man icke vidtager någon åtgärd för att förädla vår järnmalm, utan exporterar den till utlandet. Ja, största anledningen till, att man icke givit sig in på någon järnförädling i större skala i vårt land, är just bristen på kol, bristen på lämpligt värme för malmens förädling. Det är detta, som är det största hindret för vår malmförädling.

Jag skall icke upptaga herrarnas tid längre med denna sak, men innan jag slutar, ber jag att få uttala, att det synes, som

om utskottet känt sig synnerligt belåtet med att kunna komma ifrån det förslag, som vetenskapsmännen uppgjort. Utskottet har ju ansett, att det borde anstå ett år med djupborringarne till det största föreslagna djupet eller 2,500 meter, nämlingen borrhningarna i sydvästra Skåne. Utskottet tycks ha känt, som om en sten fallit från hjärtat, när utskottet kommit undan från åtminstone detta förslag; och beträffande de övriga 4 borrhningarna förklarar sig utskottet övertygat om, att det icke kunnat göras någonting på den grund, att vetenskapsmännen icke kunna säkert säga, om det finns några värdefulla ämnen under jorden. Ja, men kunde vetenskapsmännen säga, att så vore, då får jag för min del påstå, att det vore i högsta grad lätt att vidtaga djupborringar, eller med andra ord, behöfde man då väl gå till staten med begäran om anslag för ändamålet?

Staten skulle alltså här riskera dessa 500,000 kronor för den händelse, att det ekonomiska resultatet skulle misslyckas, men man hade då, mina herrar, i varje fall vunnit en absolut visshet om denna sak genom att följa de anvisningar, som av vetenskapsmännen blivit gjorda; och även om i dag denna undersökning icke beslutas, skall dock frågan därom tränga sig fram till avgörande förr eller senare. Riksdagen måste en gång fatta beslut om djupborringar i Skåne för att få full visshet i detta fall. Hade jag, mina herrar, kunnat säga till jordbruksutskottet, att vissa nytigheter finnas under jorden i Skåne, ja, då hade det varit helt naturligt, att utskottet sagt, att vi måste företaga undersökningarne; men nu, när någon tvekan i detta avseende råder, skyller utskottet på, att vetenskapsmännen själva icke kunna absolut säga, hur det härvidlag förhåller sig. Jag får antyda, att en mera platonisk kärlek till svensk företagsamhet har jag sällan skådat, än när jag läser detta utskottsbetänkande. Det är ett litet försök att på det enklaste sätt komma ifrån denna sak; men för var och en, som har någon känsla för detta ärendes stora betydelse, ter sig dock utskottets uppfattning högeligen passiv.

Jag skall icke nu upptaga kammarens tid längre, men jag har ansett mig icke ha rätt att i en så viktig fråga som denna underlåta att här uttala dessa synpunkter. Jag anhåller att få yrka bifall till den av mig väckta motionen.

Herr Lithander: Herr talman, mina herrar! Jag har med allra största intresse tagit del av detta utskottsbetänkande och särskilt av det utlåtande från vetenskapsmännen, som där återgives. Såvitt jag kan läsa, borde emellertid utskottet ha kommit till ett tillstyrkande av motionen i stället för ett avstyrkande av densamma.

Jag vill påpeka, att experter ha sagt, att en sådan undersökning, som här föreslås, erbjuder stort intresse såväl ur praktisk som ur vetenskaplig synpunkt, då de lösa jordlagren och den

Ang. djupborringar i Skåne och Halland.
(Forts.)

*Ang. djup-
borrningar i
Skåne och
Halland.*
(Forts.)

översta delen av berggrunden hittills är det enda, som undersökts, medan vi däremot ingenting veta om vad som ligger djupare ned. På samma gång framhålla fackmännen, att man i Holland och Tyskland har nått betydande praktiska resultat just medelst djupborrningar, medan den svenska staten för sin del åtgjort ringa i detta hänseende. Vidare säges det, att vår kännedom om Skånes djupare berggrund är i hög grad bristfällig och att det endast är genom djupborrningar, som fullt tillförlitliga resultat i den vägen kunna vinnas, och de sluta med att obetingat tillstyrka alla de föreslagna borrningarna utom nr 1, i fråga om vilken det heter, att man först bör avvakta resultatet av den danska borrningen. Men på samma gång framhålla dessa fackmän, att denna danska borrning ingalunda gör en djupborrning i sydvästra Skåne överflödig. Det är dessutom flera andra omständigheter, som tala i samma riktning, men jag skall nu icke uppehålla tiden med att närmare ingå på desamma, utan ber endast att få framhålla en synpunkt.

Vad är det, som vi här ifrågasatt? Jo, vi ifrågasätta ett anslag på 500,000 kronor, på det att vi må kunna förvissa oss om, huruvida i Skåne — där mycket just pekar åt det hållet — finnas några kolförande lager av betydenhet eller icke. Jag vill nämna, att vi år 1900 importerade stenkol för 79 miljoner kronor och att denna import under de tre sista åren i medeltal uppgått till ett värde av 55 miljoner kronor. Den summa, som nu ifrågasättes, utgör alltså blott 1 procent av de lägsta årliga importsummorna, och vad betyder för övrigt detta belopp, om man jämför detsamma med de prisfluktuationer, som denna vara är underkastad. Jag skall endast nämna ett par siffror. Stenkolen kostade år 1904 enligt officiella meddelanden 13 shillings 10 pence, medan priset år 1912 uppgick till 18 shillings 10 pence. Detta är en prisförhöjning på över 30 procent, och på den ha vi icke det ringaste inflytande, utan måste finna oss i att betala. Det är avsevärda belopp, som vi på det sättet få giva ut i jämförelse med de 500,000 kronor, som vi här begära för att förvissa oss om, huruvida stenkol finnes eller ej nere i Skåne.

Huru stor prisdifferensen kan vara endast på en kort tid vill jag ange genom att omnämna, hurusom statens järnvägar år 1912 i juni inköpte 25,000 ton kol för en kostnad av 19 shillings per ton. Man trodde, att man skulle kunna vänta med inköpet av mera kol, men i stället för att priset gick ned, gick det i stället upp, och då man i november samma år köpte 30,000 ton, betingade desamma 21 shillings per ton. På ett halvt år hade alltså en prisförhöjning på den varan ägt rum med icke mindre än 10 procent. Man förstår då, vad det skulle betyda för oss, om det funnes någon möjlighet att inom eget land kunna tillgodose vårt kolbehov. Den kostnad, som vi skulle underkasta oss för att få klarhet i denna sak, böra vi icke hesitera för, just

därför att det här gäller så stora utgiftsposter, som då möjligen skulle kunna nedbringas.

Jag vill i detta sammanhang erinra om, att på det värmländska bergsmansmöte, som för några dagar sedan hölls, förekom bl. a. till diskussion frågan om de skånska stenkolen, och det var då en av de uppträdande talarna, som påvisade, att trots det, att de skånska stenkolen icke ha samma hårdhetsgrad som de engelska, har dock genom nya generatorer möjliggjorts att kunna med samma ekonomiska fördel få fram gas ur de skånska stenkolen som ur de bästa engelska. Detta visar att även rent kvalitativt sett de skånska stenkolen kunna härvidlag upptaga tävlan med de engelska och åtminstone för vissa ändamål tåla en jämförelse med dem. Det framhölls också på nämnda möte, att man i Värmland med intresse följde den skånska kolbrytningen.

Jag har med dessa ord velat särskilt framhålla den ringa betydelse, som detta anslag har ifrån kostnadssynpunkt i jämförelse med vad vi möjligen kunna vinna, och när man vet, att det just är i bränslefrågan, som de ekonomiska spörsmålen på detta område i mångt och mycket bottna, är det ju all anledning, att vi böra söka vinna visshet om denna sak. Det synes mig därför, som om vi här böra bevilja detta anslag, och jag kan, herr talman, med den uppfattning jag har om denna frågas stora vikt, icke annat än yrka bifall till motionen.

Herr Hamilton: Herr talman! Jag skall endast yttra några få ord. Jag hemställer till kammaren, om den verkligen är beredd att nu fatta beslut i denna fråga med det läge, vari den för närvarande befinner sig. Här begäres ju icke mindre än en halv miljon kronor för djupborrningar i Skåne, men beträffande den största av dessa djupborrningar, den som skulle utföras i nordvästra Skåne, ha ju fackmännen själva förklarat, att man icke riktigt har klart för sig, huru en sådan borring skall utföras. Därför bör enligt mitt förmenande frågan än så länge vila, detta så mycket hellre, som vi även beträffande de övriga här föreslagna djupborringarna sakna erforderlig kännedom om dithörande förhållanden.

I det outredda skick, vari frågan alltså för närvarande befinner sig, synes det mig, att kammaren omöjligen kan bifalla motionen och därför ber jag, herr talman, att nu få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ekerot: Herr talman! Jag är förekommen av den föregående ärade talaren och kan därför fatta mig kort. Jag vill endast tillägga, att intresset för denna fråga var mycket stort i utskottet, såsom också framgår av den välvilliga motivering, som utskottet här kommit med, ehuru utskottet nu fått uppbära förebräelser därför att det icke har kommit till ett annat resultat än

Ang. djupborrningar i Skåne och Hallar.d.
(Forts.)

Ang. djup-
borrningar i
Skåne och
Halland.
(Forts.)

det, som nu föreligger. Jag tycker dock, att motionären borde vara tacksam för vad utskottet här sagt, i stället för tvärtom. Det gäller här en stor fråga, men den behöver något närmare utredas, innan detta anslag kan beviljas. Det pågår för närvarande en borring i Danmark, och vi böra avvakta resultatet av densamma, så att vi kunna få en ledning för de borringar, som otvivelaktigt böra komma till stånd även hos oss.

I slutet av motiveringen har utskottet uttalat följande: »Under åberopande av vad sålunda anförts och då frågan om företagandet av djupborrningar, såsom också av motionären framhålls, redan blivit bragt under bedömande av Kungl. Maj:t, som icke lärer underlåta att för Riksdagen framlägga det förslag, vartill fortsatta undersökningar i frågan kunna föranleda», så hemställer utskottet etc. Detta innebär ju en rekommendation av frågan hos Kungl. Maj:t, så att Kungl. Maj:t må taga under övervägande vad som bör åtgöras i densamma, vilket vi hoppas, att Kungl. Maj:t även skall göra. Vi veta icke, vad den skånska jorden gömmer; där äro kanske stora rikedomar, som vi böra taga vara på, men vi veta ännu endast ytterst litet om den saken. Det föreligger dock alldeles för litet i utredningsväg i fråga om kostnaderna och planeringen av ett sådant företag som det nu föreslagna.

Jag ber således att få yrka bifall till utskottets hemställan, på samma gång jag uttalar mitt varmaste intresse för frågan.

Herr Sommelius: Herr talman! Jag vill genast säga ifrån, att jag icke kommer att i denna fråga begära votering, ty jag tror icke, att det är utsikter för att i någon större grad få sympatierna för det förslag, som nu föreligger. Jag vill endast göra en invändning mot vad de två siste årade talarne här antydde, att frågan icke blivit tillräckligt utredd; särskilt betonade herr Hamilton kraftigt den synpunkten. Jag vet icke, huru herr Hamilton tänkt sig, att man skall kunna utreda en fråga på bättre sätt, än vad fallet är med denna fråga. En sådan sak som denna kan endast utredas genom praktiska försök; det är det enda möjliga och intill dess sådana företagits, kan man icke få någon kraftigare och starkare utredning än den, som presterats. År 1900 verkställdes betydande utredningar av de vetenskapsmän, som då ställde sig till förfogande, och på grundval av dessa utredningar beslöt ju Riksdagen en skrivelse till Kungl. Maj:t. Innevarande år har framkommit en fullständig utredning i frågan, utförd av icke mindre än åtta av Sveriges förmästa vetenskapsmän på geologiens område, och när dessa kommit till ett visst resultat, tror jag verkligen, att man kan säga, att om någonsin en fråga varit utredd, så kan det väl sägas vara just denna. Jag beklagar mycket, att man nu till den grad, man här gjort, underskattar alla dessa vetenskapsmäns uttalanden.

Vad slutligen beträffar det, som herr Ekerot här anförde ur utskottets utlåtande om, att frågan om företagande av djupborrningar, såsom också av motionären frambållits, redan blivit bragt under bedömande av Kungl. Maj:t, är detta alldeles riktigt, men Kungl. Maj:t har också lämnat ett svar på Riksdagens skrivelse av år 1900, då nämligen Kungl. Maj:t förklarar sig icke ha anledning att vidare framlägga något förslag i ämnet, och jag anser mig därför ha varit i min grundlagsenliga rätt, när jag framlade min motion. Jag tror icke för min del, att Kungl. Maj:t kan åstadkomma en utredning utöver den, som redan blivit förebragt. Det är på denna grund, som jag vågat framföra min motion, till vilken jag under alla förhållanden tillåter mig, herr talman, att yrka bifall.

Ang. djupborrningar i Skåne och Halland.
(Forts.)

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å samma hemställan och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 20.

Jordbruksutskottets härpå föredragna utlåtande, nr 87, i anledning av väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande fördelning av odlingslån blev av kammaren godkänt.

§ 21.

Avgåvos följande nya motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin m. m., nämligen av:

- herr *Bengtsson* i Norup *m. fl.*, nr 347;
- herrar *Bengtsson* i Norup och *Hamrin*, nr 348;
- herr *Hildebrand* *m. fl.*, nr 349;
- herr *Lemke* *m. fl.*, nr 350; och
- herr *Ingvarsson* *m. fl.*, nr 351.

Vidare avlämnades en motion, nr 352, av herrar *Zetterstrand* och *Pettersson* i Södertälje, om gratifikation åt vaktmästaren Gustaf Vilhelm Hjalmar Carlbergs änka.

Samtliga dessa motioner blevo bordlagda.

Herr *Räf* avlämnade därefter en motion, nr 353, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen om kommunalstyrelse på landet den

21 mars 1862 m. m.; och blev denna motion på begäran omedelbart hänvisad till konstitutionsutskottet.

Slutligen avgavs en motion av herr *Hage m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordning om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.

Sistnämnda motion, som erhöll ordningsnumret 354, bordlades.

§ 22.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet tillkännagivit, att han vid kammarens sammanträde den 29 dennes ämnade besvara herr Widlunds till honom framställda spörsmål angående krigslagstiftningens omarbetande.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 5,25 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.